UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

Undecima causa h[abet] iij. q[uesti]ones.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

xi. ꝗ. e. illud. ⁊ extra de cenſi. procurationes.

Relatum. ¶ Caſus Epiſcopi Sicilie graues ⁊ oneroſi erant eccleſijs ſuis cum eas viſitabant. tandem mediante legato anteceſſoris Grego. qui in Sicilia eccleſiaſticum patrimonium gubernabat, facta eſt cōpoſitio inter epiſcopos et clericos vt certa ſūma daretur epis quolibet anno cum eccleſias viſitarent: quā quia epiſcopi non ſeruabāt, precepit Greg. vt oīa ſeruentur: nec ſubiectis ſuis graues in aliquo exiſtāt.

a ¶ Summa. ꝗ. e. q. i. relata. Arg. ꝙ pactio interuenire poteſt in ſpiritualibus: vt hic ⁊. xviij. qō. ij. eleutherius. xij. q. ij. c. quicūꝙ. extra de deci. ex multiplici. quandoꝙ enim prohibetur tranſigi vel paciſci. ſi tamen fiat authoritate iudicis tenet vt extra de prebē. niſi. ff. de his q̇ notan. infa. furti. ꝗ. pactus. ff. de trāſact. cū hi. ꝗ. ſi cui. Sed quare recipitur pecunia ꝓ actu cōſecrandi / vt hic dicitur, ⁊ eꝫ de ſimo. cū ſit romana. ⁊ non pro actu baptizandi? ideo dico / ne aliqui ꝓpter paupertateꝫ vel auaritiam ſe ſubtrahant a baptiſmo: vt. i. qōe. i. baptizandis.

Pactio an i ſpiritualib9 interuenire poſſit.

Verū eſt hoc dūmō ſit licita: vt xviij. q. ij. eleutherī9. ſm L. de hoc dixi. i. q. ij. ꝗ pio. de hoc no. c. di. in ea. Ar.

b ¶ Pro labore. ꝗ. i. qō. ij. ca. vlti. ꝗ. xij. q. ij. charitatē.

c ¶ Clericorum. qui laborant cum epō in viſitatione.

Illud. ¶ Caſus. Syracuſane ciuitatis epiſcopus cum a papa ordinabatur, ſub interpoſitione legitime pene ꝓmiſit ſpecialiter ꝙ ab aliquo clerico ſue dioceſis vltra duos ſolidos pro cathedratico nil eſſet petiturus. Precepit ergo Gregorius Creſconio illuſtri vt faciat hoc obſeruari nō ſolum ab epiſcopo Syracuſane ciuitatis: ſed etiam ab oībus alijs Sicilie epiſcopis: nec ipſa prandia enormia fieri ſinat: ſed ſcđm mediocritatem cuiuſcunꝙ loci viſitanti epiſcopo ea faciat preparari: ne ſub hoc pretextu damna pauperibus inferantur.

b ¶ Pene. Nota ꝙ aliquis ſub pena poteſt obligari in ſpiritualibus: vt. xxiij. diſti. ꝗꝗ. xvj. q. i. ſtatuimus. ꝗ. i. qōne vlt. quotiens.

Clericus. ¶ Caſus. In ſuperiori cauſa oſtenſum eſt ꝙ eccleſie cum omnibus ſuis poſſeſſionibus ad diſpoſitionem pertinent epiſcoporum ſed quia poſſet aliquis dubitare ſub quo iudice clerici debeant conueniri: ſub eccleſiaſtico ſcilꝫ / an ſub ſeculari: ideo Gratian9 hanc. xj. cauſam ſubnectit: in qua oſtendit clericos ſub eccleſiaſtico iudice eſſe conueniendos: quod vt competentius oſtēdat, thema ꝓponit: de quo tres elicit queſtiones.

Quod cleric9 ¶ hec queſtio diuidit̄ in tres partes. In prima probat per. xxiiij. authorita. ꝙ epiſcopus et quilibet clericus per clericos eſt iudicādus et non per laicos: niſi forſan eſſet incorrigibilis: quis actor debet ſequi forū rei. Secunda ibi: His ita. Tertia ibi: Econtra. Joan. de fan.

¶ Caſus. Hic intitulat̄ prima queſtio qua queritur an clericus āte ciuilem iudicem ſit producendus. Et diſtinguas ꝙ cauſarum alia eſt criminalis: alia ciuilis: alia ſpiritualis. Crimialis eſt vbi de crimine agitur. Ciuilis vbi de poſſeſſionibus et pecunia agitur. Spiritualis, vbi tractatur de rebus ſpiritualibus / ſcilꝫ de electione: de decimis et primitijs et de iure patronatus: ⁊ de vſuris. In quib9 oībus cauſis nunꝙ clericus debet ꝯueniri ſub iudice niſi ſub iudice eccleſiaſtico: vt. ꝗ. eo. nullus epiſcopus. et ca. clericum. niſi in cauſa feudi: vt extra de iudi. ceterum. ⁊ niſi ſit incorrigibilis: vt diſt. xvij. non licuit. ⁊ in cauſa reconuentionis: vt. ꝗ. iij. qōe. viij. cuius in agendo. et niſi papa delegaret cauſam ſpiritualem vel aliam laico:

Relatū eſt nobis ſancte mēorie deceſſoris mei tpibus p ſeruū dei diaconē q̇ tunc eccl'iaſtici patrimonij curam geſſit, fuiſſe depoſitū vt ſacerdotes p vniuerſas vr̄as dioceſes cōſtituti quotiēs ad cōſignādos infantes egredimini vltra modū grauari minime debuiſſent. ſumma[a] enī prefixa fuerat vobis (vt audio) cōſentientib9 q̄ ab eis ſacerdotib9 pro labore[b] clericorum[c] dari debuiſſet. at q̇ hoc qđ tunc placuit: ſicut nunc dr minime cuſtoditur. vnde fraternitatem veſtrā admoneo, vt ſubiectis veſtris non graues ſtudeatis exiſtere.

Itē Pela. creſconio illuſtri.

¶ Scđm loci mediocritateꝫ epis conuiuia parentur.

Illud magnitudinem tuaꝫ minime volumus ignorare, ꝙ ſyracuſane ciuitatis epūs īter alia que in cautionum ſuarū pagina ſpopōdit: hoc etiā ſpāliter ſub interpoſitione pene[a] legitime ꝓmiſiſſe legit̄, nūꝙ ſe a q̇libet ſue dioceſis pbr̄o vltra duos ſolidos cathedratici noīe petiturum: nec p quālibet aliā occaſionē quicꝙ in eius ſe diſpēdio eſſe geſturuꝫ. qđ magnitudo tua nō ſolū a predicto epō, ſed de oīm epoꝝ Sicilie pſonis cōpetenti ſolicitudine cuſtodire non deſinat: nec ipſa quoꝙ prandia enormia fieri, ſed ſcđm mediocritatē vniuſcuiuſꝙ loci epō ad ꝯſignationē venienti ſuſceptionis preparari conuiuiū: q2 nec eo pretextu pauperib9 incuti dāna volumus aut qualibet rōne ꝑmittim9.

¶ Cauſa. xi.

Clericus aduerſus clericū queſtionē de pdijs agitauit: quē ad ciuilem iudicem producere voluit. reus nō niſi ante iudicē eccl'iaſticū ſtare volebat. Actor vero potētia ciuilis iudicis illū a poſſeſſione ſua deiecit. quo audito epūs eū ab officio ſuo ſuſpendit: ille cōtempta epī ſnīa, officiū ſuū miniſtrauit. hoc ꝯpto epūs ſine ſpe reſtitutiōis in eū ſniam dedit. Hic primū q̄rit̄ vtrū clericus an ciuilē iudicē ſit ꝓducēd9? Scđo, ſi ꝓducēdus nō eſt: an hec culpa ſit digna ſuſpēſiōe. Tertio, ſi digna nō fuerit, an cōtēptorē ſnīe ſui epī irreparabiliter oporteat deponi?

¶ Queſtio. i.

Quod cleric9 apud ſeculares iudices accuſandus non ſit, Cal9 papa ſcribit dicens.

¶ Apud ſecularē iudicē nullus clericus conueniatur.

vt.ƺ.x.qō.iij.illud. Laicus vero ſub iudice ſeculari debet conueniri: vt.j.eo.experientie.niſi in ſex caſibus: vt ſi conueniat epiſcopum ſuper rebus ſpiritualibus: vt extra de deci.quoniam.et.xxxv.q.vj.epiſcopus. Uel ſi conueniatur laicus de crimine eccleſiaſtico: vt.j.eod.ſi quis cum clerico. ꝛ.vj.q.ij.ca.j. Uel niſi ſint ruſtice eccleſie: vt.lxxxix.diſtin.indicatū. Uel ſi iudex ſecularis eſt negligens: vt xxiij.q.v. adminiſtratores. ꝛ.qō.ij. dñs noſter. Uel niſi ſit raptor rerū eccleſie: vt extra ꝺ foro compe.cū ſit generale. Uel ſi ſuſpectus fuerit iudex ſecularis. Uel ſi habetur querela ꝯtra epm: vt in autē.vt diffe. iudi. in colla.ix.§.j.ꝛ.ij. Et ꝓcedit hoc ordine in hac qōne. Primo probat ꝙ clerici nō ſunt conueniēdi coram iudice ſeculari, vſqꝫ ad.§.cū ergo his. Deinde ꝓbat contrarium: ſcilicet ꝙ in ciuili cauſa coram ſeculari iudice ſunt cōueniendi: in criminali coram eccleſiaſtico: quod allegando dicit. Tandem dat ſolutionem in.§.quia ergo.in fi. Primum ergo ca.huius qōnis planum eſt.

Cauſa eſt duplex. ¶ Duo ſi clericus. Cauſarū alia eccleſiaſtica, alia ſecularis. Eccleſiaſticarū alia ſpiritualis/alia criminalis, alia ciuilis. Spiritualis eſt vbi agitur de decimis vel matrimonijs. Criminalis vbi agitur de crimine eccleſiaſtico ſcꝫ hereſis vel vſurarum: cui⁹ examinatio ſpectat ad iudicem eccleſiaſticum: vt.j.eo.ſi quis cum clerico.et.vj.q.ij.ca.j. Alia eſt ciuilis ſiue pecuniaria vbi agitur de rebus temporalibus. arg.ad hāc di.xvj.q.j. frater. Itē ſecularīū alia eſt ciuilis, alia criminalis. In

Cauſa ſclaris eſt duplex. his omnibus nunqꝫ conuenitur clericus niſi ſub eccleſiaſtico iudice: vt.j.eod.nullus epiſcopus niſi in tribus caſibus: vt in cauſa feudi: vt extra de iudic.ceterum.et niſi ſit incorrigibilis: vt.xviij.diſti.nec licuit. Item et in cauſa recōuentionis.iij.q.viij.cuius in agendo. Alios caſus poſui.j.e.clericum nullus. Similiter nec laicus

Laic⁹ nō ꝯuenit coram iudice eccleſiaſtico niſi in quinqꝫ caſibus. poteſt conueniri ſub eccleſiaſtico iudice niſi in caſibus quinqꝫ: vt ſi conueniat ipſum ſuper rebus ſpiritualib⁹: vt extra de iudi.ca.ij.et.iij. Uel niſi ruſtice eccleſie conueniantur: vt.lxxxix.diſtin.indicatum.extra de appel.ſi duobus. Uel vbi aliquis rapuerit res eccleſie: tunc potius ex conſuetudine ꝙ̄ de iure conuenitur ſub clerico.extra de foro compe.cum ſit.et ca.ſi clericus. Item ſi iudex laicus eſt negligēs.extra de foro competen. ex tranſmiſſa.ꝛ.xxiij.qō.v.adminiſtratores. Uel ſi ſuſpectus fuerit iudex ſecularis. Uel ſi haberetur querela contra ipſum, poteſt adiri eccleſiaſticus iudex: vt in auten.vt dif.iudi.colla.ix.§.j.et.ij.ꝛ.§.penul. Non tamē propter negligentiam eccleſiaſtici iudicis clericus poteſt conueniri coram laico iudice: vt extra de iudi, qualiter.in fine.

Nemo vnqꝫ epiſcopū aut reliquos clericos apud iudicem ſecularem accuſare preſumat.

¶ Palea.

Nullus iudicum, neqꝫ preſbyterum neqꝫ diaconem aut clericū vllum aut eccleſie iuniores ſine licentia pontificis per ſe diſtringat, aut condemnare preſumat. quod ſi fecerit: ab eccleſia cui iniuriā irrogare dignoſcitur tandiu ſit ſequeſtratus, quouſqꝫ reatum ſuum agnoſcat et emendet.

Item Marcellus papa.

¶ De eodem.

Clericum[a] cuiuſlibꝫ ordinis abſqꝫ pontificis[b] ſui permiſſu nullus preſumat ad ſecularem iudicem attrahere: nec laico quemlibet clericum liceat accuſare.

Item ex Niceno concilio.

¶ Ab eis quiſqꝫ iudicandus eſt quos ſibi iudices elegerit.

Iudices autem eſſe nō debent niſi quos ipſe qui impetitur[c] elegerit: aut quos ſuo conſenſu hec ſancta ſedes aut eius primates[d] authoritate huius ſancte ſedis delegauerint.

Item Ualēti. Theodoſius, et Archadius imperatores.

¶ Ad ſecularia iudicia null⁹ clericus eſt pertrahendus.

Continua lege ſancimus vt nullus epiſco-

Clericum. ¶ Caſus. Duo in hoc capitulo prohibentur: ſcilicet vt nullus clericum ad iudicem ſecularem trahat: maxime ſine cōſenſu ſui epiſcopi. Itē ꝙ nulli laico liceat clericum accuſare.

a ¶ Clericum, Etiam depoſitum: vt.lxxxj.diſtin.dictum. Nec etiam cōiugatum.xxxij.diſtin.ſi qui vero. Nec ob.extra de apoſta.ca.j. quia ibi loquitur cū talis non vult gaudere ꝓuilegio clericali: quia forte ſit maritus vidue nam tunc ꝑdit priuilegiū: vt.lxxxiiij.diſti.quiſquis clericus. Idem dico de ſeruiētib⁹ et mancipijs clericorum: vt.lxxxix.diſtin.indicatum. ꝛ idē priuilegium habet familia qꝺ dñs: vt extra de iudeis.ad liberandam. quia libertus forum patroni ſequitur.ff.ad muni.aſſumptio.xij.qōe.ij.eccleſiarum ſeruos. Itē vxores clericorum: quia ſortitur forū vxor ex perſona viri: vt.ff.de iuriſ.om.iudi.cum quedā. et eodem gaudet priuilegio vxor et filius quo clericus: vt.C.de epiſ.et cleri.l.j.et.ij. ſed illa que non eſt legitima vxor, non ſortitur forum a perſona viri.ff.ad muni.de iure.§.vlti. Jo.qꝺ dicit de coniugato, falſum eſt: vt extra de clerī.coniuga. Joannes. ꝛ forte idem eſt in depoſito, cum ſit exauthoratus: vt.l.diſt.accedens.B.

b ¶ Abſqꝫ pontificis. Hodie nec conſenſu epiſcopi poteſt: vt extra de foro compe.ſi diligenti.alias ab officio ſuſpenditur: vt.iij.qōe.vj.non liceat preterea cauſam perdit: vt.j.eo.inolita.ꝛ ca.placuit.

Iudices. ¶ Caſus. Reus et actor contendebant de iudicibus eligendis, queſitum eſt in Niceno cōcilio ad cuius petitionem debeant dari? Et reſpon.ꝙ illi iudices debēt dari quos reus elegerit: ſupple cum conſenſu alterius partis: vel illi quos ſedes apoſtolica vel eius primates delegauerint.

c ¶ Qui impetitur. Argu.iudices eſſe dandos ad arbitrium rei: vt hic, ꝛ.xv.q.vij.ſi autē.et.iij.qō.vj.peregrina.ꝛ.iiij.qō.v.quiſquis. Sed contra.ff.de iudic.obſeruandum. vbi dicitur ꝙ ille iudex non eſt dandus quem altera pars nominatim petit. Sed potes ibi illud altera intelligere de actore/non de reo. Uel dic/ſi nō poſſunt concordare actor et reus, tunc dabuntur ſꝫm petitionem rei: vel ſupple in omnibus iſtis iſtud/ꝛ actoris. Uel dic ꝙ hoc ca.loquitur in criminali cauſa. tunc enim ex pluribus epīs poteſt eligere reus quem vult.vt.iij.q.viij.accuſatores.

d ¶ Primates. Id eſt epiſcopi qui concilium celebrāt authoritate pape.

Continua. ¶ Caſus. Ualētinianus, Theodoſius/ et Archadi⁹ cōſtituerūt hac lege preſente vt nec epīs nec clericus ꝓtrahat ad iudicem ſeclarē ordina

Cum adhuc habet charactere, ar.xx.ij.q.vij.licite.
Iden ꝺe h̄.cuius fuit maior ꝑ huiꝰ gl. ꝛ h⁹ ꝺe motus canone eodē.indicatum.
Uxor ſequit forū viri.
Unde ſolent ob.c.ꝺ of.dele. cuꝫ R. vbi eligit actor.
Unde nō intelligas hoc ꝺemōſtrari Niceenam ſynodū illa ei nō habuit primates vel cū ſi hec ſcā ſedes intelligit de ſede Romana.

rium vel delegatum. Similiter Conſtantinus impe=
rator preſidēs in Nicena ſynodo: cum quidam coram
eo de clericis conquereretur, ait clericos a nullo laico,
ſed ab eccleſia iudicandos.

a Ordinarioꝝ. id eſt ad ordiarios vel delegatos ab imperatore.

b Cū legib⁹. q̄ dicūt clericū poſſe trahi ad ciuilē iu=dicem: vt. j. e. ſi q̄s cum clerico.

c Ut ad dei. i. clericoꝝ, q̄ dij ap=pellantur: vt. j. eo. ſacerdotibus.

Nullus epus. ¶ Caſ⁹. Sta=tuit Bonifa. papa vt nullus eps ꝓ=ducat in ciuili vel criminali cā ad ci=uilem iudicem vel militarē. Si v̄o iu=dex hoc iubere au=deat, amittat oīa bona ſua: et a di=gnitate repellet ſi=ue deponet. Que autē ſequūt plana ſunt vſq₃ ibi: epus nō flagitetur. Ho=nore. i. iure pretorio: vel honore iu=dicis vel litigato=ris. Excepta. i. pri=uilegiata, vel exce=pta ab hac neceſſi=tate per leges.

d Uel exhibea=tur. Sed nūquid tenet venire et al=legare forū: vt ex̄ de appel. cum pa=rati. nō, q̄ citatio nulla eſt. Nā vbi quis citari nō pōt, vel ratione pſone, vel ratione tēpo=ris vel cauſe, non tenet venire: vt no=taui. iij. q. ij. ſi eps. et. q. j. ca. ij. ⁊. ff. de ferijs. l. j.

Citatio nulla non ar=tat citatum.

e Cinguli. No=ta q̄ eccleſiaſtic⁹ iudex priuat etiā laicū ſua dignita=te: vt. xxxij. q. v. p̄=ceptum. in fi.

f Teſtimoniū. Recipi=at. In cauſa crimi=nali: vt extra de te=ſti. decetero.

g In publico. ſ.

porum vel eorum qui eccleſie
neceſſitatibus ſeruiunt, ad iu
dicia ſiue ordinariorum [a] ſiue
extraordinariorum iudicum
protrahatur: habent enim illi
ſuos iudices, nec quicq̄ his
publicis eſt cōe cū legibus [b].

Item Conſtantinus impe=
rator preſidens in ſancta ſy=
nodo que apud Niceam con=
gregata eſt: cuz querelā quo=
rundam clericorum conſpice
ret coram ſe deferendam, ait:
Uos a nemine diiudicari po=
teſtis: quia ad dei [c] ſolius iudi=
cium reſeruamini.

Itē ex conci. Matineñ. c. ix.

¶ De eodem. Palea.

Nullus cleric⁹ alium cle
ricum ad iudicem ſecu
larem accuſare, aut ad cauſaz
dicendam trahere quocunq̄
modo preſumat: ſ₃ omne ne=
gocium clericorum, aut in epī
ſui, aut preſbyterorū cum ar=
chidiaconi preſentia finiatur.
q̄ ſi quis cleric⁹ hoc adimple=
re diſtulerit: ſi minor fuerit,
vno min⁹ de. xl. ictib⁹ accipiat.
ſi v̄o honoratior. xxx. dierum
cōcluſione mulctetur.

Itē Bonifaci⁹ ad epiſcopos
Gallie. Palea.

Quecūq̄ contentiones
inter chriſtianos oriun
tur, ad eccleſiam deferantur,
⁊ ab eccleſiaſticis viris termi=
nentur: ⁊ ſi obedire noluerint
quouſq̄ obediant a liminibus
eccleſie excludantur.

Item Marcellus papa.

¶ Neq₃ pro cauſa ciuili, neq₃
p criminali epus apud ciuilē
iudicem producatur.

Nullus eps neq₃ pro ci=
uili neq₃ pro criminali
cauſa apud quemuis iudicem
ſiue ciuilem ſiue militarē pro=
ducatur vel exhibeatur [d]. ma=
giſtratus enim qui hoc iube=
re auſus fuerit, amiſſione re=
rum et cinguli [e] condemnatio=
ne plectetur.

Item Siluester papa.

¶ Quilibet clericus nō eſt in
publico examinandus.

Teſtimoniū clerici ad=
uerſus laicū nemo re=
cipiat [f]: nemo clericum quēli=
bet in publico [g] examinare pre
ſumat, niſi in eccleſia.

Item Codice libro. j. titu. de
epiſcopis ⁊ clericis imperator
Theodoſius.

Nec honore [h] nec legib⁹ eps
ad teſtimoniū flagitet. Item.

Epiſcopuz ad teſtimonium [i]
dicendum admitti non decet:
nam et perſona inhonoratur,
et dignitas ſacerdotis exce=
pta [k] confunditur.

¶ Nouella conſtitutio.

Epiſcopus nō flagitetur ad
teſtimoniū iureiurando [l]: ſed
euangeliis tantum coram po
ſitis. Item. Sed iudex [m] mit=
tat ad eum et ſuis miniſtris,
vt ꝓpoſitis ſacroſanctis euan
geliis ſm̄ q̄ decet ſacerdotes
dicat que nouerit. Idem.

¶ Clericus ad ciuilem iudi=
cem clericum perducēs, ana=
thema ſit.

Si quis clericus accu=
ſans clericum in curiā
introierit, anathema ſit: ſub=
audiendum eſt, ſi plurimoruz
iudiciorum cognitionem pe=
tierit: epiſcopale nanq₃ iudi=
cium nihil obeſt ab imperato
repoſtulare.

Unde in Carthaginenſi con
cilio octauo legitur.

¶ Proprio priuetur honore
publici iudicij cognitionē ab
imperatore poſtulans.

Placuit vt quicūq₃ ab ipe
ratore cognitionez pu=

foro ſeculari: ne ſit ↄtra diſt. xxiij. c. illud. j. xv. q. v. c. j.

h Nec honore. i. iure pretorio.

i Ad teſtimonium. A iudice ſeculari.

k Excepta. Ab hac neceſſitate.

l Iureiurando. Hec ſunt ver=ba Gratiani: nec dicit verum. nam epī bene tenent iu=rare: vt. ij. qō. iiij. nullā. et. iij. qō. ix. hortamur. ſ₃ hoc eſt priuilegiū ei⁹, q̄ non tangit euā=gelium, ſed tātum a lōge manus ele=uat verſus ipſum, videtur tamen q̄ ſm̄ canones tene=tur tangere euan=geliū: vt. j. qō. vij. quotiens. Io. Q₃ non debeat tange=re, hodie determi=natur extra de iu=ra. calū. ca. vl. B.

¶ Epiſcopus non flagitet. ¶ Caſus. Statuit Iuſtinia=nus in hoc cap. vt iudex mittat ali=quem de ſuis mi=niſtris ad epiſco=pum: vt ꝓpoſitis ſacroſanctis euan=geliis dicat verita=tem ꝓut nouerit, ſm̄ q̄ decet ſacer=dotes. Et a princi=pio vſq₃ ibi: ſed iu=dex. v̄ba ſunt Gra=tiani: qui credidit q̄ eps nō debet iu=rare: ſed certe iu=rat: ſed librum nō tangit manibus: ſed manibus extē=ſis ſuper librū iu=rat, ſicut fecit fieri in cauſa patriar=che Grādeñ. ⁊ epī Uenetorū: qui iu=rauerūt de verita=te dicenda, in qua aſſeſſor fui.

m Iudex mit=tat. ex̄ de teſti. ſi q̄ teſtiū. ff. de iureiu. ad perſonas.

Placuit. ⁊c. ¶ Caſus. Si aliq̄s ingredit ad imꝑatorē vt ibi cō=tra aliquē clericū cauſaz tractet cri=minalē, deponi de=bet. ſi vero rogat

f Preci=pue cū iſta ca. de ſe ex=purgā=te lo=quant: hec aūt de teſte loquūt. Archi. Eps iu=rās nō tenetur ſacra tā=gere.

blicorũ iudiciorum petierit [a], honore ꝓprio priuetur: ſi autem ep̄ale [b] iudiciũ ab imperatore poſtulauerit, nihil ei obſit. Sic & ſequentes [c] authoritates intelligẽde ſunt quibus clericorũ cauſas non niſi clerici cognoſcere iubentur.

Unde Gelaſius papa ſcribit Ezechie comiti.

A ſeculari iudice clericus non eſt audiendus.

Chriſtianis gratũ ſemper dꝫ eſſe qđ ab eorũ poſcitur dignitate preſtandũ, quia deo ſeruiẽtibꝰ beneficiũ negare non conuenit. Silueſter atq; Fauſtinianus qui ſe a cunabulis clericos confitentur, a Theodora ſe opprimi ꝑ violẽtiã ꝯquerunt: quia dicũt ſe ingenuos, atq; deo authore priſtine ꝯditionis nexibus abſolutos, in ſortẽ deterrime iterũ ſeruitutis addici: et per authoritatẽ regiã ꝯtra leges publicas cuꝫ clericali cingulo olim tenerent aſtricti, per archidiaconũ vrbis grumẽtine eſſe cõuẽtos: cũ cõſtet euꝫ qui celeſtẽ [d] militẽ pulſat, non niſi eiꝰ forũ debere ſectari. Et ideo dilecte fili depẽſe ſalutationis affatu ſupradictos clericos tibi cõmendo: vt ſi ad delegatorũ iudiciũ eorũ aduerſarij venire contẽpſerint [e], ſublimitatis tue tuitione vallent: ne q̃d illis aut ſurreptio aut inimica legibus violentia neceſſitatis imponat: q: qui iudiciuꝫ refugit [f], apparet eum de iuſtitia diffiſum. Idem Criſpino et Sabino epiſcopis.

Non niſi ad epiſcoporũ iudicium clericus vocetur.

Silueſter et Fauſtinianus eccl̃ie Grumẽtine clerici lachrymoſa nobis inſinuatione cõqueſti ſunt libertatem ſibi dñi ſui benignitate conceſſam, heredũ eiꝰ oppreſſione pulſari: ſibiq; in clericatus officio pene ac cunabulis ſeruiẽtibus, etiã manumiſſore viuẽte [g] in eodẽ actu nihilominus conſtitutis, diuinis miniſterijs impẽdere ſeruitium nõ licere: cũ (ſi petitionẽ veritas ſubſequat) ꝯtra patris [h] et authoris ſui factũ veniẽtibus vt indignis hereditas legibꝰ auferat: nec eis liceat hereditatẽ capiẽtibus cõtra authoris ſui ꝓſilire iudiciũ. Et ideo fratres chariſſimi qm̃ ſe etiam ab archidiacono dicte eccleſie querunt oppreſſos, q̃ ꝑ eorũ abſentiã moderatoris iudiciũ ꝓmiſit eos eſſe ſecuturos calcatis oibꝰ rationibꝰ contra leges diuinas & publicas pulſari; forũ ſuũ putauit auferri: in veſtro [i] iudicio quiſquis ille eſt qui clericũ laceſſerit adueniat: vt eccleſie iura que veteuſti pricipes aſſidua ſanctione firmauerũt, impetit; clericis nõ negẽtur. Itẽ Alexander oibus orthodoxis per diuerſas ꝓuincias Chriſto dño famulantibus.

Ante iudicẽ ciuilem ſacerdotes non accuſentur.

imperatorem vt ſcribat epiſcopo q ſibi iuſtitiam ſeruet, non punitur.

a Petierit. ergo ex ſola porrectione libelli perdit q̃s cauſam. ſic eſt contra. ff. de in ius voc. ſi libertus. & ff. rẽ ra. ha. l. amplius. vbi habes q non incidit in penam ſi deſiſtat ab agẽdo. Sic ergo videtur q q̃cunq; cõfugitur ad ſecularẽ iudicẽ propter deſidiam eccleſiaſtici iudicis: vt. xvj. q. oñe. vij. filius. ſicut econuerſo recurritur ad eccleſiaſticum iudicẽ a ſeculari: vt. ij. xxiij. q. vlti. ſepe. et ca. his. & ca. ſi vobis. & extra de foro compe. licꝫ & ca. ex tranſmiſſa ſed non eſt hoc verũ: vt ex̃ de iud. q̃liter. in fine.

Quod p̄cedit ſi bñ colligit ex textu: lꝫ dicat q pueſ honore et ſꝫ hꝰ non ob. qđ ſeq. Iudice eccl̃iaſtico negligente non recurritur ad ſecularem.

b Ep̄ale. in his que ſpectãt ad iudiciũ imperatorꝫ: vt extra de foro cõpeten. verum. Uel intellige q imperator rogat epiſcopuꝫ cognoſcere de cauſa.

Sic & ſequẽtes. Caſus. Superiores authoritates ꝓhibent clericũ ante iudicẽ ſecularem ꝓtrahendũ. ſic & ſequentes authoritates ſunt intelligende.

c Sic & ſequentes. i. ſicut premiſſe authoritates dicunt ſi non niſi corã clericis ſint ꝯuenidi clerici: ſic &c.

Chriſtianis. Caſꝰ. Hoc ca. & ſequẽs de eadẽ materia loquũtur. Quidã manumiſit duos ſeruos ſcꝫ Fauſtinianũ & Silueſtrũ in pueritia ſua: & eo viuẽte facti ſunt clerici poſt mortẽ cuiꝰ manumiſſorꝫ theodora et filij ſui conabãtur trahere illos ante iudicem ſecularem per archidiaconẽ Grumẽtinũ, qui hoc a rege impetrauerat, vt in ſeruitutẽ redigerent: ſuper quo cũ conqueſti fuiſſent, p̄cepit papa Ezechie comiti in hoc ca. xp̄ianis. vt ſi aduerſarij eoꝝ ad iudices delegatos a papa venire contẽpſerint, eos a violẽtia tueat. Depẽſe. i. tranſmiſſe. In ca. ſequenti delegat cauſam Criſpino & Sabino ep̄is: narrãdo eis totũ factũ: & precipit eis vt citent ad ſuũ iudiciũ q̃ſquis illos voluerit cõuenire. Per eoꝝ abſentiam. i. duꝫ eſſent abſentes. Moderatoris. i. iudicis ſecularis. ꝓmiſit iſte archidiaconus q ipſi ſtarẽt iudicio ſeculari. Calcatis, id eſt ſpreto iure eccleſiaſtico et humano.

d Celeſtẽ militem. Clerici enim milites xp̄i ſunt. Uel eccl̃ie. l. diſtic. clericũ. xxiij. q. vlti. reprehenſibile.

e Cõtẽpſerint. Si non veniũt ad iudicium iſti actores, in optione rei eſt an velit vt circunducat edictũ: vel q admittãtur probationes ſue ſed iudex auditis probationibus ſuis nõ pronũciabit eũ liberũ: ſed ſeruum illius non eſſe: niſi euidentiſſimas ꝓbationes habeat: vt. ff. d lib. cau. diui fratres. vel iudex poteſt imponere actoribus perpetuum ſilẽtium. C. d inge. ma. l. diffamari. Quibꝰ ſe ꝓbarent ingenuos. ff. de li. cã ordinata. ſm̃ L.

f Refugit. ſic lxxiiij. diſt. honoratus. & iij. q. ix. decreuimus.

g Silueſter. Uiuẽte. hoc multũ facit ꝓ eis, cuꝫ pater eos non reuocauit, vt filij non poſſint reuocare: vt. ff. de ꝓba. procula.

h Patris. ſm legẽ antiquam heres qui non adimplebat volũtatem defuncti, omni ſucceſſione priuabat. C. de fideicõ. l. vlt. hodie autẽ hoc tenet in extraneo herede. ſed ſi filiꝰ inſtitutus heres nõ implet voluntatẽ defuncti priuatur ſucceſſione, relicta tamẽ ſibi legitima: vt. C. de fideicõ. aut. amplius. & forte lex preualet in hoc caſu huic canoni. Inno. tamen idem dicit quod hic dicitur extra de vo. & vo. redem. licet. in fi. vnde poteſt dici q canon iſte corrigat autenticam. Heres nõ adimplens defuncti volũtatẽ qualiter puniatur.

i In veſtro. Authoritate em̃ ep̄i voluntas defuncto-

Ubi ꝯ rum mandatur executioni. ex de teſta. ſi heredes.

R Elatum. ¶ Caſus. Apl's precepit cauſas xpianorum ad eccleſias deferri: ſed vt relatū fuit ad apoſtolicam ſedem, quidā emuli xpi ⁊ inſidiatores eccleſie ſacerdotes apud ſeculares iudices accuſabant: quare etiā papa ſcripſit oībus xpianis ꝙ tales accuſatores preuaricantur in deū, et nō obediūt preceptis eius.

a ¶ Chriſtianorum. hoc obtinuit ſm primitiuū ſtatum eccleſie: vt. ij. q. v. ſi quis preſbyter. ⁊. xcv. di. ecce. Unde adhuc ſcʒ legem ſi iudex ſecularis eſt ſuſpectus, epūs ei adiungit: vel cauſa trāſfertur ad iudicem eccleſiaſticū: vt in auten. vt diffe. iudi. §. ſi tamen. col. ix. In criminalibꝰ cauſis tamen ſcilʒ ſanguinis nō ſunt clerici iudices. xxiij. q. vi. his a qbꝰ.

hoc: et intelligunt ꝙ quidā hoc tm̄ i re: licitꝫ ad plas cās: vt pꝫ i eo qd le. ⁊ not. ex e. tit. c. tua. ꝧ. cū igit. ⁊. c. nos qdē. in ſi. Arc.

E Xperientie. ¶ Caſꝰ. Dicitur hic ꝙ ſi aliqs clericus vult laicū cōuenire, apud iudicē ꝓuincie ſecularem ſuas accuſationes ꝓponat. ⁊ ſi laicus vult clericū conuenire ad epm̄ ꝓpriū recurrat, vt ad ſynodū cōſtitutā vbi queſtio vertitur. i. vbi eſt res de qua agitur: vel vbi crimē qd intendit, eſt cōmiſſum. Idem dicitur in ſeq. cap. in quo ſupradicta ꝓbātur ꝑ regulam legis precipientis actorem ſequi forum rei.

Tex. eſt pro hoc i. l. j. ⁊. l. in crimia: li. C. de iuriſdi. om. iu. ⁊. l. fin. C. vbi i rē act. uō de.

b ¶ Preſbyterorum. hoc intelligit H. cū cauſa his delegatur ab epō: alꝭ epūs ſolus iudex eſt ordinarius: vt. j. e. de perſona. Uel expone vel pro et: vt. xv. qō. vij. epiſcopꝰ. Uel dic ꝙ prelatus quilibet qui ex electione habet prelaturam, habet etiam iuriſdictionem: vt ex de offic. ordi. cum ab eccleſiarum. extra de elec. ca. j. ſed qui non eſt electus ab vniuerſitate vel collegio, non eſt iudex ordinarius, iudicē eū facit aut conſenſus ppl'i, vt. xcviij. di. legimus. in ſi. ⁊ in aut. de defen. ciui. §. interim, col. iij. aut cōſuetudo, vt. ix. q. iij. conqueſtus. C. de eman. l. j. ⁊. l. ſi.

Iudicē duo faciunt.

c S I quiſq̄. ¶ Regula. q̄ eſt. ſ. iij. q. vj. neminē. C. de iuriſdi. om. iud. iuris ordinem.

C Lericum. ¶ Caſus. Statutū fuit in cōcilio Agathenſi vt nullus conueniat clericū apud iudicem ſecularem: ⁊ ſi cōuentus fuerit, nō reſpōdeat: vt ꝓponat excipiendo nec cauſam criminalem criminaliter agendo coram iudice ſeculari ꝓponat clericus.

R Elatū eſt ad huiꝰ ſācte et apl'ice ſedis apicem (cui ſummarū diſpoſitiones cauſarū, ⁊ oīm negocia eccl'ia rū ab ipſo dn̄o tradita ſūt q̄ſi ad caput ipſo dicente: Tu es petrus: ⁊ ſup hanc petrā edificabo eccleſiā meā) ꝙ quidaʒ emuli xp̄i eiuſdēq̄ ſctē eccl'ie inſidiatores, ſacerdotes dei ad iudices publicos accuſare preſumant: cum magis alꝭ chriſtianorum[a] cauſas ad eccleſias deferri: et ibidē terminari precipiat: quoniam taliter preuaricantes preuaricauerunt in deum ſuum, ⁊ nō obedierunt preceptis eius.

I tem Pelagius Benegeſto defenſori.

¶ Actor forū rei ſequatur.

E Xperiētie tue preſenti authoritate mandamꝰ vt in cauſis in quibꝰ quelibet eccl'iaſtici officij perſona loco petitoris exiſtit, quemq̄ laicum pulſatura apud ſue prouincie iudicem ſuas proponere actiones non deſerat. In his vero negocijs in quibꝰ eccleſiaſtici officij ꝑſona pulſatur: totius ſubmoto pulſationis obſtaculo, ad iudiciū epī vel pbrorum[b] i loco vbi queſtio vertitur cōſtitutorum occurrat indifferenter examen.

I tem Sergio Cancellario.

¶ De eodem.

S I q̄ſq̄ clericꝰ ſiue inferioris ſiue potioris gradus petitor exiſtat, ⁊ ꝯtra laicam perſonaʒ ſuas dirigat actiones: iſte modis oībus nō alibi q̄ apud ꝓuincie iudiceʒ negociū ſuū dicturꝰ occurrat. Si quis aūt laicus clericū cuiuſcunq̄ gradus duxerit eſſe pulſandū: ad epōrū iudicium in eadē ciuitate vel territorio cōſtitutorum ꝓponat eas quas ſe habere exiſtimat actiones. quē ordinē legibꝰ ꝑ oīa cōuenientem atq̄ cōſentaneū demonſtrari illa regula[c] manifeſtat que precipit actorē rei forū ſemꝑ ſequi pulſati. Clericis vero pulſatis in epali iudicio forum competere, principalium quoq̄ ſanctionū deſignat authoritas.

I tem in concilio Agathenſi legitur.

¶ Epō nō permittēte apud ſecularē iudicem clericus pulſari non debet.

C Lericū nullꝰ p̄ſumat apud ſecularē[d] iudicē epō nō ꝑmittente pulſare, ſed ſi pulſatus fuerit, non reſpondeat vel ꝓponat[e]: nec audeat criminale negociū in ſeculari iudicio proponere.

I tem Pius papa.

¶ Clericꝰ ſuo inobediēs epō depoſitus curie tradatur.

S I qs[f] ſacerdotū vel reliquorum clericorum ſuo epō inobediens fuerit: aut ſi ei iſidias parauerit: aut cōtumeliam[g] aut calumniam aut conuitia intulerit: et conuinci potuerit: mox[h] depoſitus cu-

d ¶ Secularem. Niſi in caſibꝰ exceptis i ſumma. Itē excipitur ſi papa delegat laico cauſam ſpiritualē: vt x. q. iij. illud. Item forte cum ſuccedit clericus laico: vt ff. de iudic. heres abſens. quod falſum eſt. Item ſm quoſdā cum tenetur de euictiōe, ſequitur forum emptoris. ff. de iudic. venditor. ſed hoc nō eſt verū: q2 per hoc nō fit de foro illius: lʒ preſtet ei authoritatem.

Clericus corā ſeculari qn̄q̄ cōuenit.

e ¶ Uel ꝓponat. id eſt excipiat.

S I quis ſacerdotū. ¶ Caſus. Quia fecit ſupra mētionem de clerico nō cōueniēdo corā iudice ſeculari: ideo Grat. ponit caſum i his tribꝰ capitulis in quibꝰ pōt a laico iudicari: ſcʒ cū eſt icorrigibilis. Qui ꝙ maleficia enumerat papa i hoc ca. ſuꝑ quibꝰ ſi ſacerdos vel clericꝰ conuictus fuerit, deponi dʒ, ⁊ curie tradi. i. a ſeculari ꝑtāte capi ꝑmittiꝉ vt recipiat penaʒ prout iniq̄ geſſit.

f ¶ Si quis. In his tribus ca. ponit ꝙ clericus a laico poteſt iudicari cum eſt incorrigibilis.

g ¶ Contumeliā. Si illa nō tm̄ epm̄, ſed etiam eccleſiam eius tangat: alꝭ non poſſet eum pro ſua cōtumelia excommunicare. xxiij. q. iiij. inter.

Extra de hoc no. ij. q. vij. ſi

h ¶ Mox depoſitus. Si ſit de nouo cōtumax: vt ex de iud. cū nō ab hoie. Uel dic ꝙ iſte caſus eſt ſpecialis vbi ds ab aliquis ſtatim tradiꝉ curie, ſicut eſt in falſario: vt ex de epō.

rie tradatur: et recipiat quod inique geſſit.

Item ex concilio Carthaginenſi tertio.

¶ Principali cogatur authoritate qui plebē inuaſam non vult deſerere.

[a] Petimus vt dignemini dare fiduciā [a] qua neceſſitate ipſa cogēte liberū nobis ſit rectorem prouincie ſm ſtatuta glorioſiſſimorū pricipū aduerſus illū adire qui plebē quā inuaſerat, vſq̄ hodie cōmonitus (ſm qđ ſtatutū fuerat) relinquere cōtēnit: vt qui miti admonitioni ſanctitatis veſtre acquieſcere noluerit, ⁊ emēdare illicitum: authoritate iudiciaria ptinus excludatur [b]. Aureli⁹ epſ dixit. Seruata forma diſcipline nō extiſtimabitur appetitus [c], ſi vr̄a charitate modeſte ꝯuent⁹ recedere detractauerit: cū fuerit ſuo cōtēptu et cōtumacia faciente iudiciaria poteſtate conuentus. Honorat⁹ et Urbanus epiſcopi dixerūt: Hoc ergo omnibus placet.

Item Gregorius papa.

¶ A principib⁹ corrigant̄ q̄s eccleſia corrigere nō valet.

Iſtud eſt [a] qđ a vobis popoſcim⁹, ⁊ nūc iterū poſtulam⁹: vt Paulinū Aquilegienſem pſeudo epm̄, et illū Mediolanenſem epm̄ ad clementiſſimū principem ſub digna cuſtodia dirigatis: vt et iſte qui epſ eſſe nullaten⁹ pōt q2 contra cōem canonicā conſuetudinem factus eſt, alios vltra nō perdat: ⁊ ille qui contra morem antiquum eum ordinare preſumpſerit canonuz vindicte ſubiaceat.

Item ex cōcilio Calcedoñ.

¶ Propriam gradum amittent clerici cōiurātes vel conſpirantes.

Coniurationū [e] ⁊ conſpirationū crimen (qđ apud grecos dr̄ phratria [f]) publicis etiam legibus certum eſt penitus inhiberi. hoc multo magis in ſctā dei eccl'ia ne fiat ꝯuenit abdicari. Si q̄ ꝓo clerici ſeu monachi inuēti fuerint ꝯiuratores aut ꝯſpiratores, aut phratrias vel factiones cōponētes aliquas ſuis epīs aut aliis, omnino cedant de proprio gradu.

Item Calixtus papa.

¶ Clerici cōſpirantes ꝓprio gradu amiſſo retrudāt̄ in carcerem: ceteri excōmunicent̄.

Conſpirationū crimina veſtris in partibus vigere audiuimus: et plebes contra epiſcopos ſuos conſpirare nobis mandatum eſt: cuius criminis aſtutia nō ſolum inter chriſtianos abominabilis eſt, ſed etiam inter ethnicos, ⁊ ab exteris legibus prohibita: ⁊ idcirco huius criminis reos non ſolum eccleſiaſtice, ſed etiā ſeculi damnant leges: ⁊ non ſolum conſpirantes, ſed etiam conſentientes eis. Anteceſſores ꝓo nr̄i cum turba plurima epōꝝ: quicūq̄ eoꝝ i ſacerdotali honore ſunt poſiti, aut exiſtunt clerici, honore quo vtunt̄, carere preceperūt: ceteros ꝓo cōione priuari, ⁊ ab eccl'ia extorres fieri iuſſerūt: oēſq̄ ſimul vtriuſq̄ ordinis viros īfames eſſe cenſuerūt: et nō ſolum facientes, ſed etiam conſentientes.

Item ex cōcilio Calcedoñ.

¶ Clerici aut monachi cōiurātes ꝓprio priuent̄ honore.

Cleric⁹ ſtatim tradit̄ curie ſeculari i aliq̄b⁹ caſib⁹.

cri. fal. ad falſarioꝝ. Ut hic tradit̄ curie. i. pmittit̄ tradi ita q̄ eccl'ia nō tenet̄ eū defendere. Item in tertio caſu traditur curie: ſcʒ in crimine hereſis: vt in cōſtitutione Innocentii, excōmunicamus. Qualiter hoc verbū exponatur, habes extra de verb. ſignifi. nouimus.

Petim⁹. ¶ Caſus. Quidaʒ epſ multotiēs monitus nolebat reddere plebē quam inuaſerat, quare quidā epi petebāt in cōcilio Carthaginenſi vt per rectorem ꝓuincie expellatur. Et reſpōdet Aurelius epſ. Nulla fit ei iniuria ſi per ſecularē poteſtatem expellatur, ex quo admonitus non deſiſtit. Poſtea Honoratus ⁊ Urbanus epi dixerunt: Hoc oībus placet. Fiduciam. i. licentiā ⁊ authoritatē. Appetitus. i. iniuſte expulſus. vel appetitus nomen. i. cupiditas nocēdi.

a ¶ Fiduciam. i. authoritatem.

b ¶ Excludatur. Arg. q̄ ſi quis authoritate iudicis mittitur in poſſeſſionem: ⁊ aduerſarius eum non admittat, qui nec attendit excōicationem: videt̄ q̄ manu militari ei poſſit auferri res: vt xxiii. q. v. pncipes xxiii. q. iii. de illicita. xvii. diſt. nec licuit. et eſt expreſſum. ff. ne vis fiat ei qui in poſſ. ſi q̄s miſſus. ff. de rei vēdi. qui reſtituere. hodie tamen talis efficitur poſſeſſor poſt annum: vt ex̄. de dolo ⁊ cōtu. cōtingit. et cōcordat legi. ff. ꝺ bo. auth. iudi. poſ. q̄uis.

Militari manu pōt q̄nq̄ alicui res auferri.

c ¶ Appetitus. Id eſt iniuria laceſſitus.

Iſtud. ¶ Caſus. Mediolaneñ. et Aquilegieñ. olim ſe adinuicem cōſecrabāt: ita q̄ ordinator ſemp deberet ire ad eccleſiam ordinādi, et ibi eum ordinare. et cum vterq̄ eſſet ſchiſmaticus, Mediolanenſis Aquilegieñ. ordinauit contra conſuetudinē antiquā et cōprobatā a papa: quia eū ad ſe vocauit. quare Grego. precepit cuidā nobili vt vtrūq̄ illorum capiat: ⁊ ad piiſſimū principeʒ ſub digna cuſtodia dirigat puniēdos.

d ¶ Iſtud eſt. Caſum hui⁹ ca. etiaʒ habes. xxiii. q. i. pudenda.

Coniurationū. ¶ Caſus. In hoc ca. phibet̄ p leges ſecl'ares ⁊ multo forti⁹ p eccleſiaſticas ne ꝯiuratio vel ꝯſpiratio fiat ꝯtra ſuos p̄latos vl' alios: ⁊ q̄ fecerit, ſi cleric⁹ eſt, deponatur.

e ¶ Coniurationū. Hec q̄tuor ca. idē dicūt q̄ ꝯiuratores deponunt̄ ſi clerici ſunt: ſi laici excōmunicantur.

f ¶ Phratria. A pharos qđ eſt diuiſio: inde pharifei. ꝺ. xlvi. di. ſeditionarios. et. ꝺ. iii. q. iiii. ꝯſpiratores. ⁊. vii. q. i. deniq̄.

Conſpirationū. ¶ Caſus. Cōſpirationes abominabiles ſunt: nō ſolū inter xp̄ianos, ſed etiā inter ethnicos: quas leges ſeculi ⁊ eccl'iaſtice dānant, ⁊ eis cōſentiētes. Seq. ca. planū eſt. Silr̄ illud ca. ſi qui clericoruʒ. de eadem materia loquitur et p te videbis caſum q̄ planus eſt. Et eādem penam imponit Beneuentanus etiā in iſtis quatuor capitulis vnum pro omnibus: ⁊ breuem ponit caſum. Labatur: id eſt elidatur vel inuita relinquatur. Supra ſacras leges: id eſt contra ſacras.

Continuatio an ſit li cita.

a Si qui clericoꝝ. ¶ Aut ſacramenta. cõiurationes que fiũt ſuper licita re, licite ſunt ad ꝓbandum malũ ⁊ illicitũ: vt. xvj. q. vij. ſane. j. q. j. concuſſionis. xxij. q. j. c. j. ſꝫ ſup re illicita nõ tenẽt: vt hic. Quidã tñ dicunt ꝙ oĩs cõiuratio ſi eſt occulta, eſt illicita. etiam inducit ſequentia capitula.

¶ Diuiſio. ¶ Hec eſt ſcd̃a pars queſtionis in qua ꝓbat magiſter ſuperficialiter, ſcꝫ allegando ꝙ in ſpiritualibus cauſis debet tantũ clericus corã clerico reſpondere: in alijs autẽ ciuilibus corã iudice ſeculari. ⁊ hoc ꝓbare videtur per q̃nq; canones. Jo. de fan.

Si qui clerici vel monachi reperti fuerint conſiurantes, aut cõſpirãtes, aut inſidias ponẽtes ep̃is aut clericis, gradu ſuo proprio penitus abijciantur.

Item ex cõcilio Toletano.

¶ De eodem.

Si clerici aut monachi inuenti fuerint conſpiratores, aut per cõiurationẽ calumniam machinãtes epiſcopis vel clericis: proprium amittant gradum.

Item ex cõcilio Aurelianẽ.

¶ De eodem.

Si q̃ clericoꝝ (vt nuper in multis locis p ſuperbiam diabolo inſtigante actũ fuiſſe perpatuit) rebell. i authoritate ſe in vnũ ꝯiuratione intercedẽte collegerint: aut ſacramenta [a] inter ſe data, aut chartulã conſcriptã fuiſſe patuerit: nullis excuſationibus preſumptio [b] elabat: ſed re detecta, cũ in ſynodũ ventũ fuerit, in preſumptores iuxta ꝑſonarum ⁊ ordinum qualitatẽ a pontificib⁹ qui tunc in vnum collecti fuerint vindicet: q2 ſicut charitas ex preceptis diuinis corde, nõ chartule conſcriptione vel ꝯiuratione eſt exhibenda: ita q̃ ſupra ſacras admittũtur ſcripturas, authoritate et diſtrictione pontificali ſunt reprimenda.

Item Innocentius papa.

¶ Inter clericos ⁊ laicos cauſe exorte ab ep̃is audiant.

Si que cauſe [c] vel contẽtiones inter clericos et laicos tã ſuperioris ordinis q̃̃ etiã inferioris fuerint exorte: placuit vt ſm̃ Nicenã ſynodũ cõgregatis oib⁹ eiuſdẽ ꝓuincie ep̃is iudiciũ terminetur.

Cum ergo his oĩb⁹ authoritatib⁹ clerici ante ciuilẽ iudicẽ denegent ꝓducendi: cum (niſi prius depoſiti vel nudati fuerint) curie nõ ſint repreſentãdi: patꝫ ꝙ ad ſecularia iudicia clerici nõ ſunt ꝑtrahẽdi.

His ita rñdet: clerici [d] ex officio ep̃o ſunt ſuppoſiti: ex poſſeſſionib⁹ prædioꝝ imperatori ſunt obnoxij. ab ep̃o vnctionẽ decimas ⁊ primitias accipiũt, ab imperatore vero prediorũ poſſeſſiones nanciſcũtur. vnde Aug. ait ſuper Joã. Quo iure villas defendis? diuino, an humano? ⁊c̃. reqre in principio vbi differentia ſignatur inter ius naturale ⁊ ius cõſtitutionis. Quia ergo vt predia poſſideant imperiali lege factũ eſt: patꝫ ꝙ clerici ex prediorum poſſeſſionibus imperatori ſunt obnoxij.

Item Amb. ꝯtra Auxentiũ.

¶ Imperatori tributũ eccleſia denegare non debet.

Si tributũ petit ĩpator non ei negamus: agri [e] eccl̃ie ſoluãt tributũ. ſi agros deſiderat imperator, poteſtatẽ hꝫ [f] vẽdicandoꝝ: tollat eos ſi libitũ eſt. imperatori nõ dono, ſed nõ nego [g]. Idem.

¶ Poteſtatibus tributa non ſunt deneganda.

Magnũ quidẽ eſt et ſpeciale documẽtum quo

Adde an ⁊ q̃ ꝓhibent ergo fraternitates q̃ ſunt ad malũ. ſic. C. de monopo. l. vnica. ſed bone fraternitates admittunt. xlij. diſtinc. ſi quis deſpicit.

les ꝯiurationes vel ꝯſpirationes ꝓhibeã tur. no. in. l. nõ dubito. ff. ò cap. ⁊ in. l. j. ff. ò col. le. iiij. Bar. in l. hac edictali. ꝟ. ꝯnẽticula. ò pa. te. col. ix.

b ¶ Preſumptio. Jd eſt temeritas. Quidã tñ hic ſcripſerũt ꝙ hec preſumptio ſit iuris: cõtra quã non admittitur probatio. ſec⁹ ſi preſumptio ſit facti.

Si que cauſe. ¶ Caſus. Si cauſa vel contẽtio vertitur inter laicos actores, ⁊ clericos reos recurrendũ eſt ad ſynodum ep̃oꝝ, vt ibi terminet: ſicut ſynod⁹ Nicena deſinit. ⁊ hoc intellige cum cauſe ſint difficiles. vel intellige hoc de cauſis ſpiritualibus, vel de crimine eccl̃iaſtico: vbi quilibet debet cõuenĩri coram iudice eccleſiaſtico tantum.

hanc opi. iſti colligunt ex eo qd̃. j. l ex. ò quia ſi charitas ⁊c̃. ⁊ ex verbo itez dicẽte. Archi.

c ¶ Si que cauſe. Hoc cap. loquit de crimine eccl̃iaſtico, vel de rebus ſpiritualib⁹, et de cauſis generalib⁹ ad totã ꝓuinciam pertinentibus.

¶ Cum ergo his. ¶ Caſus. Uſq; ad locum iſtũ probauit ꝙ clerici ſũt cõueniendi ſub iudice eccl̃iaſtico: nũc ꝓo cõcludit ꝙ clerici ad ſecl̃aria iudicia nõ ſunt ꝑtrahendi: cũ predicte authoritates negent eos ante ciuilem iudicem cõueniendos: nec ſunt tradendi curie, niſi depoſiti ſint primo. Poſtea reſpondet ſophiſtice: ſcilicꝫ ꝙ clerici qui ex poſſeſſionibus ſunt imperatori ſubiecti, ex ſpiritualib⁹ debẽt ep̃o reſpondere. ⁊ ad hoc probandum inducit authoritatem Auguſtini, et ad hoc

ix. q. iij. archiep̃s. cũ cap. ſeq.

d ¶ Clerici. Allegando hoc dicit.

e Si tributũ. ¶ Agri. ſ. xxiij. q. vlti. ſcd̃m. cõtra. Sed ibi loquitur de predijs in quibus fundata eſt eccl̃ia vel officine ei⁹, q̃ debent eſſe libere: vt ex̃ ò cen. ſancitum.

f ¶ Poteſtatez. de facto, nõ de iure. nam ſi ſine authoritate pncipis vel alterius quis detineat res eccleſie, ſacrilegus eſt niſi reſtituat. xij. q. ij. q̃ſquis. xvj. q. j. in canonib⁹. Uidetur tamen ꝙ ſi agri eccl̃ie non ſoluant tributum, ꝙ poſſit ĩpator vẽdicare agros illos: vt hic: ⁊. C. de epiſ. ⁊ cleri. de his. naꝫ omnia bona illorum qui tenentur alicui ſoluere tributum, ſunt illi iure pignoris obligata. C. in quibus cau. pig. ta. cõtra. l. j. Sed iſtud nõ eſt verum: q2 tantum intelligit de ꝓprijs predijs patrimonialibus aliquorum vel clericorum, vel laicoꝝ. Licet enim predia eccleſie ceſſent a tributo, non ideo poſſunt vendicari: vt. xvj. qõe. j. ꝟ. nouarum.

ij. ꝓs.

Eccl̃ie ꝑdia de qb⁹ tributum non ſoluit, an poſſint ab ĩpatore vẽdicari.

Et videas q̃ dicã in predi. l. xvi. q. j. placet. Archi.

g ¶ Non nego. corporalr̃ me opponẽdo: quia ꝓ tẽporalib⁹, me morti opponere nõ debeo: ꝓ altarib⁹ libẽter imolabor. xxiij. q. vi. ꝯuenior.

Magnum. ¶ Caſus. Ambroſius in hoc ca. oſtẽdit ꝙ tributum eſt ſoluendum ſublimioribus poteſtatibus exemplo Chriſti, ⁊ duabus authoritatibus: vna ſcꝫ apoſtoli, ⁊ alia Petri.

a ¶ Subiecti. tributum eſt probatio ſubiectionis. extra de cenſi. c. ij. Sed argu. cōtra extra de priuile. recepimus. verum eſt ꝙ eſt ſignum ſubiectionis: licet non plena probatio.
b ¶ Soluit. Non ex debito, ſed ne ſcādalizaret alios: vt. xxviij. q. j. iam nunc.

iubere. ſi tamē fideiuſſerit, tenet obligatio: vt ex͂ de fideiuſ. c. peruenit. ⁊ ca. conſtitutus.
g ¶ Ne aduocatus. Qđ prohibet ſacerdotibus: vt. j. xiiij. q. v. deniqꝫ. ⁊. xv. q. ij. ca. j.
h ¶ Iudicē. Cōtra. j. xxiij. q. vlt. c. ſepe. ⁊. c. his a quibus. ſed dic ꝙ poſſunt tractare de illis tēporalib⁹ q̄ ſpectāt ad eccleſiā.

xp̄iani viri ſublimioribus poteſtatibus docent debere eſſe ſubiecti[a]: ne q̄s cōſtitutionem terreni regis putet eſſe ſoluēdā. Si em̄ cenſum fili⁹ dei ſoluit[b]: quis tu tant⁹ es q̄ putas eſſe non ſoluendū? Itē Apl's. Omis aīa[c] ſublimiorib⁹ poteſtatib⁹ ſubdita ſit. Item Petrus apl's generaliter oībus fidelibus ſcribit: Eſtote ſubditi dominis veſtris: ſiue regi[d] quaſi precellēti, ſiue ducib⁹ tanq̄ȝ ab eo miſſis ad vindictā malefactoꝝ, laudem vero bonoꝝ. Itē ex epiſtola[e] Clementis.

¶ De ſecularibus negocijs ep̄s cognoſcere non debet.

Te quidē oportet irreprehenſibiliter viuere et ſummo ſtudio niti vt oēs vite huius occupatiões abijcias: ne fideiuſſor[f] exiſtas, ne aduocatus[g] litiū fias, neve in vlla aliqua occupatiōe prorſus inueniaris mūdialis officij occaſione perplex⁹. neqꝫ em̄ iudicē[h] neqꝫ cognitorē ſecularium negociorū hodie te ordinare vult xp̄s, ne prefocat⁹ preſentib⁹ hoim curis nō poſſis verbo dei vacare. hec v̄o opera que tibi cōgruere minus diximus, exhibeāt ſibi inuicē vacātes laici: ⁊ te nemo occupet ab his ſtudijs perqꝫ ſal⁹ hominib⁹ datur. Item ex eodē.

¶ In his que ad cōmunis vite vſum pertinēt, laici ſibi inuicem operari debent.

Sicut em̄ impietatis crimen eſt tibi. O clemēs neglectis verbi dei ſtudijs ſolicitudines ſeculares ſuſcipere: ita vnicuiqꝫ laicorū peccatū eſt niſi inuicē ſibi etiā in his q̄ ad cōis vſum[i] vite pertinent operā fideliter dederint. te vero ſecurū facere ex his[k] quib⁹ non debes inſtare[l] oēs cōiter elaborēt. Qꝫ ſi forte a ſemetipſis hoc laici nō intelligunt, per diacones[m] edocēdi ſunt, vt tibi ſolius eccleſie ſolicitudines relinquant. Ex his oībus datur intelligi ꝙ in ciuili cauſa clericus ante ciuilē iudicem cōueniēdus eſt. Sicut em̄ eccleſiaſticarū legū eccleſiaſticus iudex eſt adminiſtrator, ita ⁊ ciuilium non niſi ciuilis dꝫ eſſe executor. Sicut em̄ ille ſolus[n] habet ius interpretandi canones, q̄ habet poteſtatē condendi eos: ita ille ſolus ciuiliū legū dꝫ eſſe interpres, q̄ eis ius et authoritatē impertitur. In criminali vero cauſa non niſi ante ep̄m eſt clericus examinād⁹. ⁊ hoc eſt illud qđ legibus et canonib⁹ ſupra definitū eſt: vt in criminali vcꝫ cauſa ante ciuilē iudicem nullus clericus pducat niſi forte cū ꝯſenſu ep̄i ſui: veluti quando incorrigibiles inueniunt: tūc detracto eis officio, curie tradendi ſunt.

Chriſt⁹ nemini fuit ſub iectus.
c ¶ Ois anima. Subdita peccato: Chriſt⁹ enim nemini fuit ſubiect⁹. xxiij. q. iij. in p̄n.
d ¶ Siue regi. Hec v̄ba interpretatur Innocētius extra de maior. et obe. ſolite.

Mat. xvij. Rom. xiij. a. j. Pet. ij.

e ¶ Epiſtola Clementis. i. miſſa Clementi a petro: † ſicut dicit inſtrumentū meū quod mei cauſa factum eſt. ff. de eden. pretor. §. j. ⁊ dicit etiā epiſtola illius cui eſt miſſa, tamē cū diſtinctione. ff. de fur. eū qui. §. vlti.

† ꝙ ſic debeat exponi. patꝫ ex ſeq. ca. vbi Petr⁹ loqt̄ clemēti. et eſt de eadē epl'a ſm̄ H.

Te quidem. ¶ Caſ⁹. Caſum hunc ſic intelligit Hug. Petrus miſit epiſtolaꝫ ad Clemētem in qua docet eum vt irreprehenſibiliter viuat: et vt ſecularia negocia vitet, non fideiuſſor, nō litiū aduocatus, nō iudex ſeculariū negociorum fiat, ſed tantū inſiſtat verbo dei: laici vero ſecularia negocia tractent. vnde H. ſic exponit illđ verbū ex epiſtola Clementis. i. miſſa ad Clementē. Alij dicunt ꝙ miſſa fuit ad aliquē ep̄m.

Clericus an poſſit fideiubere.

f ¶ Ne fideiuſſor. Cleric⁹ regulariter nō debet fideiubere: vt hic, ⁊ extra de fideiuſ. clericus. niſi neceſſitas ſit. tūc em̄ ex pietate tenet ſubuenire alij: vt. lxxxvj. diſt. non ſatis. Iteꝫ clerici poſſunt fideiubere p eccleſijs ſuis: vt in aut. de ſanc. epiſco. §. aliū autē. col. ix. Itē inter ſe mutuo fideiubent cū ꝯueniunt: vt. C. de epiſ. l. oēs. §. in hac. Item nec adſtrict⁹ curie poteſt fideiubere. C. loca. curialis. ⁊ ſi clericus fideiuberet, poteſt dici ꝙ non tenet fideiuſſio niſi tali priuilegio ſuo renūciet. nā fideiuſſor p non dato habet, niſi priuilegio ſuo renunciet: vt. ff. ſi quis in ius vo. non ierit. l. j. Vel dic ꝙ licet non debeat fide-

Sicut enim. ¶ Caſ⁹. Docet Petr⁹ ꝙ ſicut impium eſt ſi Clemēs neglecta predicatiōe ſuſcipiat curas ſecl'ares: ita peccatū eſt ſi in ſecularibus laici viciſſim ſibi non ſubueniant: quod ſi p ſe non intelligant, per diacones edoceantur.
i ¶ Uſum. Arg. ꝙ peccat q̄ non recipit arbitriū: † et qui non componit inter partes. xc. diſtinc. precipimus.
k ¶ Ex his. id eſt ab his.
l ¶ Inſtare. i. intereſſe. ſ. xc. diſtic. precipimus.
m ¶ Per diacones. Arg. ꝙ diaconi debēt laicis exponere et inſtruere modum viuendi. xxv. diſt. audire.

† Forte nō eſt verū in ſeruo: q̄ nō pōt eſſe arbiter vt iij. q. v̄. vū ſicð vero. et idē forte i monacho: cuꝫ ſu⁹ dicat: vt no. xv. q. j. non dicatis. i gl. num qđ pauper. ſc.

¶ Ex his omnib⁹. ¶ Caſus. Concludit Gratian⁹ ex ſupradictis ꝙ clericus in ciuili cauſa corā ſeculari iudice eſt ꝯueniēdus, q2 ſicut iudex eccleſiaſtic⁹ legū eccleſiaſticarum eſt executor, ⁊ eas ſolus facit, condit, ⁊ interpretat: ſic iudex ciuilis leges ciuiles exequit, et eas ſol⁹ facit, ⁊ interpretat. In criminali vero cauſa clericus apud eccleſiaſticū iudicem eſt tantū conueniendus: niſi de cōſenſu epiſcopi ſui ad ſecularē iudicē pertrahatur cū incorrigibilis reperit. ⁊ hoc allegando dicit Gra. niſi forte hoc vltimum, ad qđ inducit ſequens cap.
n ¶ Sicut em̄ ille ſol⁹. Nā vnde ius pdijt, ab eo interpretatio requirit: vt ex͂ de ſen. excō. inter. quandoqꝫ tamē legat⁹ pape interpretat reſcriptū pape ex͂ de poſtu. prela. ad hec. vltra mediū. ⁊ extra de ſequeſtra. ad hoc. iudex etiā interpretat legē. ff. de legi. nam vt ait.

UNIVERSITÄTS- BIBLIOTHEK PADERBORN

ſed non poteſt interpretari ſententiā ſuam niſi ſit preſes prouincie.ff.de ap.ab executore.ſimiliter cōſuetudo interpretatur legem: vt extra de verbo.ſignific.abbate Interpretatio quedā eſt probabilis ⁊ non neceſſaria: vt magiſtri: vt.C.de profeſ.qui in vrbe Cōſtātino.l.vnica. Quedā eſt neceſſaria, ſed non generalis vt iudicis: vt.ff.de legi.nam vt ait, q̄dam eſt probabilis neceſſaria ⁊ generalis, ſed nō eſt in ſcriptis redigēda: vt conſuetudinis: vt.ff.de legi.ſi de interpretatiōe. ⁊ extra de verb.ſigni.abbate. Quedā probabilis neceſſaria ⁊ in ſcriptꝫ redigēda: vt principis: vt.C.de legi.l.j.⁊.l.vlt.

Interpretatio eſt triplex.

Statuimus. ¶ Caſ⁹. Queſitum eſt a Fabiano quā penam debet pati clericus ſi infeſt⁹ fuerit epiſcopo ſuo vel inſidiator? Et reſpondet ꝙ ante examinantem iudicē debet deponi: ⁊ cunctis dieb⁹ vite ſue curie tradi ſeruiturus: et infamis ꝑmaneat abſq; vlla ſpe reſtitutiōis. Uel ante examinatum iudiciū, id eſt anteꝗ̄ cauſa examinetur. ⁊ hoc q̄ñ notorium erat.

iiij ps.

a ¶ Mox ante.nō itelligas ꝙ hec dictio ante, ibi notet aliquod tēpus: ſꝫ eſt ſenſus ante, id eſt ante examinantem iudicem, ſiue coram examinante. ⸿ Uel loquitur cum eſt notoriū crimen.ſic.C.de defen.ciui.defenſores.

⸿ Sic ſumit ibi: pcidamus ſñ deū .l.coraꝫ deo.ſꝫ hug.

¶ Quia ergo. ¶ Caſus. Iſte.§.diuiditur in duas partes. In ꝑma parte cōcludit Gratianus ſophiſtice oſtēdens ꝙ ille clericus de quo facta eſt mentio in themate, non eſt tranſgreſſor canonū ſi ⁊ alium clericum non in criminali ſed in ciuili ad iudicem trahat ſecularem: nam tantū ciuilis iudex de ciuili cauſa cognoſcere debet. In ſcd̄a parte dat veram ſolutionem dicens ꝙ ea que dicta ſunt pro actore: quāuis videantur veriſimilia, tamen pondere carent: cum ſecundum canones et leges ſeculares cleric⁹ nec in ciuili nec in criminali cauſa ad ſecularem iudicem ſit pertrahendus. quod probat per omnia ſequentia ca. vſq; ad.§.ex his omnib⁹. Secunda pars incipit ibi: Eccleſia. Sequētia duo capitula patent.

Unde Fabianus papa ait.

¶ Qui epō inſidiatur, ſemotus a clero curie tradatur.

Statuim⁹ vt ſi q̄s clericorū ſuis epīs infeſtus aut inſidiator extiterit: mox ante[a] examinatū iudiciū ſubmot⁹ a clero curie tradaꝫ: cui vite ſue oībus diebus ſeruiat et infamis abſq; vlla ſpe reſtitutionis permaneat.

Quia ergo iſte nō in criminali ſed in ciuili cauſa clericū ante ciuilē iudicē produxit, non eſt iudicādus tranſgreſſor canonū: nec eſt dicēd⁹ pertraxiſſe reū ad iudicē non ſuū: quia de ciuili cauſa nō niſi iudex ciuilis cognoſcere debet.

E cōtra ea que in actoris defenſione dicta ſunt, veriſimilia quidem videntur, ſed pondere carent. Sacris enim canonibus et forēſibus legibus tā in ciuili ꝗ̄ in criminali cauſa clericus ad ciuilem iudicem protrahendus negatur.

Unde in epiſtola Clementis legitur.

¶ Fratres apd̄ preſbyteros iudicentur.

Si qui ex fratrib⁹ negocia habēt inter ſe: apud cognitores ſeculi non iudicentur, ſed apud pbr̄os eccl̄ie q̄cquid illud eſt dirimatur.

Item Silueſter papa.

¶ Null⁹ cleric⁹ ꝓpter aliquā cauſam intret curiam.

Nullus clericus vel diaconus vel preſbyter ꝓpter quamlibet cauſam intret in curiā: nec ante ciuilē iudicē ſuā preſumat dicere cauſam.

Item Leo papa.

¶ Eccleſiaſticū nō forēſe iudiciū penitens expetat.

Aliud quidem eſt debita iuſte repoſcere: aliud ꝓpria perfectionis amore cōtemnere: ſed illicitorum veniā poſtulātem[b] oportet etiam a multis licitis abſtinere, dicente apoſtolo: Omnia mihi licent[c]: ſed nō omnia expediūt. Unde ſi quis penitens[d] habet cauſam quam negligere forte non debeat: meli⁹ eſt illi vt expetat eccleſiaſticum[e] ꝗ̄ forenſe iudicium.

Non ait ꝓpter criminalē cauſam tantū: ſed generalr̄ ꝓpter quālibet[f] cauſam tā ciuileꝫ ꝗ̄ criminalē intelligēs.

Unde Theodo.imperator.

¶ Cuicūq; lꝫ ſacroſctē ſedis antiſtitiſ iudiciū eligē.

Quicūq; litē habēs ſiue ...

¶ Ecōtra. § Hec eſt tertia pars queſt. in qua ꝓbaꝫ ꝙ in omni cauſa, ſiue ciuili, ſiue criminali per ꝓpriū epiſcopū clericus iudiceꝫ. ⁊ hoc ꝓbat per.xiij.c. in quib⁹ punit etiā contēptores. Io.de fan.

Si qui ex fratrib⁹. Fratres hic vocat clericos vel etiam omnes chriſtianos: ⸿ ⁊ loquitur ſcd̄m antiqua tempora: vt.ſ.eo. relatum.

⸿ .j.e.q. iiij.ad mēſaꝫ.

Aliud quidē. ¶ Caſ⁹. Quidam laicus ſolenniter penitēs cauſam habebat cum alio laico. Queſitū eſt a Leone papa vtrum petere debet iudicem eccleſiaſticū, vel ſecularē? Et reſpondet, qui vult de illicitis veniam poſtulare: vt ſit ꝑfectus, debet a multis illicitꝭ abſtinere: veruntamen ſi cauſam nō vult negligere, melius recurret ad eccleſiaſticum iudicem ꝗ̄ forenſem. Intellige ſi reus ꝯſentit: vel intellige cū penitēs ſolēniter cōueniebatur.

j.cor. vj.c.

b ¶ Poſtulantē. Penitentes enim ſub regula eccl̄iaſtica viuere debēt: vt hic, ⁊.j.eo.de pſona. ⁊ infra de peniten.diſtinctio.v. contrarium.et ca. falſas.

c ¶ Omnia mihi licēt. Tunc nō expedit id quod licitū eſt, quādo vſus ipſi⁹ aliīs affert impedimentū: vt.xxviij.q.j.ſic enim. Licet ꝙ fidelis diſcedat ab infideli, ſed non expedit: vt ibi dicit. Uel aliter, mihi licet mea repetere, ſed non expedit ad vitam conſequendam: quia ſcandalizantur illi a quibus repetūtur. ⸿ Uel ſic. Omnes ſibi liciti ſunt ſed non expediūt, propter infirmos fratres qui tunc quoſdam cibos reprobabāt. Uel ſic. Licitum eſt predicatori ſumere ſumptus ab illis quibus predicat: ſed non expedit propter Corinthios qui auari erant.

Oia licēt, ſed non expediūt.

⸿ ar.ad hoc xiiij.q.j.§.j.

d ¶ Penitens. ſcꝫ ſolenniter, ⁊ loquitur de actore penitente: ⁊ cum eſt de voluntate rei. vel loquitur cum ipſe penitens conuenitur.

e ¶ Eccleſiaſticum. Supple vel reus: quia de actore minus videbatur.

f ¶ Quālibet. Supra in cap.nullus epiſcopus.

Quicunq;. ¶ Caſus. Hec lex diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur ꝙ quicūq; litem ha=

bet, ſiue actor, ſiue reus, poteſt appellare a iudice ſecu lari ad epiſcopum ante litem cõteſtatã vel poſt ſententiam, etiam aduerſario refragante: cui debent apoſtoli dari cum geſtis cauſe. In ſcõa parte dicitur ꝙ cauſe terminate ꝑ epiſcopos, retractari non debẽt. In tertia parte dicit ꝙ vbi vnus ſolus epiſcopus fert teſtimonium, alius cõtra ipſum non audiatur: ſed habeatur firmum ⁊ incorruptuʒ quod per os epiſcopale profertur. Scõa pars incipit ibi: Oẽs. Tertia ibi: Teſtimoniũ. Et not. ꝙ hec lex eſt tota abrogata, nec habet locum hodie.

Quicunq;. In hac lege q̃nq; notantur. Primũ ꝙ a iudice ſeclari appellatur ad epiſcopum. Scõm ꝙ ante ſentẽtiã appellatur. Tertiuʒ, ꝙ ab epõrum ſententia nõ appellatur. Quartũ, ꝙ vnius epiſcopi teſtionio fides adhibetur. Quintũ, ꝙ alij nõ audiuntur poſt teſtimonium epiſcopi. Prima pars tollit per id: extra de appell. ſi duobus. Scõa per id. ij. q. vj. non ita. Tertia per id. ij. q. vj. oĩs oppreſſus. Quarta per id. vj. q. ij. ſi tantum. ⁊ ca. placuit. Quinta per id ꝙ teſtimonium ſolius epiſcopi nõ valet. iiij. q. iij. §. iuſiurandi. Et lʒ hec lex ſit abrogata, tamen Innocentius argumẽtatur ex ea extra de iudi. nouit. nõ vt confirmet eam: ſed vt oſtẽdat quantã affectionẽ imperatores habuerunt erga ſacerdotium.

petitor fuerit vel in initio litis vel decurſis[a] temporum curriculis: ſiue cum negociũ peroratur, ſiue cũ iam ceperit ꝓmi ſententia, ſi iudiciũ elegerit ſacroſancte ſedis antiſtitẽ: illico ſine aliqua dubitatione, etiam ſi alia pars refragatur, ad epiſcoporꝫ iudicium cum[b] ſermone litigantium dirigat.

Idem.

Omnes itaq; cauſe q̃ pretorio vel ciuili iure tractantur, epiſcoporꝫ ſententijs terminate, perpetuo ſtabilitatis iure firmentur: nec vlteri⁹ liceat retractari negociũ quod epiſcoporꝫ ſentẽtia deciditur. ¶ Teſtimonium etiã ab vno licet epõ perhibitum, oẽs iudices indubitãter accipiant: nec alius audiatur cum teſtimoniũ epiſcopi a qualibet parte fuerit repromiſſum. illud eñ veritatẽ authoritate firmatũ illud incorruptum habeatur qđ a ſacroſancto homine ſm ſcientiã mentis illibate fuerit prolatum. hoc nos edicto firmamus salubri, ⁊ perpetua lege tenendum eſſe cẽſemus.

Hec ſi quis antiquata contẽdat, qr in Juſtiniano Codice non inueniunt ita inſerta: per Carolũ renouata cognoſcat qui in ſuis capitularibus[c] ait inter cetera.

Volumus atq; precipimus vt omes noſtre ditioni ſubiecti, tam Romani q̃ Frãci, Alemani, bauari, Burgũdiones, Saxones, Turingi, friſones, Galli, Britones, Lõgobardi, Guaſcones, Beneuẽtani, Goti, Hiſpani, ceteriq; oẽs ſubiecti nobis, q̃cũq; legis vinculo videant aſtricti, vel conſuetudinario[b] annexi more, hãc ſententiã quam ex xvij. Theodoſij imperatoris li. c. vcʒ. xj. ad iterrogata Blauij ducis quam illi et omnib⁹ per ſcripturã miſim⁹, et inter noſtra capitula pro lege tenẽdam conſulto oĩm fideliũ noſtrorũ poſuimus, lege cuncti perpetua teneant. i. quicunq; litem habens, ſiue petitor fuerit ⁊c. vt ſupra.

Itẽ Greg. Jo. defenſori eũti in Hiſpaniã monẽdo dicit.

¶ Presbyter apud epm tantum iudicari debet.

De pſona[c] pbri hoc attendendũ eſt: ſi quam cauſam habuit, nõ ab alio[f] teneri, ſed epm ipſius adire debuit: ſicut nouellarũ conſtituba infra ponuntur.

Volumus. ¶ Vel conſuetudinario. extra de eo qui mit. in poſſeſ. ca. iij.

De perſona. ¶ Caſ⁹. Quidã pſbyter hiſpanus accuſat⁹ fuit cõram iudice ſeculari: ⁊ conuict⁹ ab aduerſario, expulſus eſt ab eccleſia ſua, ⁊ in exiliũ miſſus. quod cum ſignificatũ eſſet Grego. delegauit hãc cauſam Jo. defenſori eunti in hiſpaniam, docẽs ꝙ nõ debuit accuſari niſi coram epiſcopo ſuo. ⁊ ad hoc probãdum inducit legem Juſtiniani, in qua cauet ꝙ quecunq; ſit perſona eccleſiaſtica, non niſi ſub ꝓprio epiſcopo debet conueniri. cuius ſententie ſi altera partiũ nõ acquieſcat, iudex ſecularis eam dʒ executioni mandare. ⁊ ſi quis obijciat ꝙ lex hec loq̃tur de clerico ⁊ nõ de pſbytero ſciat ꝙ nomine clericorũ pſbyteri et diaconi continentur: ſicut ſuperi⁹ in eadem conſtitutione legitur: cuius verba infra ponuntur.

a ¶ Decurſis. i. poſt litem conteſtatam.

b ¶ Cum ſermone. i. allegationibus.

c ¶ Capitularibus. Id eſt in longobarda: non tamen inuenitur in ea que nunc eſt: ſed in Gallia.

Omnes itaq;. ¶ Hec ſi quis. ¶ Caſ⁹. Ne forte aliquis opponeret Gratiano dicens ſupradicta eſſe antiquata: ideo Gratianus reſpondet dicens ꝙ Carolus ea per legem ſequentem confirmauit: in qua precepit Romanis ⁊ Francis ⁊ omnibus hominibus ſui imperij vt legem illam teneant quã ad interrogata Blauij ducis ille ⁊ omnibus tranſmiſit, extractam de. xvij. Theodoſij imperatoris libro: hanc inquam ſententiã. Quicunq; litem habens ⁊c. Et nota ꝙ talis confirmatio nulla eſt, cum per legem iſtam Longobardam que eſt inualida, aliam confirmet inualidam, vnum enim inualidum, aliud inualidũ cõfirmare nõ poteſt. ⁊ nõ loquit de longobardia que nunc eſt: qr in ea hoc nõ inuenitur, ſed in ea que eſt gallia.

e ¶ De perſona. De hac habes. ij. q. j. in primis.

f ¶ Non ab alio. id eſt non a cõtrario. quandoq; eñ ab inferiori põt iudicari. Hug. tñ huic litere adheſit: qui dixit ſolum epiſcopum eſſe ordinarium iudicem clerici: ⁊ per hoc quod dicit doceat prius ⁊c. Sed tu dicas ꝙ prelati eccleſie collegiate habent iuriſdictionem: vt xv. q. iiij. c. j. extra de immu. eccle. non minus. eẋ de indi. c. ij. C. de iuriſ. om. iu. l. vlti. extra de offi. ordi. cũ ab eccleſiarũ. ſed quod hic dicitur prius doceat ⁊c. dicas priuſq̃ ſecularẽ. h. tamẽ dixit ſolum epm habere poteſtatẽ excõmunicandi: vt. xvj. q. ij. viſis. in fi. vbi dicit ꝙ excõicatio ſit mucro epiſcopalis: ⁊ ꝙ ſol⁹ epõ debeat de cauſis matrimonialib⁹ cognoſcere. xxxv. q. vj. multorꝫ. et meli⁹ dicit noua ꝯſtitutio eẋ de exceſ. prela. accedentibus. conſuetudo tamen in talibus dat iuriſdictionẽ: vt. ix. q. iij. conqueſtus. C. de eman. li. l. j.

Sub. ante cõcluſionẽ ſm Inno. Vel añ definitiuã ſẽtentiaʒ q̃ncũq; ſm h.

Sʒ ꝗ xvj. q. ij viſis. in fine. qđ dic vt ple. no. Innoc. eẋ d of. ⁊ cõtro. et de pbẽ. l lateranẽ ſi. ⁊ no. ꝑ B. eẋ de pul. cum et plantare §. in eccliſe.

a ¶ Aūt monachū. conuētum nomine monaſterij ratione alicuius ſucceſſionis que obuenit monaſterio per eū, alias non competit actio contra monachū, cum nihil habeat. vel intellige ꝙ fideiuſſit de mandato eccleſie ſue: vel etiam ſine mandato, ſed pecunia eſt conuerſa in vtilitatem eccleſie: vt noua conſtitutio dicit, qđ ꝗbuſdam. extra de fideiuſ. Si autem monachus contra aliquem deliquit, ipſe monachus cō ueniēdus eſt, non eccleſia: † vt. xviij. q. ij. hoc tantū. ſicut ſeruus conuenitur qui deliquit nō eius dn̄s. C. de noxa. l. penul. ꝛ vl. in fi. Primo autez loco caſtigatio monachi ſpectat ad abbatem: vt. xxiiij q. iij. corripiantur ꝛ extra de off. ord. quāto. extra ꝺ appel. reprehenſibilis. vbi autē procedendū eſt ꝺm ordinem iuris: tunc ſolus ep̄s eſt iudex, ꝺm h. vt hic dicit. Alij dicunt ꝙ abbas habet ordinariā iuriſdictionem ſup monachos ſuos, ꝛ excōmunicare eos poteſt: vt extra de ma. et obe. cum in eccleſijs.

b ¶ Aut aſcetriā. i. incluſam, ꝗ ſemper aſſidue moratur ibi.

c ¶ Doceat. id eſt adeat.

d ¶ Judicē. ſi ipſemet non poteſt. ꝛ eſt ſīr C. ꝺ epiſ. audi. epiſcopale.

e ¶ Ne vero. hec ſūt origīaliter verba Gregorij.

† Idem ſentit Innoc. ext de p̄ ui. cum olim .p pter. in gl. rma le. et in tali caſu mōachus ēt ɔ̄ſtituit ꝓcuratorē: vt ipſe no. ext ꝺ reſcrip. cū dilecta. in pnc.

† Adde ad iſtū cap. an epiſcopi ſint illuſtres: ꝛ dic ꝙ ſunt ſimiles illuſtribus: vt pbat l. i. ad ſimitudinē et ibi Bal. C. de epiſ. ꝛ cle. ꝑ pue tū ſūt ſpectabiles ꝺm Alexā. ꝺ ymo. in gloſ. rub. col la. ij. ff. de iuriſ. om. iudi.

tio manifeſtat: que ita loquit̄ de ſanctiſſimis ꝛ deo amabilibus atꝙ reuerēdiſſimis ep̄is clericis et monachis. Imperator iuſtinianus auguſt⁹ Petro glorioſiſſimo prefecto pretorio. c. liij. Si quis cōtra aliquē clericū, aut monachum[a], aut diaconiſſā: aut monaſtriā aut aſcetriā[b] habeat aliquam actionē: doceat[c] prius ſanctiſſimū ep̄m cui horū vnuſquiſꝙ ſubiaceat. † Ille vero cauſam iter eos diiudicet: ꝛ ſi quidē vtraꝙ pars his que iudicata ſunt non acquieuerit: iubemus per loci iudicem[d] executioni perfecte mandari.

Ne vero[e] obijciat̄ qꝛ de clerico hoc loquit̄, non de pbr̄o: ſciendū eſt qꝛ ſupius in conſtitutione eadē li. C. legit̄ appellatione clericoꝝ etiā pbr̄os et diacones cōtineri. verba aūt legis iſta ſunt. Pbr̄os aūt, et diacones, ꝛ lectores, ꝛ cantores, quos oēs clericos appellamus: ꝛ reliqua. Itē Greg. Romano defenſori ſicilie.

¶ Clericus clericū ad publica iudicia non pertrahat.

Peruenit ad nos ꝙ ſiqs contra quoſlibet clericos cauſaz habeat: deſpectis eorum epiſcopis, eoſdē clericos tuo facias iudicio exhiberi: quod ſi ita eſt, valde cōſtat eſſe incongruum: ſed hac tibi authoritate precipim⁹: vt denuo hoc facere nō preſumas: ſed ſi quis ɔ̄tra quēlibet clericū cauſam habuerit, ep̄m ipſius adeat: vt aut ipſe cognoſcat: aut certe ab ipſo iudices deputētur: aut ſi forte[f] ad arbitros eūdū eſt, partes ad eligēdos iudices ab ipſo executio[g] deputata cōpellat. Si qs vero laicus vel clericus cōtra ep̄m cauſam habuerit, tūc te interponere[h] debes: vt inter eos aut ipſe cognoſcas: aut certe te admonente ſibi iudices eligant. nam ſi ſua vnicuiꝙ ep̄o iuriſdictio non ſeruat̄: q̇d aliud agit̄ niſi vt per nos per quos eccleſiaſticus cuſtodiri ille ordo debuit, cōfundatur? Idem Januario epiſcopo Carolitano.

¶ A laicis iudicib⁹ clerici nō ſunt opprimendi.

Fratris et coep̄i noſtri Felicis, et Ciriaci abbatis relatione cognouimus ꝙ in iſula Sardinia ſacerdotes a laicis iudicib⁹ opprimātur: ꝛ fraternitatē tuam miniſtri tui deſpiciant: dūꝙ ſolum a vobis ſimplicitati[i] ſtudetur quātum videmus, diſciplina negligitur. Itē Gregorius Mauricio imperatori.

¶ Sacerdotes a regib⁹ ſunt

Peruenit. ¶ Caſus. In Sicilia erat quidā defenſor pape nomine Roman⁹, qui deſpectis ep̄is cōpellebat clericos in ſuo iudicio laicis reſpondere. quod cū Grego. audiuit, precepit ei ne de cetero hoc faceret: ſed ſub proprio ep̄o cōueniantur: vt vel ipſe cognoſcat: vel det iudices delegatos: vel per executorē ipſi⁹ partes arbitros eligere compellātur, ſi alicui partiū ep̄us fuerit ſuſpect⁹. Si vero laicus vel clericus contra ep̄m cauſā habuerit, tūc ſe interponere debet ille Roman⁹ vt, vel ipſe cognoſcat, vel eo admonente iudices eligātur, ꝛ ſi aliter fiat, ordo eccleſiaſticus cōfunditur.

f ¶ Aut ſi forte. ex̄ de foro cōpe. ſi quis contra.

g ¶ Executio. Id eſt executor ad hoc deputatus: ſcilicet archidiacon⁹: vt. xxv. diſt. perlectis. ꝛ extra de foro cōpe. nullus. † Cū autē iudex recuſatur in optione actoris erat an vellet ꝙ recuſat⁹ delegaret cū alijs, vel ꝙ partes cogerentur ad eligēdos iudices: vt extra de foro cōpe. licet: ꝛ cap. ſi quis. Hodie autē ſi iudex recuſat⁹ fuerit, ꝛ ꝓbata fuerit cauſa recuſatiōis: ad arbitriū recuſatoris ipſe ꝗ recuſat⁹ fuerit, dabit iudices, vel tranſmittet negociū ad ſuperiorem: vt in cōſtitu. cum ſpeciali. ex̄ ꝺ appel. Sed quero an iudices delegati ab epiſcopo poſſint partes punire ſi non venirent ad iudicem? Non videtur: quia ſol⁹ delegatus a principe poteſt citare: vt in autent. de litig. §. oēm. col. viij nec alij poſſunt ſuas ſentētias mandare executiōi, ꝗ̄ ordinarij vel delegati a principe: vt C. de bo. autho. iudic. poſſ. auten. et qui iurat. ff. de re iudi. a diuo. ꝛ ſol⁹ delegatus a principe poteſt mittere i poſſeſſionē. ff. de iuriſd. om. iud. iubere. Poteſt tamen dici ꝙ ꝺm iura noſtra ſubdelegatus habet coerctionem: quia poteſt interdicere eccleſiā: vt extra de off. delega. ex literis. in fi. et ſecūdū legem modicā ſaltem habebunt coerctionem ſubdelegati. C. de ſpor. l. ij. et. ff. de offi. ei⁹ cui man. eſt iuriſdi. l. vlti. in fine.

† Judice recuſato quid fiet.

† Iſta decret. hodie ē remota: ꝛ fuit in prima cōpilatione: et erat ſecunda decret. eiuſdez tit. ꝛ eſt palea. §. e. nullus clericus. Delegatus ep̄i, an poſſit citare.

h ¶ Interponere. hoc verum eſt in modicis vel minimis cauſis. nā maiores cauſe epiſcoporū ad metropolitanum deferūtur: vt. vj. q. iiij. ſi inter. ix. q. iij. conqueſtus. et. lxxx. diſtin. ca. j.

Fratris. ¶ Caſus. Januarius epiſcopus Carolitanus intantū erat ſimplex, ꝙ clerici ſui eum deſpiciebant: ꝛ ſacerdotes in Sardinia a ſecularibus iudicibus opprimebantur. Quod cū Gregorius audiuiſſet per epiſcopum Felicem et Ciriacum abbatem precepit ei vt hoc fieri nō permittat: ne dū ſimplicitati ſtudet, diſciplina negligatur.

i ¶ Simplicitati. Supra. xxxix. diſt. Petrus.

Sacerdotibus. ¶ Caſus. Mauricius impator cõpellebat clericos ſub ſe reſpõdere: et eis debitam reuerẽtiam non impendebat. quare Gregorius ſcribit cõtra ipſum, docens ꝙ oẽs ſacerdotes debet generaliter honorare: cũ neſciaꝶ qualis quiſq; ſit futurus in futuro iudicio. Et ꝙ ipſos debeat honorare, ꝓbat vna ratione: ſcz qꝛ de⁹ vocauit eos deos: et Malachias ꝓpheta ipſos angelos appellauit. ⁊ duobus exemplis, ſcz Conſtantini, ⁊ paganoꝝ imperatorum qui ſacerdotibus ſui tpis reuerentiã exhibuerũt. Ratio incipit ibi: Nã in diuinis eloquijs. Exẽpluz Cõſtãtini ibi: Eccleſiaſtica quoq;. Exẽplũ paganoꝝ eit ibi: Ante eum.

a ¶ Cuſtodiũt. i. cuſtodire debent: vt. ĩ. e. q. iij. nolite.

b ¶ Appellat. ergo ex ſola appellatione nois aliquis cõſequiꝶ ius. † ſic xxxij. qõ. iiij. dicat. C. de lat. lib. tol. §. penulti. ex̃ de preſumpt. illud inſti. de adop. §. vlt. ar. ꝯtra. ij. q. j. multi. in fi. vbi dicit ꝙ ſola noiatio nõ ſufficit. C. de ꝓba. non epiſtolis. ⁊. l. fi.

c ¶ Incendit. hic vides ꝙ iudex debet deſtruere libellum qui non eſt legitime cõpoſitus: vt. ij. q. vlti. c. vlti.

d ¶ Specialiter. pro bonis, ſed etiã generaliter ꝓ bonis et malis: † vel non tantũ pro preſentibus qui nunc accuſanꝶ ⁊ nõ conuincũtur, ſed etiã pro omnib⁹ alijs. xiij. qõ. ij. non eſtimemus.

Exo. xxij. b.
Ibid.
Mal. ij. b.

† Arg. ad hoc xciij. d. Dñs. v: bi ó h°. ar. Z. C de teſt. neq;. C de iube. cau. iu: bem⁹. Archi.

† Sz, h. bñ idu: ciꝶ au: thori: tas a: poſtoli: ſz qõ ſe quitur fuit ſen tentia. M. ⁊ B yſ. ſm Lau.

honorandi, non iudicandi.

Sacerdotib⁹ aũt nõ ex terrena ptãte dñs nr̃ cl tius indigneꝶ: ſed excellẽti cõſideratione ꝓpter eũ cui⁹ ſerui ſunt, eis ita dñetur, vt etiã debitã reuerentiã impendat. Nã in diuinis eloquijs ſacerdotes aliqñ dij, aliqñ angeli vocanꝶ. Nã ⁊ ad Moyſem de eo qui ad iuramentũ deducẽdus eſt diciꝶ: Applica illũ ad deos. i. ad ſacerdotes. Et rurſus ſcriptũ eſt: Dijs nõ detrahes. i. ſacerdotibus. Et propheta ait. Labia ſacerdotis cuſtodiunt [a] ſcientiam. i. iuſtitiam: et legẽ exquirunt ex ore eius: qꝛ angel⁹ dñi exercituũ eſt. Quid igitur mirum ſi illos veſtra pietas digneꝶ honorare, quibus in ſuo eloquio honorem tribuẽs eos aut angelos aut deos ipſe etiam appellat [b] deus? Eccl'iaſtica q̃q; hiſtoria teſtaꝶ: qꝛ cuz pie memorie Conſtãtino principi in ſcripto oblate accuſatiões cõtra epõs fuiſſent: libellos q̃dẽ accuſatiõis accepit: ⁊ eoſdẽ q̃ accuſati fuerãt epõs ꝯuocãs in eoꝝ cõſpectu libellos quos accepat incẽdit [c], dicẽs. Uos dij eſtis a vero deo conſtituti: ite, et iter vos cauſas veſtras diſcutite: qꝛ dignum nõ eſt vt nos iudicem⁹ deos. In qua ſententia ſibi magis ex humilitate q̃ʒ illis aliquid preſtitit ex reuerentia impenſa.

¶ Ante eũ quippe pagani in re publica principes fuerunt qui verum deum neſcientes, deos ligneos ⁊ lapideos colebãt: et tñ eoꝝ ſacerdotib⁹ honorem maximum tribuebãt. Quid ergo mirũ ſi chriſtian⁹ impator veri dei ſacerdotes dignaꝶ honorare, dum pagani (vt prediximus) principes honorẽ impendere ſacerdotibus nouerũt qui dijs ligneis ⁊ lapideis ſeruiebãt? Hec ergo nõ tantũ ſpecialiter [d] quãtum generaliter ꝓ oibus aſſerimus ſacerdotib⁹: quoniam adhuc neſcimus quis in terribili iudicio dei qualis futurus ſit. etenim Paulus egregius predicator dicit: Nolite ante tempus iudicare: quoadusq; veniat dñs: ⁊ reliqua. Nam ſunt multa que de iudicio illius hoies ignorãt: quia fortaſſe que vos laudatis, ille reprehendet: ⁊ que vos reprehenditis, ille laudabit.

Itẽ ex cõcilio Mileuitano.

¶ Qua pena feriatur cleric⁹ clericum ad ſecularis iudicia pertrahens.

Inolita [e] ꝓſumptio vſq; adeo illicitis auſibus aditũ patefecit, vt clerici clericos (ſuo relicto pontifice [f]) ad iudicia publica pertrahant. Proinde ſtatuimus vt hoc decetero nõ preſumatur. Si quis hoc preſumpſerit facere: cõuentus ⁊ cauſam perdat, et a communione efficiatur extraneus.

Item ex concilio Carthaginenſi tertio.

Inolita. ¶ Caſus. Relatũ fuit in Mileuitano concilio ꝙ clerici clericos ſuis epiſcopis relictis ad ſecularem iudicem traherent: quare ſtatuit cõcilium vt hoc decetero non fiat: et ſi quis decetero preſumat, ſuper hoc conuictus cauſam perdat: et etiam a communione repellatur. Inolita. i. conſueta. Et loquitur hoc capitulum de actore: ſequens de reo.

e ¶ Inolita. hoc capitulum de actore, et ſequens de reo loquitur. Et nota ꝙ ſi actor traxerit reum ad iudicem nõ ſuum, perdit cauſam. ſed ſi reus traxerit actorem, pro conuincto habetur: vt. C. de iuriſdic. om. iudi. in criminali. hoc tamen intelligas lite conteſtata: quia ſi ante litis conteſtationem deſiſtit non incidit in penam: † vt. ĩ. eo. ca. ⁊. ff. rem ratam ha. amplius, et. ff. de in ius vo. ca. Quis, licet ſit argumentum contra. C. de tranſac. ſi quis maior. ĩ. e. placuit. Et ꝙ dicit ꝙ cauſam perdit, dicunt quidam ip ſo iure: verius credo, ꝙ per ſententiam: ⁊ hoc innuit hoc verbum conuentus.

f ¶ Pontifice. hic manifeſte habes ꝙ in cauſa eccleſiaſtica neuter poteſt adire aliuz iudicem, ſiue in ciuili, ſiue in criminali negocio: laici autem ſine cõſenſu ordinarij eligũt alium iudicem in ciuili negocio: vt ff. de iudi. l. j. C. de iuriſdict. omnium iudi. l. j. ſed non in criminali: vt. C. de iuriſdict. omnium iudi. in criminali. ĩ. e. ca. ſi quis cuz clerico. ſed in clerico requiritur conſenſus epiſcopi: et etiã proprius conſenſus. argu. hic, ⁊. ix. qõne. ij. ca. j. ⁊ ĩ. e. clericum. ⁊ ca. nullus. ⁊ ca. inolita. ⁊. vj. qõ. iij. deniq;. et. iij. qõe. vj. nõ liceat. extra de foro competen. ſignificaſti. Et eſt triplex ratio quare laicus poteſt, ⁊ non clericus: quia laicus poteſt iurare ſine licentia ſui iudicis: ſed clericus non: vt extra de iuramento calum. inherentes. Sed non poſſet coram laico litigare, niſi ibi iuraret. Item ab alio epiſcopo non poteſt ordines accipere: ergo nec iudicium: quod maius eſt: vt. ix. queſtio. ij. nullus primas. Item nõ poteſt ab alio q̃ʒ a ſuo prelato petere iudicium aie, qđ eſt occultũ: ergo multo fortius nec manifeſtum: vt

Actor ⁊ reũ ad iudicez nõ ſuũ trahẽs. † Idez Barth, Bald, Ange, Cy. et Pau. 6 ca. i. d. l. in criminali in gloſ, allega.

Clerici an poſſint in dicẽ nõ ſuũ conſentire.

de pe.diſtinc.vj.placuit. Itē inconueniens iam eſſet ꝙ vnus epiſcopus iudicaret clericos alterius epi: quod eſſe non debet: vt.ix.q.ij.per totum.⁊ ſic omnes de vno epiſcopatu poſſent ſibi aliū epm̄ eligere in iudicem, nec renūciare poteſt clericus huic iuri, extra de foro cōpe. ſi diligenti. credo tamen ꝙ licet non poſſint renūciare expreſſe, ꝙ tamen ſpōte id eſt tacite poſſunt ꝯſentire in alium iudicē. † nā arbitrū ſponte eli= gūt et iudicē dele= gatū: alioquin ex= ſufflatū erit priui= legiū clericoꝝ ꝙ clericus poteſt eli= gere corā q̄ iudice velit litigare. in cō ſti. fede. auꝉ. habi= ta. C. ne filius pro patre. Itē multa poſſum facere ſpō te, ad que non poſ ſuꝫ me pacto aſtri gere: nā poſſuꝫ in= ſtituere aliquē he redē: non tñ pacto ad hoc me aſtrin= gere poſſuꝫ: vt. C. de pac. l. vlt. Item tacite poſſum re= nunciare foro, licꝫ non expreſſe: ſicut tacite papa renun ciat ꝓuilegio ſuo: vt. ij. q. vij. nos ſi. et. q. v. mādaſtis. Sicut tacite poſ= ſum renūciare ex= ceptioni ꝓcurato= rie contra militeꝫ, ſed non expreſſe: vt. ff. de ꝓcu. filiuſ familias ⸿. vete= rani. ſimiliter taci te poſſum renūciare iuramēto calūnie, ſed nō expreſſe. C. de iur. calū. l. ij. in fi. ⁊ ꝙ ſponte poſſit reſpondere, ha bes. iij. q. vj. pulſatus. Ioā. Quicquid dicat Ioan. hoc tene ꝙ in laicū nullo modo cōſentit clericus: vt ex̄ de fo ro cōp. ſi diligēti. nec in clericū ſine cōſenſu epi: vt ex̄ de foro compe. ſignificaſti. B.

Placuit. ¶ Caſus. Aliq̄s clericus accuſabatur de crimine, vel conueniebaꝉ ciuiliter corā iudice ec= cleſiaſtico. lite conteſtata maluit accuſari vel cōuenire corā iudice ſeculari. querebaꝉ in cōcilio Carthaginen. quā penā pati debeat. Reſpondet ꝙ in criminali cauſa ſiue fuerit condēnatus ſiue abſolutus, locū ſuū amit= tat. i. deponaꝉ. In ciuili ꝟo cauſa perdat qđ euicit. i. id in quo fuit abſolut⁹, perdat, qꝛ male de eccleſia ſentit qui de ſeculari iudicio auxiliū poſcit. Et nota ꝙ h. ⁊ B. ⁊ Io. intelligūt hoc ca. cū lis erat cōteſtata corā eccl'ia= ſtico iudice. Sed certe ego credo ꝙ poſſet intelligi cum nondum erat lis conteſtata coram eo.

a ¶ Intentatū. i. obiectū. Et ſic loquiꝉ cū lis ſit conte= ſtata. Sic etiā intelligunt Hug. B. ⁊ Lau. Sed Bar. brix. dicit. Ego credo ꝙ poſſit intelligi cum nōdum lis fuerit conteſtata coram eo.

b ¶ Purgari. Per hoc patet ꝙ loquiꝉ de reo: ſed ꝙ di cit poſtea euicit, intellige id in quo eſt abſolutus.

c ¶ Locum ſuum amittat. i. deponatur.

¶ Clericus apud ciuilē iudi= cem iudicari non debet.

Placuit vt q̄ſquis epo= rum pbroꝝ ⁊ diacono= rum ſeu clericoꝝ cum in eccle ſia ei crimē fuerit intentatū [a] vel ciuilis cauſa fuerit cōmo= ta: ſi derelicto eccleſiaſtico iu= dicio, publicis iudicijs purga ri [b] voluerit: etiā ſi ꝓ ipſo lata fuerit ſentētia, locū [c] ſuū amit= tat: ⁊ hoc in criminali actione. in ciuili vero perdat quod eui cit ſi locū ſuū obtinere malue= rit. ſi quidē ad eligēdos iudi= ces inique [d] de eccleſie conſor= tio iudicat, qui de vniuerſa ec= cleſia male ſentiendo, de iudi= cio ſeculari poſcit auxiliū: cuꝫ priuatoꝛuꝫ etiam cauſas apo ſtol⁹ ad eccleſiam deferri, atq̄ꝫ ibidē determinari precipiat.

Item ex eodem.

¶ Clericus nō accuſetur niſi ante eccleſiaſticum iudicem.

De diuerſis ordinibus eccleſie ſeruientibus ſi q̄s in cauſam criminis incur= rerit: ⁊ abnuerit iudiciū eccle= ſiaſticum, debet periclitari [e].

Item conſti. lxxiiij. c. j.

¶ Qui cū clerico litigium hꝫ epiſcopum ipſius adeat.

Si quis cum clerico liti gium habuerit: ſi quidē de cauſa pecuniaria: adeat prius epiſcopum cuius iudi= cio clericus ſuppoſitus eſt: il= le autē ſine damno [f] ⁊ ſine dila tione cōpetentē finem litī im= poſiturus eſt: ſin autem nolue rit [g] epiſcopus litem dirimere, tunc ad ciuilem iudicem diſce ptatio cauſe ꝑueniat: vbi au= tem dirimere epiſcopus vult cauſam, ſine ſcriptura [h] omnia ꝓcedāt: ⁊ definitiua ſententia ab eo ſine ſcripꝫ feraꝉ. ¶ Qꝫ ſi de criminali cauſa litigium emerſerit: tunc cōpetentes iu dices in hac ciuitate vel in ꝓ= uincijs interpellati, conſenta= neū legib⁹ terminū cauſe im= ponant: ita tamē vt diſcepta= tio litis duoꝛū [i] menſium ſpa= tium nō excedat a litis conte= ſtatione numerandū. Item.

In criminalibus vero cauſis nunq̄ꝫ ſine ſcriptura procede re dꝫ. Nō autē aliter puniaꝉ [k] cleric⁹ niſi obnoxius repertus ſacerdotio nudatus fuerit ab

d ¶ Inique. Cō tumeliam enim fa cit iudici qui eo re= licto vadit ad alte= rū: vt. ff. de arbi. l. litigatores. ſimili= ter ſi quis rem de= ducit corā vno iudi ce, ⁊ deducit poſt= ea coraꝫ alio, per= dit litem. C. de aſ= ſe. tol. l. j. in fi.

e ¶ Periclitari. i. deponi.

Si quis cū cle rico. ¶ Caſus. Duo dicuntur in hac lege. Prio di= citur ꝙ in pecunia ria cauſa actoꝛ de= bet clericū conue nire corā epiſcopo ſuo: q̄ cauſam de= bet examinare ſi= ne dāno ſportula= rū, et ſine dilatio= ne. Sed ſi epo nō vult cauſam pecu niariaꝫ redimere, ad ſeculares iudi= ces recurraꝉ. Si ꝟo vult eā dirime re, ſine ſcriptura oia procedere de= bēt, niſi partes ve lint ꝙ ipſa acta re= digant in ſcripꝫ. Scđo dicitur ꝙ in cauſa criminali de ciuili crimine re= currēdū eſt ad iu= dices ſeculares, q̄ infra duos menſes a tempore litis conteſtate cauſam criminalem decidant: nō tamen clericum puniant, niſi prius ab epiſcopo ſuo fuerit degradat⁹: ⁊ hec particu= la non tenet. pro crimine vero eccleſiaſtico tantū ad iu dicem eccleſiaſticum recurratur. Secūda pars incipit ibi: Qꝫ ſi de criminali.

f ¶ Damno. Sportularum, ad quas clerici non tenē tur: vt in auꝉ. de ſanc. epiſ. ⸿. ſportularum. coll'. ix. ergo nec aduerſarij ipſoꝝ teneri debent: vt. C. de fru. ⁊ liti. expen. l. vlti. †

g ¶ Noluerit. Illud nō tenet. Uel dic noluerit. i. non potuerit: qꝛ forte talē cauſam nō poteſt audire.

h ¶ Sine ſcriptura. Sine ſcriptura ꝓcedit epo cū iu= dicat inter ſuos clericos. Similiter in modicis cauſis nō requiriꝉ ſcriptura: vt in auꝉ. de man. prin. ⸿. ſit tibi. col. iij. Nō obſtat. ꝫ. ij. q. j. in primis. vbi diciꝉ ſententia nulla que ſine ſcripto ꝓferꝉ: illud eñ tantū tenet in cri minalibus ⁊ maioꝛibus negocijs.

i ¶ Duorum. Hoc nō tenet: vt. iij. q. iij. ⸿. ſpatium.

k ¶ Puniatur. Nec illud tenet: vt extra de iudi, cum hoc.

† Hoc nō pu= to verū ꝫ goff. vt. iij. q. vj. nō liceat ibi dixi. Archi.

ſ. ad co. vj.

Idē te= nent Guil. ꝺ cu. in. l. nemo. poſt gl. C. de iu riſ. oim iudi. et Ang. i l. cū ꝓ= curatoꝛ ⸿. ons. ff. de ope. no. nu. ⁊. l. q̄uis. ꝺ dā. infec.

† Ut pꝫ ex̄ de iu di. q̄ſ'r. I ſi. Sꝫ ꝫ in auꝉ. de ſan. epiſ. ⸿. ſi q̄s au tē, ꝑ pe= cunia. vbi de.

non ab homine.

Si clericus. ¶ Caſus. Quatuoꝛ articuli cõtinētur in hoc ca. Primus eſt ꝙ ſi clericus litē habeat aduerſus clericū, corā ſuo epiſcopo cõquerat. Scđs eſt, ꝙ ſi epiſcopus litem habeat ꝯtra ſuum clericū, corā arbitrꝫ ab vtraqꝫ parte electꝫ negociū terminetur. Tertius eſt ꝙ ſi cleric⁹ habeat cauſam aduerſ⁹ ſuū aut aliū epm̄, recurrat ad ſynodum prouincie. Quart⁹ eſt ꝙ ſi ep̄s vel clericus litem habeat contra metropolitanū, pergat ad primatem vel ad vrbem Conſtantinopolitanā. Scđs articulus incipit ibi: Uel certe. Terti⁹ incipit ibi: Et ſi cleric⁹. Quartus ibi: Si ṽo contra ipſi⁹ prouincie.

a ¶ Arbitros. et hec eſt ratio: quia metropolitan⁹ nō eſt iudex clerici: vnde ſub eo nō debet conueniri: nec corā epiſcopo debet conueniri, cū nō poſſit eſſe actoꝛ et iudex: vt ex de reſti. ſpo. cõquerēte. et extra de conceſ. prebē. ⁊ eccle. non vacā, poſt electionē. in fi. Sꝫ ꝗs coget eum eligere arbitros? Reſpondetur. epiſcopus, licꝫ ſit ei ſuſpect⁹: vt extra de appel. ſcđo requiris. Itē in alio caſu cogit ipſum eligere arbitros, ſcꝫ cum recuſat eum vel delegatū ab eo: vt. ſ. eo. peruenit.

Arbitros eligere qñ cogātur litigātes.

b ¶ Audiatur. ſ. vj. q. ij. c. epiſcop⁹. contra. ſed ibi ſoluitur.

c ¶ Synodi. Ergo ſi habetur ciuilis cauſa ꝯtra epiſcopum: ſolus metropolitanus non pōt audire: vt hic, ⁊. vj. q. iiij. ſi inter. ſed forte hoc nō tenet in maioꝛibus

ep̄o ſuo, vel clericatus honore. Si autē crimen eccleſiaſticū eſt: tūc ꝺm canones ab epiſcopo ſuo cauſe examinatio et pena ꝓcedāt: nullā cõmunionem aliis iudicib⁹ in huiuſmodi caſibus habentibus.

Itē ex cõci. Calcedonē.

¶ Clericus aduerſus clericū negociū habens, ſecularia iudicia non exerceat.

Si cleric⁹ aduerſus clericū habet negociū, nō relinquat ſuū epm̄: et ad ſecularia iudicia nō cõcurrat, ſed prius negociū agitetur apud ꝓpriū epiſcopū. ¶ Uel certe ſi fuerit negocium ipſi⁹ epiſcopi, apđ arbitros^a ex vtraqꝫ parte electos audiatur^b negociū. ſi quis vero ꝯtra hoc fecerit, canonū coꝛrectionibus ſubiaceat. ¶ Et ſi cleric⁹ aduerſus ſuum vel aliū epiſcopū habeat cauſam: apud audiētiā ſynodi^c ꝓuincie conquerat. ¶ Si vero cõtra ipſius ꝓuincie metropolitanū epm̄ ep̄s ſiue clericus habeat controuerſiam, pergāt ad ipſius dioceſis primates, aut certe ad Conſtantinopolitane regie ciuitatꝭ ſedem: vt coꝝ ibi negocium terminet. Item ex cõcilio Agathenſi.

Palea.

Clericum nullus preſumat apud ſecularē iudicem ep̄o nō permittēte pulſare: ſed ſi pulſatus fuerit, non reſpõdeat, nec pꝛoponat, nec audeat criminale negociū iudicio ſeculari pꝛoponere.

Ex his oībus datur intelligi ꝙ clericus ad publica iudicia, nec ī ciuili nec ī criminali cauſa eſt pꝛoducendus: niſi forte ciuilem cauſam ep̄s decidere noluerit, vel in criminali cauſa nō ſui honoꝛis cingulo eum denudauerit. ¶ Illud autem qđ in epiſtola Clementis dictū eſt, non cognitorē ſecularium negocioꝝ te vult de⁹ eſſe, ex ep̄ali vnctione intelligēdum eſt. non em̄ in epm̄ vngitur vt cognitoꝛ ſeculariū iudicioꝛū reſideat, ſed vt pꝛocuratoꝛ aīarum, et diſtributoꝛ ſpiritualiū exiſtat. ꝓhibetur ergo ſeclarib⁹ negociis occupari, nō ad temp⁹ ſequeſter fieri: vel ſecularia iudicia nō de rebus ſecularibus, ſed ſeculariū viroꝝ intelligēda ſunt. Iudicia de rebus ſecularibus ſecularia appellant, iuxta illđ apoſtoli: Secularia igit iudicia ſi habueritis, cõtemptibiles qui ſunt in eccleſia, cõſtituite. Iudicia vero ſeculariū ſecularia appellātur: iuxta illud apl̄i in epiſtola Clemētis: qđ ex ſubſequētibus datur intelligi cū dicit: Hec opera q̄ tibi minus cõgruere diximus, exhibeant ſibi inuicē vacātes laici. Pꝛohibent ergo clerici a cognitione negocioꝝ ſecularium virorum, nō ſecularium cauſarū. Negocia quippe clericoꝛū ſiue criminalia ſiue ciuilia fuerint, nō niſi apud eccleſiaſticū iudicem ventilanda ſunt.

Unde Adrianus papa ait.

¶ Non niſi in foꝛo ſuo audiatur clericus.

Clericus ſiue laicus ſi crimine aut lite pulſatus fuerit: non alibi q̄ꝫ in foꝛo ſuo pꝛouocatus audiatur.

Idem. ¶ De eodem.

In clericoꝝ ^d cauſa huiuſmodi foꝛma ſuet, vt nequaq̄ꝫ eoꝝ ſentētia a nō ſuo iudice dicta cõſtringat. Res vero in litigio poſita ante le-

cauſis: vel loquitur ꝺm antiqua tempoꝛa, quando pro ſingulis cauſis fiebat concilium: vt. ſ. ea. queſtione. iij. cap. ij. et. iij.

¶ Ex his oībus ¶ Caſus. Iſte. §. diuidit in duas partes. In pꝛima parte ꝯcludit ex ſupꝛadictis dicēs ꝙ ad ſecularem iudicē nec in ciuili nec in criminali cauſa eſt cleric⁹ ꝓducend⁹: niſi ep̄s ciuilē cauſā decidere nolit: vel niſi in criminali cleric⁹ prius ab ep̄o fuerit degradatus. ſꝫ male excipit Gra. niſi dicat allegando. In ſcđa parte reſpicit illud. c. te quidē. ⁊ exponit duobus modis illud ṽbū, ſcꝫ nō cognitorem ſecularium negocioꝝ te vult deus. et pmo ſic: nō vult de⁹ te oꝛdinare cognitorē ſeculariū negociorum. i. non vult te inungi in epm̄ ad hoc tantū vt ſis cognitoꝛ ſeculariū: ſed vt potī⁹ animarum lucris intēdas. Non tamē pꝛohibet ad tēpus negocia ſecularia termīare. Secundo exponit ita vt ſecularia negocia intelligātur ſeculariū viroꝛꝫ, que vacantes laici ſibi debēt ad inuicē exhibere: negocia vero ſecularia de rebus ſecularibus eccleſie et clericoꝝ, ſiue ſint criminalia ſiue ciuilia, nō niſi apud epiſcopū ſunt ventilanda. Secunda pars incipit ibi: Illud autē. Sequentia duo ca. patēt. ſ. coꝝ. vj. q.

d In clericorū. Supra. ij. q. j. in pꝛimis. in fi. ex. de iudi. at ſi.

¶ Res vero. ¶ Caſus. Quia ſupra ī multis. c. facta eſt mētio de rebus litigioſis: ideo Gratianus nunc docet ꝙ res litigioſa nō debet trāſferri ad

aliquam perſonam ante ſententiam definitiuam.

Q Uia res. ¶ Caſus iſte dupliciter poni ſolitus eſt. Et primo ſic. Reus poſſidebat rē litigioſā. que ſitum eſt a Gelaſio vtrum actor poſſit exigere penſiones. Et reſpondetur ꝙ non ante legitime cognitionis euentum: ſed res debet apud reum permanere donec apparuerit cui res potius debeatur: ⁊ ſi quid factū fuerit lite pendēte in preiudicium alterius partis / nihil valeat. ⁊ ſꝫ hoc expone. Nō ſinatur ſupple niſi ſit poſſeſſor.

gitimū cognitionis euentum in nullā debet oīno transferri perſonam. Unde Gelaſius papa Quingeſio epō.

¶ In nullā transferaꝛ perſona res in litigio poſita āte cognitionis euentum.

Q Uia[a] res in litigio[b] poſita, in nullam trāſferri poteſt oīno perſonam donec legitime cognitionis euentu cui potius debeatur, iudiciaria diſceptatione poſſit agnoſci: ex eadē re quiſpiā nō ſinatur exigere[c] penſiones: ſed in eodē ſtatu re eadeꝫ poſita in quo videꝛ (ſicut dictū eſt) ante ꝯſtitutā litē quiſq̄s ſibi putat quippiā poſſe cōpetere, iuridico pulſet examīe: preiudicijs oīb[9] idē ſubmotis.

¶ Queſt.ij.

Q Uod vero[b] culpa illa ſuſpēſione digna ſit, ex capitulo illo mileuitani cōcilij liquido cōſtat. ſi enim cōmunione priuādus eſt qui clericū ad ciuilē iudicē crediderit ꝑtrahēdum: multo magis ſuſpenſione dignus eſt qui ſui epiſcopi iudicium interpellantē ad iudiciū ſeculare pertrahere nō dubitauit.

¶ Queſtio.iij.

S Ed ponatur ꝙ[c] hec culpa ſuſpēſione digna non fuerit: queritur vtrū ſit deponēdus q̄ officium cōtra prohibitionē epiſcopi celebrare auſus eſt. Sꝫ ꝙ ſentētia epiſcopi ſiue iuſta ſiue iniuſta fuerit, timēda ſit: Gregorius teſtatur dicens.

¶ Timenda eſt ſententia paſtoris.

S Ententia paſtoris ſiue iuſta ſiue iniuſta fuerit timenda eſt[f].

a ¶ Q, res. Nec etiam actionē poteſt quis cedere aliꝗ poſtq̄ꝫ res ē deducta in litigium: vt.C.e.l.ij. nec valet priuilegiū impetratū tēpore litis: vt extra de teſti. cauſa.xvj.q.vj placuit. C. vnde vi authoritatē. C. de fundis et ſaltibus reipubli. lib.xj.l.ſi qua. nec res litigioſa poteſt dedicari. ff. de liti.l.vlti. q̄ autem rem litigioſam alienat: ⁊ alienatio nulla eſt: et preterea punitur venditor ⁊ emptor ſi ſciuit rē litigioſam: vt extra vt lit. penden. eccleſia. C.e.l.vlti. In caſibus tamē licite alienatur res litigioſa: ſcꝫ ex cauſa dotis / vel tranſactionis, vel donationis propter nuptias vel ex cauſa legati, vel diuiſionis rerū hereditariarū: vt. C. de litig.l.vlti. Item licite alienatur res litigioſa q̄ ſeruari non poteſt. ff. famil. hercif. alienationes. ⁊ ff. de peti. here. diuus.

b ¶ In litigio. Res dicitur litigioſa de cuius dñio vel quaſi cauſa vertitur inter petitorem et poſſeſſorem vel iudiciaria conuentione, vel precibus principi oblatis, et per eum aduerſario cognitis: vt in auten. de litig. in princ. col. viij.

c ¶ Exigere. Hoc intellige cuꝫ poſſeſſor eſt ſuſpectus: al's poſſeſſor ſemꝑ vtitur fructib[9] pendente lite: vt.xvj. q.iiij. volumus. extra vt lit. penden. a memoria.

Q Uod vero culpa. ¶ Caſus. Hic intitulaꝛ ſecunda queſtio qua queritur an hec culpa ꝙ clericus clericum aliquē inuitū trahit ad iudicē ſecularem / digna ſit ſuſpenſione. Et reſpōdetur ꝙ ſic. nam ſi dignus eſt priuari communione: vt.ꝫ.e.q.j. inolita, multo magis dignus eſt ſuſpenſione.

b ¶ Quod vero. Et eſt certum ꝙ ſic. ꝫ.e. inolita.

S Ed ponatur. Hec.q. diuiditur in.x. partes: in quarum prima probat per.xx.c. ꝙ ſententia paſtoris ſiue iuſta ſiue iniuſta timenda eſt. Secunda ibi, Verū hoc, Tertia ibi, Sed hoc, Quarta ibi, De his, Quinta ibi, Si ergo. Sexta ibi, Cum ergo. Septima ibi, Idem eſt. Octaua ibi, Quod autē. Nona ibi, Excōmunicationis, Decima ibi, Preſbyteris. Io. de fan.

¶ Caſus. Hic intitulatur tertia queſtio vbi queritur ſi hec culpa digna nō ſit ſuſpenſione. ſ. ꝙ ꝑpter hoc non debeat ſuſpēdi, ꝙ traxit clericuꝫ ad iudicē ſecularem: ſi tamen ſuſpēſus fuit propter hoc: ⁊ poſt ſuſpenſioneꝫ diuina celebrauit vtrū debeat deponi. Et reſpōdet ꝙ ſic: vt.j.e. ſi q̄s preſbyter. ⁊ ca. ſi quis epūs. Et procedit hoc ordine Grati. in hac queſtione. Primo ꝑbat ꝙ ſētētie epiſcopali parendū eſt: ſiue iuſta / ſiue iniuſta: et hoc vſq; ad.§. premiſſis. Deinde ꝑbat cōtrariū / ⁊ reſpondet allegatis tandem dat ſolutionem.

e ¶ Sed ponaꝛ. Hic queritur an ille ſit dignus depoſitione qui excommunicat[9] vel ſuſpenſ[9] celebrat: Et certe ſic: vt.j.eo. ſi q̄s preſbyter. ⁊ extra ꝺ cle. ex. mi. c.j ꝗ. ⁊.iiij. ⁊ beneficio poterit ꝑuari eo. titu. ca. fraternitati. niſi diſpenſeꝛ cū eo: vt.lxij. diſ. ſalonitane. Magiſter tamen ꝑſequitur aliā queſtionē. ſ. vtrū ſnīa teneat / ſiue iuſta, ſiue iniuſta. Tribus autē modis dr ſnīa iuſta ſiue iniuſta: vt.j.e.§. ſi ergo. ſ. ex animo: cū malo vel bono zelo ſentētiat. Ex cā. ſ. cū certa cauſa ſubeſt vel non ſubeſt. Ex ordine cū ſeruaꝛ vel pretermittiꝛ ordo iuris. Itē ſnīa alia eſt cōdēnationis, alia excōmunicationis: alia ſuſpēſionis: alia precepti: que tamen improprie dicitur ſentētia. Sentētiā cōdēnationis ſemper tenet niſi ſit iniuſta ex ordine: tunc non valet: vt.ij. qō.vj. definitiua. al's ſemꝑ tenet, niſi appellatur ab ea. Item ſententia excōmunicationis ordinē requirit, et etiā cauſe cognitionē: vt.ij. qē.j. nemo epiſcopus. extra de ap. reprehenſibilis. extra de ſentē. excō. ſacro. ſiue tamen ſit iniuſta ex cauſa vel ex animo vel ex ordine / ſemꝑ tenet vt.j.e. ſi epūs. forte nec releuatur per appellationē niſi quo ad cognitionem: vt extra de ſentē. excō. per tuas. Sententia autē mandati vel precepti non ligat niſi id quod precipiꝛ ſpectet ad officium precipientis. vij.q.j. quia frater noſter. Primo aūt ꝑbat G. vſq; ad.§. premiſſis. ꝙ ſententie epī etiam iniuſte ſit parendum: deinde ꝑbat eā quēq; apud deū non ligare. de hac materia plenius habetur.ij.q.j. in ſumma.

f ¶ Sententia. ¶ Timenda eſt. Niſi in duobus caſibus: ſcꝫ cū ſentētia eſt poſt appellationē lata ⁊ cū ꝯtinet itolerabilē errorē, eꝫ de ſen. exc. ꝑ tuas, tertiū

Et nota q autenti. q ponit. C. de litig. auten. res litigioſa.l cot potalibus locum habet: vt patꝫ in aut. de litig.§. ad hoc. Hic adda qd no. extra vt li. pen. ⁊ ca.ij. in glo. pe. ⁊ de alien. mu. in. cau. fa. c.j. ⁊ de reſtitu. ſpo. ſe: pe, ⁊c.

Snīa dr iuſta vel iniuſta tripl'r.

Snīa ē multiplex.

Sub. excepꝫ etiā caſib[9] poſitꝫ ſub e.§. definitiua.

Excōicatiōis ſnīa in duob[9] caſib[9] nō ē timēda,

caſum appoſuit quidã/cũ ꝓ indebitis exactionibus ali quis excõicaṫ: vt eẋ de exceſ. ꝓla. cũ a quotundã. Si quis a proprio. ¶ Caſus. Queſitũ fuit in concilio Niceno vtrum clerico a proprio epo excommunicato ſit ab aliis cõmunicandũ? Et reſpon. ꝙ non: niſi a proprio epo fuerit abſolutus, vel niſi in ſynodo ſatiſfaciẽs fuerit recõciliatus: qđ non ſolũ circa clericos ſed etiã circa laicos eſt obſeruandum.

a ¶ Ab aliis. Similiter qui ſuſpẽſus eſt ab vno, ſuſpenſus eſt quãtũ ad omnes: vt. vij. q. j. ſi quis preſbyter. et. iiij. q̃one. v. quiſquis.

b ¶ Concilio. hodie ſolus metropolitanus cognoſcit de cauſa excõmunicationis: vt extra de ſentẽ. excõmu. per tuas.

c ¶ Quod ſtatuerit. Scilicet ſynodus.

P Recipue ⁊c̃. ¶ Caſ⁹. Lotharius dimiſſa Teberga vxore legitima/Gualdradã ſuperduxit: quã legitimam eſſe dicebat vxorẽ. ſed lata ſnia diuortij inter eos/cũ Gualdrada nollet ſentẽtie parere, fuit excõicata. Poſt quam excommunicationez, ferebatur Lotharius ei occulte communicare. ſcribit ergo Nicolaus et monet Lotharium, vt eius communionem declinet. quod ſi non fecerit, duobus vel tribus teſtib⁹ adhibitis, cum ea pari mucrone ſententie percelletur et ꝙ debeat abſtinere/probat: quia fortius puniũtur prelati q̃ͣ alij: quia grauius peccant: quia per eorum delicta exempla perditionis magis tranſmittũtur ad ſubditos q̃ͣ per alios.

d ¶ Puniuntur. j. xv. q. j. nulli phas.

e ¶ Duos. Ergo in cauſa denũciationis idẽ põt eſſe iudex accuſator ⁊ teſtis. eẋ de ſimo. lz. Item eſt hic ar. ꝙ euãgelica admonitio nõ ſolũ habet locũ in occultis, ſed etiam in manifeſtis. ij. q. j. ſi peccauerit.

S I eṗs forte. ¶ Caſus. Quidã eṗs iracundus iniuſte ſuũ clericũ excõicauit. q̃ſitũ fuit in cõcilio Sardicẽſi, quid ſuper hoc ſit faciẽdũ? Et rñdet ꝙ excõicat⁹ vicinos eṗos dz interpellare vt cognoſcaṫ vtrũ iuſte vel iniuſte ſit excõicat⁹: ⁊ eṗs q̃ excõicauit, patienter ferat vt eius ſententia probetur vel reprobetur. Sed anteq̃ͣ cauſa diligenter examinetur, nullus excõmunicato communicet. hoc aũt hodie ꝑ nouas cõſtitutiones corrigitur: qꝛ excõmunicatus ſtatim abſoluiṫ per metropolitanũ, ⁊ nõ recurritur ad ſynodum/ſed ad metropolitanum.

f ¶ Iracundus. Id eſt vt ex alo ſit iniuſta.

g ¶ Cito. Id eſt non ſeruato ordine iuris.

h ¶ Et aſpe. Qꝛ non adſit cauſa.

i ¶ Poteſtatem. Authoritate hui⁹ canonis.

k ¶ Interpellet. Scd̃m hec iura q̃libet excõicat⁹ audiebatur qui volebat ſe ꝓbare iniuſte excõmunicatũ hodie ſec⁹, niſi ſit poſt appellationẽ excõicatus: vel niſi dicat errorẽ expreſſum in ſententia: vt eẋ eo. ti. per tuas. Si quis ergo conqueriṫ metropolitano de iniuſta excõmunicatione: aut appellauit ad eũ: aut nõ. Si appellauit primo preſtabit cautionem abſoluendus ꝙ ſtabit iuri: deinde in optione habet an velit eũ abſoluere, vł remittere abſoluendum ei a q̃ appellauit: vt eẋ de ſen. excõ. ꝑ tuas. Si nõ appellauit ad eũ: ſm priora iura debet remittere abſoluendũ. ⁊ ſi ille noluerit abſoluere, tunc metropolitan⁹ poterit eũ abſoluere: vt eẋ de offi. ordi. ad reprimẽdã. ſi tñ viderit ſententiã excõicationis euidẽter iniuſtã, põt ꝓnũciare ipſam iniuſtã, lz nõ ſit appellatũ ad eũ: vt eẋ de appel. ſollicitudinẽ. Itẽ econuerſo ſi eſt appellatũ ad eũ, ⁊ viderit iuſtã eſſe cauſam excõicationis, teneṫ eũ remittere abſoluẽdũ: vt eẋ de ſen. excõ. ꝑ tuas. in fi. hodie aũt lz non appelleṫ ad ſuperiorem: ſi tñ eſt periculũ in mora poteſt eum ſtatim abſoluere: vt extra eo. ſacro.

Excõicat⁹ cõquerẽs metropolitano, an poſſit ab eo abſolui.

I tem ex concilio Antiocheno.

¶ A ſuo eṗo excõicatus non eſt ab alio recipiendus.

S I quis a proprio eṗo excõicatus eſt: nec eũ prius ab aliis[a] debere ſuſcipi, niſi aut a ſuo fuerit receptus eṗo, aut cõcilio[b] facto eṗis occurrat ⁊ reſpõdeat: ⁊ ſynodo ſatiſfecerit qđ ſtatuerit[c] ſub alia eum ſentẽtia recipi: qđ et circa laicos, ⁊ pbr̃os, ⁊ diacones, ⁊ om̃es qui in clero ſunt, conuenit obſeruari.

I tem Nicolaus ad Lotharium regem.

¶ Excommunicationis meretur ſententiam qui excõmunicatis communicat.

P Recipue Gualdrade pellicis tue, et dudũ a te repudiate cõionẽ declina, excõicata eſt enim, et vſq̃ ad preſentiã noſtrã ab omni contubernio chriſtianorũ ſequeſtrata. quãobrem cauendum eſt ne cũ ea pari mucrone perculſaris ſentẽtie: ac pro vnius muliercule paſſione vinctus et obligatus, ad perenne traharis exitium. deterius quippe in ꝓpriis prelati delinquũt, ac ꝓ hoc ipſi crudelius q̃ͣ ceteri puniuntur[d]: vt ait btũs Greg. Scire prelati debẽt ꝙ ſi peruerſa vnq̃ͣ ꝑpetrãt: tot mortibus digni ſunt quot ad ſubditos ſuos ꝑditionis exẽpla tranſmittũt. vnde neceſſe eſt vt tãto ſe cautius a culpa cuſtodiant, q̃ͣto ꝑ praua que faciũt nõ ſoli moriuntur. et. j. Ceterũ precaue ne q̃ñ nobis ſm dñi preceptum duos[e] aut tres teſtes adhibeamus: immo ꝟo hoc ſancte eccleſie dicamus: ⁊ (qđ nõ optamus) de cetero ſias cũctis ſicut ethnicus ⁊ publicanus.

I tem ex cõcilio Sardicenſi. cap. xvij. De eodem.

S I eṗs forte iracũdus[f] (qđ eſſe non dz) cito[g] et aſpere[h] cõmouetur aduerſus preſbyterũ ſiue diaconẽ, ⁊ eũ de eccl̃ia exterminare voluerit: ꝓuidendũ eſt ne innocens damneṫ, aut perdat cõmunionem: et ideo habet poteſtatẽ[i] is qui eſt abiectus, vt eṗos finitimos interpellet[k] et cauſa eius audiatur, ac diligentius ꝑtractetur. Ille ꝟo epiſcop⁹ qui iuſte vel iniuſte eum abiecit, patiẽter accipiat vt negocium diſcutiatur, vel ꝓbetur eius ſententia a plurimis, vel emẽdetur: tamen priuſq̃ͣ omnia diligẽter ac fideliter examinentur, eũ qui fuerat communione priuat⁹, ante cognitionem nullus debet preſumere vt communioni ſociet.

I tem ex concilio Carthaginenſi. De eodem.

Hanc ſniam ſequiṫ Goſ. in hac decre. cuz ad q̃tiiidam. dicẽs ꝙ h̃ eſt caſ⁹ ſpẽalis i q̃ nõ tz ſnia a ſuo iudice lata. Sz h. h. ibi not. J: intelligẽs cuz Ala. ꝙ illa decre. cõtinet indulgentiam.

Cõc. text. i. l. moris. §. iſte fere. ff. de pe. ⁊ in. l. nemo. C. d ſum. trini.

Hic dt Joã. de. f. ꝙ ex iſta lr̃a daṫ itelligi ꝙ vbi dictũ ẽ ſi peccaue. i te fra. tu. ⁊c̃. dictũ eſſe de notoriis. nã ꝓut ipſe not. ij. q. j. ſi peccauerit. delictũ iſtius erat notoriuz: vt. e. q. q̃ lotharī⁹. ar.

S I quis preſbyter. ¶ Caſus. Quidā ep̄s ſuſpendit quendā ſuū preſbyterū ab officio ⁊ ſacramentis. queſitū fuit qualiter ſup hoc ſit procedēdum? Et rñ. ꝙ ſuſpenſus apud vicinos ep̄os cōqueri debet: vt per eos ſuo ep̄o recōcilietur. ſi vero inflāmatus ſchiſma faciēs diuina contra ſuſpenſionē p̄ſumpſerit celebrare, anathematizek, ⁊ poſtea deponatur.

a ¶ Correctus. i. ſuſpenſus vel excōmunicatus minori excōicatione: vt p̄z per id quod ſequitur anathematizetur.

S I quis ep̄s. ¶ Caſ. Dicitur hic ꝙ ſi ep̄us, pbr̄, vel diaconus fuerint excōicati: nō audeāt in excō municatione manentes diuina officia celebrare: qđ ſi p̄ſumpſerit, ſpem reſtitutionis non habeant: cōicātes ꝗ̄ cū eis ſcienter, debent ab eccleſia ſeparari. Idē eſt caſus ſequētis ca. ſed in eo addit ꝙ ſi talis incorrigibilis manſerit eccleſiā concitando, expelli dꝫ ꝑ ſecularē p̄tātem tanꝗ̄ ſeditionari⁹ ab oī plebe: ⁊ intellige maxime. i. tantum.

b ¶ In alia. Ergo ep̄i nō poſſunt diſpenſare cū talibus qui poſt excō municationē celebrant: cū nec concilii hoc poſſit. Ar. cōtra. ij. qō. v. quede cauſa. poſſet tñ dici ꝙ ep̄s cum talibus poſſet diſpēſare: et expone ꝙ ſpem ⁊c̄. i. ipſi ſic delinquentes non debeant h̄re ſpem reſtitutiōis: q̄r ſibi incluſerunt. ſic vij. q. j. ſi qͥs p̄ſbyter. ꝫ. lxxxij. diſt. plurimos. in fi. cōſtat tamen ꝙ ipſe poteſt in caſibus talibus diſpenſare.

Excōicatū celebrātē nō abſoluit ep̄s.

S I quis pbr̄ ab ep̄o ſuo correctus[a] fuerit debꝫ vtiꝗ̄ apđ vicinos ep̄os conq̄ri: vt ab ipſis ei⁹ cauſa poſſit audiri, ⁊ ꝑ ip̄os ſuo ep̄o recōciliari: qđ ſi non fecerit, ſed ſuperbia (qđ abſit) inflat⁹ ſecernendū ſe ab ep̄i ſui cōione duxerit, ac ſeparatim cū aliquibus ſchiſma faciēs ſacrificiuꝫ deo obtulerit, anathematizetur: ⁊ nihilominus locū amittat. At ſi querimoniā iuſtam habuerit aduerſus epiſcopū inquirendum eſt.

I tē ex cōcilio Antiocheno.

De his q̄ dānati a ſynodo ſacra miniſteria cōtingunt.

S I q̄s ep̄s damnak a ſynodo, vl̄ ſi pbr̄ aut diaconus a ſuo ep̄o: ⁊ auſi fuerit aliq̄d de miniſterio ſacro contingere: ſiue ep̄s iuxta precedentem conſuetudinem, ſiue pbr̄, ſiue diaconus: nullo modo licet ei nec in alia[b] ſynodo ſpem reſtitutionis aut locum ſatiſfactionis habere: ſed ⁊ cō municantes ei om̄es abiici de eccl̄ia opꝫ: et maxime[c] ſi poſtꝗ̄ didicerit aduerſus memoratos ꝓlatā fuiſſe ſentētiam, eiſdem cōicare tentauerint.

I tem ex ꝯci. Martini pape.

Sine ſpe ſit reconciliationis qui excōicatis cōmunicare preſumit.

S I quis[d] ep̄s in cōcilio excōicatus fuerit: ſiue preſbyter, aut diaconus a ſuo ep̄o: et poſt excōmunicationē preſumpſerit ſiue epiſcopus ille aut preſbyter aut diacon⁹ facere oblationem, vel matutinum vel veſpertinū ſacrificium quaſi in officio ſuo agere ſicut prius: nō liceat ei nec in alio cōcilio ſpem reconciliationis habere, nec vltra recōciliari: ſed etiā eos qui ei communicauerunt, oēs ab eccleſia reſpui: maxime eos q̄ ſciebant eū eſſe delectū. ſi autem permāſit turbans ⁊ cōcitans eccleſiā ꝑ forinſecā[e] poteſtatem: oportet eū ſicut ſeditionariū ab omni plebe expelli.

I tem ex ꝯcilio Agathenſi.

De ep̄is qui innocētes aut minimis cauſis culpabiles excommunicant.

E Piſcopi ſi (ſacerdotali moderatione poſtpoſita) innocentes aut minimis[f] cauſis culpabiles excommunicare preſumpſerint, aut ad gratiā baptiſmatis feſtinantes fortaſſe recipere noluerint: a vicinis epiſcopis eiuſdē prouincie literis moneantur: et ſi parere noluerint, cōmunio illis vſꝗ̄ ad tempus ſynodi a reliquis ep̄is denegetur: ne forte ꝑ excōicationis peccatum[g] excōicati longo tēpore morte preueniantur.

I tem ex cōcilio Aphricano.

De his qui t̄pe ſue excōicationis cōicare preſumunt.

P Lacuit vniuerſo concilio vt qui excōmunicatus fuerit pro ſuo neglectu[h]: ſiue epiſcop⁹ quilibet, ſiue clericus: ⁊ tēpore ſue excōicationis

c ¶ Maxime. Id eſt tantū. ſic. xij. diſt. illud. xviij. diſ. peruenit. xvj. q. iij. per ſingulas.

d S I quis. Videtur ꝙ iſti clerici qui communicant excōmunicato in diuinis officiis, pari excōmunicatione ligentur: vt ex̄ de ſen. excō. ſignificauit.

e ¶ Per forinſecam. Id eſt manu laicali. Simile. ꝫ. xvij. diſtin. nec licuit.

E Piſcopi ſi ſacerdotali. ¶ Caſus. Quidam epiſcopi quoſdam innocentes vel pro minimis cauſis culpabiles excōmunicauērūt: ⁊ ad baptiſmū feſtinantes recipere neglexerunt. queſitum fuit quam penam ꝓpter hoc patientur? Et respondek ꝙ ſi a vicinis ep̄is commoniti parere noluerit, ab aliorum epiſcopoꝝ cōmuniōe vſꝗ̄ ad tempus ſynodi ſeparētur: ⁊ nō maiori t̄pe: ne in excō municatione diu manentes, morte preueniātur. Sequens ca. p̄z.

f ¶ Minimis. ergo pro minoribus cauſis nō eſt quis excōicādus: qđ verum eſt: vt. j. e. nullus. Sed ꝯtra: nō: ne pro ſola ꝯtumacia eſt quis excōicandus? vt. j. e. certū. † ergo ſiue crimen ſit magnū, ſiue paruum, nūꝗ̄ eſt excōicādus aliquis niſi ſit contumax. Ad h⁹ dicūt quidā ꝙ ab hoīe nō ſit aliquis excō municandus niſi pro ꝯtumacia: ſed a canone bene: vt xvij. qō. iiij. ſi quis ſuadente. hoc non eſt verū: q̄r quandoꝗ̄ excōicak aliquis pro cōtumacia: qñꝗ̄ pro crimine: vt ex̄ de verb. ſig. ex parte. Joā. Sed certe illa decre. dicit ꝙ pro offenſa ſit aliq̄s excōmunicandus cū non vult ſatiſfacere: ⁊ ita pro contumacia. quare alia diſtinctio eſt melior. B.

Excōicatio an pro ſola cōtumacia feratur.

† Et. ꝫ. v. q. ij. c. ij. ſed forte h̄ loqͥk de excōicatione q̄ pro diuerſis cauſis inferk. ar. lxxxvj. diſt. tanta.

g ¶ Peccatū. Argu. ꝙ citius moritur quis propter peccatū: vt. xij. qō. j. ca. ij. ⁊ tollit deus malos de medio, ‡ ne peccatum eorum augeatur. xxiij. qō. iiij. ea vindicta. et tollit bonos ne malitia malorum immutet intellectū eorum. de pe: ni. diſtin. iiij. ſi ex bono.

Moriūtur bōi ⁊ mali.

‡ i. de hac vita. xxiij. qō. iiij. hec aūt vita.

h P Lacuit. ¶ Neglectu. videtur ergo ꝙ pro negligentia aliquis excōicetur; ſicut pro negligētia

† ſic ne aliquis deponitur: † vt.lxxxj.diſt.dictum eſt.

glect⁹ culpaȝ gemiat xxvij.q j.ſi cu= ſtos.in fine.

Teugaldū.¶ Caſus. Nicolaus papa delegauit cauſam inter Lothariū et Thebergam ⁊ Gualdradam Teugualdo ⁊ Gūthario archiepis: qui amore Lotharij corru pti Gualdradam pellicē adiudica= uerūt legitimam vxorem eius eſſe, ⁊ a petitione Theberge eūdem Lotharium abſoluerunt: ⁊ Engeltrudam excōicatā q fauebat Gualdra de cōtra Thebergā, iniuſte abſoluerunt. Poſtea cū citati a papa Romā veniſſent, hec oīa proprio ore coram ſynodo ſūt cōfeſſi: ⁊ quia Nicolaus papa dictos archiepōs inuenit in hoc ⁊ ī alijs pluribꝰ exceſſiſſe: ideo eos ab epiſcopali depoſuit officio: ita tñ ꝙ eis liceat eccleſiā ingredi, ⁊ cōmunicare ſicut laici: ſed nō liceat eis eccleſiā perturbare: et debes ſic ordinare conſtructionem. Nos iudicamꝰ Teugualdū et Gantharium archiepōs ⁊c̄.

a ¶ Iudicauerit. Sic patȝ ꝙ punit iudex qui male iudicat: vt dixi.ij.q.vj.hoc etiam.

b ¶ Vtilitates. Quod nulli prohibetur: vt.iiij.qōne vj.omnibus.

Si aūt.¶ Caſus. Docet hic Clemēs ꝙ omnes clerici ⁊ principes et ppl'i ſi epis non obediāt, infames erunt: et ab eccl'ia repelluntur. Sequens ca. patet.

c ¶ Principes, ergo iperatores ſub ſunt epiſcopis, et ab eis poſſunt excōmunicari. xcvj. diſtic. duo. mitius tñ cum eis † agendum eſt q̄ cum alijs: vt.xj.q.ij.de

Impa= tor ab epō ex= cōicari poteſt. : Add. ar.h.ſ. c.q.pcī: pue.ẜ. detoriꝰ xxv.q.j. nulli.

nis ante audientiam cōicare preſumpſerit: ipſe in ſe dānatiōis ſniam iudicet ꝑtuliſſe.

Item Nicolaus papa.

¶ Deponant epi qui excommunicatis communicant.

Teugualdū Treuerēſem, ⁊ primatē belgice ꝓuincie, ⁊ Gūthariū Agrippine colonie archiepiſcopos nūc coram nobis ⁊ ſancta ſynodo ſub geſtorū inſinuatione qualiter cauſam Lotharij regis, et duarū mulierū eius, Theberge ſcȝ ⁊ Gualdrade, recognouerit et iudicauerit ᵃ ſcriptū ſuꝑ hoc proprijs manibus roboratū offerētes, nihil ſe plus vel minus aut aliter egiſſe ore proprio multis corā poſitis teſtibus affirmātes: et ſentētiam quam a ſede apoſtolica in Engeltrudam vxorē Boſonis ſanctiſſimus frater noſter Mediolanenſis archiepiſcopus Thado, ⁊ ceteri coepī noſtri petiuerant emittendā, et nos diuino ſucenſi zelo ſub anathematꝭ atteſtatione canonice ꝓtuleramus, publice ſe viua voce violaſſe cōfitentes: in quibꝰ oībꝰ inuenimus eos aplīcas atq̄ canonicas ſanctiōes in pluribus exceſſiſſe, et eq̄tatis normā nequiter temeraſſe: ab oī iudicamus ſacerdotij officio manere penitꝰ alienos: ⁊ ideo ſcti ſpūs iudicio, et bti Petri ꝑ nos authoritate epatꝰ exutos regimine ꝯſiſtere definiētes: predictis aūt depoſitis licentiā cōcedimus eccleſiā ingrediendi, ⁊ cōmunicandi ſicut laicis, ⁊ loquēdi ſuas vtilitates ᵇ: nō autē turbas cōcitandi, vel ſcandalū ſolicitandi illis tribuimꝰ facultatem. quantum aūt ad epale miniſteriū ſpecialiter ꝑtinet, etiaȝ nulla eis ſit licentia cōtingendi: ſicut nos cum ſancta ſynodo iam decreuiſſe conſtat.

Item Clemens.

¶ Clerici et laici q̄ ñ obediūt epis, infames efficiuntur.

Si aūt vobis epis non obedierint oēs pbr̄i, et reliqui clerici, oēſq̄ pricipes ᶜ tā maioris ordinis q̄ inferioris, atq̄ reliqui ppl'i: non ſolū infames, ſed etiam extorres a regno dei ⁊ conſortio fideliū, et a liminibꝰ ſancte dei eccleſie alieni erunt.

Item Petrus in ordinatione Clementis.

¶ In chriſtū peccat qui veritatis doctorem contriſtat.

Quicūq̄ contriſtauerit doctorē veritatis, peccat in xp̄m: ⁊ patrem oīm exacerbat deum: propter quod ⁊ vita carebit eterna.

Itē Amb. in lib. de officijs.

¶ Simulata ỽtutū affectiōe obediētia epo non denegeť.

Si quis ỽo nō obediat epō ſeſe extollere atq̄ exaltare deſiderās: querens etiā obumbrare merita epi ſimulata affectione doctrine, aut humilitatis, aut mīe: is a vero deuius ſuꝑbit: quoniaȝ veritatis ea regula eſt, vt nihil facias commendandi ᵈ tui cauſa † quo minor alius fiat: neq̄ ſi q̄d boni opis habeas, id ad deformationē ᵉ alterius et vituperationem exerceas. ¶ Non defendas improbū: ⁊ ſancta indigno cōmittēda nō arbitreris. ¶ Neq̄ iterū ᶠ arguas et impugnes cuius crimen non deprehenderis.

Item Antherius papa.

¶ Epiſcopo nō obediēs, demonum ore diſcerpitur.

rebus. ⁊ ſi in pluribus epiſcopatibus habet imperator domicilium: quilibet poteſt eum excommunicare, ff. ad [muni. aſſumptio.

Si quis vero.¶ Caſus. Hoc capitulū diuiditur in tres ptes. In prima parte dicitur ꝙ nullus debet ſuperbire contra ſuum epiſcopum ſe exaltando: nec aliquid facere ſimulando vt eius authoritatem obumbret: quia regula ỽitatis eſt vt nullus faciat aliquid commendandi ſui cauſa vt alius vituperetur. In ſecunda parte dicit ꝙ improbꝰ defendi non debet: nec improbo ſācta debeant cōmitti. In tertia parte dicit ꝙ iterum redargui et impugnari non debet cuiꝰ crimen eſt incognitum. Secunda ibi Nō defendas improbū. Tertia ibi: Neq̄ iterum.

d ¶ Cōmendandi. Nam aliorum honores alijs non debent eſſe occaſio nocendi: vt. C. de ſtat. et imagi. l. vl. nec aliquis debet illud appetere per quod honor aliorū minuatur: vt. xcix. diſtin. nullus nec tibi debes conſulere cum alterius iniuria. xxij. qōe. ij. primum. nec aliquid facias in domo tua quod vicino noceat: vt ff. de regu. iur. domum. ſi tamen facias aliquid eo ꝓpoſito vt tibi proſit, licet alij noceat: non peccas. argu. ff. de aqua pluui. arcen. l. j. §. denique. ff. de dam. infecto. fluminuȝ. §. vlti. ⁊ l. ſeq.

† Cōc. cuȝ hoc tex. iuncta gl. j. l. nā hꝰ ff. de cō di. ide. ⁊ l. nec anꝰ. C. de mā. libe.

e ¶ Ad deformationem. C. de ſta. ⁊ ima. l. vlti.

f ¶ Iterum. Id eſt multotiens.

A Bſit.¶ Caſus. Quidā ſubditi ꝓpter ſuſpitionē delictoꝝ ſuis ep̄is non obediebant. vnde queſitū fuit ab Antherio papa quā penā pati deberent. Et rn̄ſum eſt ꝙ in veteri lege tales lapidabanẗ vel decapitabanẗ: ſꝫ in nouo teſtamēto debēt anathematizari. ħ.qui ſcelerate.quādoqꝫ infligiẗ a ſacerdote loco penitentie cum vult penitere: quādoqꝫ a canone, ſcꝫ cum q̄s cōmunicat excōicato. in his duob⁹ caſib⁹ eſt neceſſaria reconciliatio: vt.j.e.excellētiſſimus.l.diſt.in capite. Si ergo quis ſit excōicat⁹, ſemper a ſuo excōicatore eſt abſoluēdus: niſi vel ſit appellatū ab eo: vel ipſe ſit negligens: vt dixi.ſ.e.ſi ep̄s forte. Sed ſi a canone eſt excōicatus, pōt abſolui a ſuo ſacerdote, ſḿ diſtinctionē extra de ſentē.excō.nuper. Hec autē pena eſt nō ſeruātis excōicationē: ſi clericus eſt, deponiẗ: vt.ſ.e.ſi q̄s p̄ſbyter. ſi laicus tardius abſoluiẗ.j.e.qui iubente.

Excōicat⁹ a q̄ ē abſoluēdus.

a ¶ Siniſtrum. hoc eſt verū in his que poſſunt trahi ad bonū ⁊ ad malū: vbi ſemper in meliorē partē eſt interpretandū: vt xlj.diſ.ca.j.⁊ ex̄ de reg.iur.eſtote. Si ergo clericus amplectitur mulierē interpretabitur ꝙ cauſa benedicēdi eam hoc faciat: vt xcvj.diſ.in ſcripturis.tn̄ qn̄qꝫ canon ſolam ꝯfabulationē interpretatur in deteriorem partem: vt.xxvij.q.j.nec aliqua.

Cleric⁹ amplectēs mulierē, p̄ſumiẗ bene agere,

A Bſit vt q̄cq̄ ſiniſtrū[a] de his arbitremur qui apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corp⁹ ſacro ore cōficiūt: per quos nos Chriſtiani ſumus: qui claues regni celorum habentes, ante iudicij diem iudicant. In veteri quidem lege habetur. Quicunqꝫ ſacerdotib⁹ non obtemperaſſet: aut extra caſtra poſit⁹ lapidabatur a populo: aut gladio[b] ceruice ſubiecta contemptum expiabat cruore. Nunc vero inobediēs ſpirituali animaduerſione truncaẗ, aut eiect⁹ de eccleſia rapido ore demonum[c] diſcerpitur.

I tem Petrus in ordinatione Clementis.

¶ Quibus papa eſt inimic⁹, his nec loqui debemus.

S I inimic⁹[d] eſt iſte Clemens alicui ꝓ actibus ſuis, vos nolite expectare vt ipſe vobis dicat ⁊c̄. vt.ſ.in tractatu ordinandorum: vbi agitur de obedientia minorū erga maiores.

I tem Fabian⁹ epiſcop⁹.

¶ Excōicatus eſt qui excommunicatis cōmunicat.

S Icut apoſtoli[e] ſtatuerūt dicētes: cū excommunicatꝭ nō eſt cōmunicādū: et ſi quis cum excōmunicato auerſando[f] regulas ſcienter ſaltem[g] in domo[h] ſimul locutus fuerit vel orauerit[i], ille cōmunione[k] priuetur.

I tem Calixtus papa.

¶ De eodem.

E Xcōicatos quoſcūqꝫ a ſacerdotibus null⁹ recipiat ante vtriuſqꝫ[l] partis examinationē iuſtā: nec cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut oſculo cōmunicet, nec aue[m] eis dicat: q꞉ quicunqꝫ in his vel alijs prohibitis ſcienter excōmunicatis cōmunicauerint: iuxta apoſtoloꝝ inſtitutionē et ipſi ſimili excōmunicationi ſubiacebunt.

b ¶ Aut gladio. Hic habes ꝙ olim inobedientia capite puniebaẗ: ergo ⁊ hodie repelleretur a ꝓmotiōe.liiij.diſtin.multos.nō tn̄ quelibet inobediētia capite puniebatur: ſed ſola illa que ſchiſma inducebat: vt.vij.q.j.deniqꝫ.in fi.et de hoc notaui.iij.q.j.in prin.

Inobedientia an ſit capite punienda.

S Icut apoſtoli.¶ Caſus. In hoc ca.et trib⁹ ſequētib⁹ fere idē dicitur: ſcꝫ ꝙ cum excōmunicatꝭ ſciēter nō cōmuniceẗ. ſi q̄s ꝓ eis cōmunicauerit, vel palā vel occulte: ſi clericus eſt, deponaẗ: ſi laic⁹ eſt, excōmunicetur.

e ¶ Sicut ap̄li. Paul⁹ ſtatuit.ħ.q.j.mīti.⁊ Jo.xxiiij.q.j.omnis.

f ¶ Auerſando. Id eſt ꝯtemnēdo.

auertendo.

c ¶ Demonum. Hoc olim fiebat ad literam, hodie tamē ſathane traditur vt citius conuertatur: vt.j.ca.audi.in princ.⁊ ca.omnis chriſtianus.

vt.xl.v.di.ſ.ſolūmō

S I inimicus.¶ Caſus. Diciẗ hic ꝙ ſi papa eſt alicui inimic⁹, oēs debēt eū vitare, nec debēt expectare vt ipſi moneanẗ a papa. Hoc ca.pleni⁹ habeẗ.ſ.xciij.diſt.ſi inimicus.

d ¶ Si inimic⁹. Ab hoc loco incipit tractare de duplici excōicatione. Et nota ꝙ quedā excōicatio eſt ſimplex ſiue minor: q̄ ſeparat a ſacramētis, ⁊ ab ingreſſu eccleſie. Alia ſolēnis que ꝓprie diciẗ anathema, que ſeparat etiā a cōmunione fideliū. De vtraqꝫ iſtarū habes iij.q.iiij.engeltrudā. Maior excōicatio imponiẗ: vel ꝓ maiori crimine vel ꝓ cōtumacia. Minor infligiẗ ꝓ quolibet mortali: vt.j.e.audi.⁊ imponiẗ ſiue penitēti, ſiue nō penitēti: vel a ſeipſo, vel a ſuo ſacerdote loco pene.penitēs tamē melius facit ſi authoritate ſacerdotis abſtinet a ſacramētis: vt de peni.diſt.j.in actione. Imponitur autē imponiẗ qn̄qꝫ a deo, ſcꝫ qn̄ eſt in mortali peccato.tunc eīm quantū ad deū priuatus eſt ſacramētis: vt.j.e.audi.qn̄qꝫ a ſeipſo, ⁊ male: ſcꝫ cum non vult penitere, ⁊ ceſſat a ſacramētis: q꞉ hoc ſibi putat ſufficere ad penam ſine penitentia: vt de peni.diſtin.j.ſunt q̄ arbitrantur, ſed ſi nō putat ſibi ſufficere, ſed abſtinet quia putat ſe indignum, bene facit: vt de cōſecra.diſt.

Excōicatio duas hꝫ ſpēs

vt de pe.di.j.potro.al's incipit facilis.j.e.ſ.eui dēter.Archi.

g ¶ Saltem. Nedum alibi.

h ¶ Domo. Id eſt ſub eodem tecto: vt.xxxv.q.vj.epiſcopus in ſynodo. Largius ſumitur domus.ff.ad ſyl.l.j.ſ.eodem.

i ¶ Uel orauerit. Si ergo excōmunicat⁹ intrat eccleſiam, omnes exibunt: vt.xxiiij.q.j.omnis qui.ſacerdos tamē ſi incipit miſſam, nō exibit: q꞉ nō relinquet officiū inexpletum: vt.vij.q.j.nihil.

Excōicat⁹ nō intret ecclīā.

k ¶ Cōmunione. Scꝫ maiori: q꞉ iam inciderat in minorem.ſ.e.q.ſi quis preſbyter.

l E Xcōmunicatos.¶ Utriuſqꝫ. Scilꝫ excommunicantis, ⁊ excommunicati. Per hoc ca.dixerunt quidam ꝙ ignorante aduerſario non poſſet excommunicatus abſolui: quod falſum eſt: vt extra de appella.qua fronte.niſi pro crimine ſit excommunicat⁹.tunc enim oportet vt primo ei ſatiſfaciat: vt extra de verborum ſignifica.ex parte.j.in fi. Uel dic, ſi iudex ad querelam alicuius excommunicauit aliquem, tunc nō abſoluet eum anteq̄ ab aduerſario intelligatur an ſit ꝓ manifeſto delicto excommunicatus, vel non: vt.j.eo.ſeruetur.ſi autem iudex non ad alicuius querelam excommunicauit aliquem, tunc ſuperior ipſum ſtatim poteſt abſoluere: vt in conſtitu. Innocentij extra de appella.cum ſpeciali.

Arg.ad hoc ex̄ li.vj.de ap.Romana.ſ.ſētētias.q꞉ merita cauſarū ⁊c̄.ex̄.d in ite.reſt.tū ex literis.Archi.

m ¶ Nec aue.xxiiij.q.j.omnis qui recedit.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a. Cum excõicato. ¶ Statim ergo eſt canon iſte late ſententie minoris excommunicationis. † preterea ſi non corrigit ſe, excõmunicatur per ſententiam: vt.j.c.ca.proxi.

b. Qui cõmunicauerit. ¶ Excõicet. ſi cõmunicat in crimine ⁊ crimi-noſo, eſt pari excõmunicatione cum ipſo ligat⁹: nec põt abſolui niſi ab excõmunicatore: ſed ſi cõmunicat ei, ſʒ nõ in crimine, tũc poteſt a ſolo ſacerdote abſolui. ex.e. nuper.

Cure. ¶ Caſ⁹ Dicit hic ꝙ epiſcopi noĩa excõmunicatorum debent tã vicinis epiſcopis ꝙ̃ ſuis parochianis indicare, vt eis non communicent. debent etiã ea pre foribus eccl'ie ponere, vt nec ſui parochiani nec extranei poſſint aliquo modo pretẽdere ignorãtiam: ⁊ excõmunicatis eccleſiaſtic⁹ adit⁹ excludat.

c. ¶ Epiſcopis. ħ habes ꝙ literꝫ epiſcopi credit: ⁊ habes expreſſe extra de proba. poſt ceſſionẽ. ⁊ inſtrumẽtis aliorum principũ creditur, ſi conſuetudo regionis hoc hʒ: vt extra ð fide inſtru. cuʒ dilectus. Sed obijcitur: cũ viua vox potior ſit ꝙ̃ mortua: quare nõ credit verbo epĩ in talibus: vt. vj. q. ij. ſi tñ. et ca. placuit. nec papa epõ credit qui dicit ſe excõmunicaſſe aliũ: vt ex̃ de teſti. cũ tu fili. qñq; eñ elogia ex mala fide ſcribunt: vt. ff. de cuſt. ⁊ exhi. re. diuus. nec ſcripture tabellionis credit niſi habeat teſtiũ ſubſcriptionẽ: vt in aut. de here. ⁊ fal. §. ſancimus. col. j. nec inſtrumento procuratoris. extra de ꝓcu. c. j. nec inſtrumẽto iudicis: vt extra de teſti. cũ a nobis. ‡ Et h. d. ꝙ ſemper ſtatur ſigillo epĩ: qꝛ obtinet vicẽ publici inſtrumenti. extra de fide inſtrumen. ſcripta. ⁊ de fideiuſ. peruenit. Alij dicunt ꝙ non creditur ei niſi redactũ ſit in publicam formam: vt in aut. vt nulli iudi. §. ſi vero. coll. ix. ⁊ C. de dona. in donationib⁹. Uel niſi habeat ſubſcriptionẽ teſtiũ, etſi non ſit per publicã manũ factũ: quia forte ibi non ſunt publice ꝑſone: vt. xvj. q. iij. §. poteſt. Hodie expeditum eſt circa ordinem iudiciorũ ꝙ non preſumitur pro iudice, niſi quantũ al's ꝓbari poteſt. extra de ꝓba. quoniã cõtra. in omnibus alijs preſumo ꝓ ſentẽtia iudicis, ſcʒ ꝙ ſit iuſta ex animo, ⁊ ex cauſa, ⁊ quãtũ ad ius litigatoris: vt in cõſtitutione, cũ ſpeciali. extra de appel.

d. ¶ Excuſatiõis. Arg. ꝙ contra ea que publice facta ſunt, nemo poſtmodũ audiẽd⁹ eſt: vt. viij. qõ. j. licet. liiij. diſt. nulli. xvj. diſtinc. quod dicitis. xij. q. ij. q ⁊ humanis. Arg. contra. lxxxij. diſti. ꝓpoſuiſti. in fi.

¶ Uerum. ħ Hec eſt ſcða pars. q. in qua vult ꝓbare ꝙ non tenemur vitare oẽs excõicatos: ſʒ illos ſolosq́ ſunt excõmunicati nominatim. et ponit multos modos excõmunicatiõis: et hoc ꝓbat per. vij. authoritates ſanctorum patrũ. Jo. de fan.

¶ Caſus Dictuʒ eſt. ſ. ꝙ excõmunicatis non eſt communicandũ. Nũc vero dicit hoc eſſe intelligẽdũ de nominatim excõmunicatis, quib⁹ non eſt cõmunicandũ. Et oſtendit Gratianus ꝙ dupliciter qs excõicatus ſit: ſcʒ a cõmunione fideliũ: cui nũꝙ̃ eſt cõmunicandum, et a corpore Chriſti, ꝓpter mortale peccatũ quod egit: cui quãdiu toleratur ſine peccato cõmunicamus: quod probat per ſequens cap.

Audi deniq;. ¶ Caſus Oſtẽdit Hiero. in hoc ca. ꝙ dupliciter dicit qs excõicari, ⁊ tradi ſathane. Primo qñ qs anathematizat: ſicut fecit Paul⁹ de fornicatore Corinthio, quẽ tradidit ſathane in interitũ carnis vt ſpũs eius in die iudicij ſaluaret: qð nõ ſolũ per apoſtolos, ſʒ per eos q in eccleſia preſidẽt, fit quotidie: ⁊ dicunt hoĩes tradi ſathane cum a tota eccl'ia ſeparant. Scðo modo excõicat qs vel tradit diabolo cũ per occultum peccatũ qð ſol⁹ de⁹ in abſcondito videt, ſeparatur a deo. Uacuam, a gratia dei.

e. ¶ Sathane. Sathane dicit tradi, quia diabolus in.

Item Iſidorus. De eodẽ.

Cum excõmunicato neq; orare, neq; loq̃ (niſi que ad eandẽ excõmunicationẽ pertinẽt) nec veſci licet. Si quis eñ cum eo aut palaʒ aut abſconſe locut⁹ fuerit: ſtatim[a] cũ eo cõmunẽ excõmunicationis contrahet penam.

Item ex concilio Carthaginenſi. ¶ De eodem.

Qui cõmunicauerit vel orauerit cũ excõmunicato: ſi laic⁹ eſt, excõmunicet[b] ſi clericus deponat. Item ex decreto Honorij pape.

¶ Excõmunicatorũ nomina vicinis omnibus palam ⁊ publice annuncientur.

Cure ſit oĩbus epĩs[c] excõicatorũ oĩno nomina tã epĩs vicinis ꝙ̃ ſuis parochianis pariter indicare, ‡ eaq; in celebri loco poſita pre foribus eccleſie cũctis cõuenientibus inculcare: quatenus in vtraq; diligẽtia excõmunicatis vbiq; eccleſiaſtic⁹ adit⁹ excludatur: et excuſationis[d] cauſa omnibus auferatur.

Uerũ hoc noĩatim de excõicatis intelligit: excõicationis eñ penã dupliciter ſubimus, et dũ reatũ incurrimus, et dũ ſententia notamur.

Unde Hiero. in lib. Judicũ.

¶ Duobus modis aliquis ſathane traditur.

Audi deniq; ap'lm dicẽtem de eo qui peccauerat. Tradidi (inq̃t) huiuſmodi hominẽ ſathane in interitũ carnis: vt ſaluus fiat ſpiritus eius in die dñi. Uides ergo qꝛ et modo, non ſolum per apoſtolos ſuos tradidit deus delinquẽtes in manus inimicorum, ſed etiam per eos qui eccleſie preſident, ⁊ poteſtatem habent non ſolũ ſoluendi, ſed etiam ligãdi. Traduntur autẽ peccatores in interitũ carnis, cũ ꝓ delictis ſuis a Chriſti corpore ſeparantur. Et (vt mihi videtur) dupliciter etiaʒ nunc traduntur homines de eccleſia in poteſtatem zabuli hoc modo quo ſuperius diximus, cum delictũ eius manifeſtũ ſit eccleſie, et de eccleſia per ſacerdotẽ pellit, vt notatus ab oĩbus erubeſcat: ⁊ conuerſo eueniat ei illð qð ſequitur: vt ſpũs ſaluus fiat in die dñi noſtri Jeſu Chriſti. Alio ꝟo modo qs tradit⁹ eſt zabulo, cũ peccatũ eius nõ eſt manifeſtuʒ hominib⁹: deus autẽ qui videt in abſcondito, perſpiciens eius mentẽ ⁊ animũ ei⁹ vitijs ac paſſionibus ſeruientem, ⁊ in corde ei⁹ nõ ſe diligi, ſed aut auaritiã, aut libidinẽ, aut iactãtiã, vel alia huiuſmodi: iſtum talem dñs tradit ſathane[e]. Quomodo aũt tradit

Margin notes: † ſic.j. e.ſi qs frater, Archi. — Literꝫ epĩ an ſit credẽdũ. — ‡ Cõc. ter. i. l. monumẽtorꝫ cũ glo. C. de re li. ⁊ ſũp. fu. ⁊ l. inſtrumẽta. ⁊ l. rõnes C. de ꝓba. — ‡ Hec decre. loquit i ciuitate beneuẽtana vbi notarij dicunt iudices: ⁊ hec eſt ꝟitas ſm Jo. — j. cor. v. b.

eo habz poteſtatē
q̄ſi i pecore ſuo: vt
xxiiij.q.i.§.his au
thoritatib⁹.in fi.
¶ Cū ergo ſi Ca-
ſus. Cōcludit Gr.
ex ſupradictis ca.
ꝙ cū noīatim excō
municato cōicare
nō debem⁹.qḋ ꝓ-
bat duab⁹ autho.
ſcilz euangelij, et
Pauli apl'i.cuz eo
Mat. xviij.c vero q̄ ꝓpter mor
tale delictū qḋ cō-
miſit eſt excōicat⁹
poſſum⁹ cōicare: ⁊
hoc probat autho
ritate Urbani.
i.Co. v.d. a ¶ Quidā.i.xx-
iiij.q.ij.ca.iij.
Nolite recede
re. ¶ Caſus.
Hiero. oſtendit in
hoc ca. ꝙ pctōres
occultos nō poſſu-
mus euitare: ⁊ ꝓ-
bat hoc authorita
te veteris teſtamē
Mat. xiij.d. ti, vbi legit̃ ꝙ filij
Juda nō potuerūt
eijcere hiebuſeos
de hier'm ſiue de
terra promiſſiōis
vſq; ad hodiernū
diez: qui ſpūaliter
ſignificant malos
xp̄ianos q̄b⁹ eccl'a
cōicat. Et authori
tate euangelij vbi
dicit̃ ꝙ zizania nō
ſunt eradicāda vl'
eruēda a frumen
to: ne ſimul eradice
tur ⁊ triticū: p quā
zizaniaz deſignant̃
ꝙ occulti pctōres
debēt ab eccl'ia to-
lerari: de quib⁹ dr̄
Nolite mittere ſā-
ctū canibus / neq;
margaritas ante
porcos. Manifeſti
autē pctōres ſi in-
corrigibiles ſunt/
Mat. xiij.d. nō debēt in eccl'ia
tolerari. Patiami
ni. tolerando ma-
los manifeſtos. fa
ciatis, eijciēdo ma
los occultos. Be-
Joſue xv.g. neuē.tn̄ dixit i ca-
ſu ſuo ꝙ occulti et
manifeſti pctōres
ſunt tolerādi: ſed
litera contradicit
Beneuentano.

eum ſatane? Diſcedit a mēte
ei⁹, ⁊ auertit ſe ⁊ refugit a co-
gitationib⁹ eius malis, ⁊ deſi
derijs ei⁹ indignis: et relinq̄t
domū cordis eius vacuam.
¶ Cū ergo ꝑ ſniam q̄s noīa-
tus fuerit, cum eo cōicare nō
debemus. Cū aūt ſolo reatu
occulte excōicationis cōtra-
xerit penā: nō eſt ab ei⁹ cōmu
nione ceſſandū. Unde dn̄s in
euāgelio tunc demū peccato
rem dixit habēdū ſicut ethni
cum et publicanū, cū eccleſiā
audire ɔtempſerit. Apl's q̄q;
non ait: Si q̄s frater eſt forni
cator: ſed ſi q̄s frater noīatur
fornicator ⁊c̄. ſnie noīationē
intelligens. Hinc etiā Urba-
nus Guilimundo ep̄o. Sane
quod ſup Richardo. Requi-
re in cauſa: Quidam[a] epiſco-
pus in hereſim lapſus.
¶ Hinc etiā Chriſt⁹ in euan
gelio zizania dixit eſſe tole-
randa vſq; ad Meſſem
Hinc etiam Hieronymus in
eodem libro iudicum.
¶ Mali a bonis penit⁹ ſepa-
rari non poſſunt.
Nolite recedere a dn̄o
vſq; in hodiernuz diē:
hoc eſt donec ſcl'm ſtat. Oſtē
dat[b] ergo mihi quō Hiebu-
ſeus donec ſeculum ſtat, habi
tet cū filijs Juda in Hier'm:
quippe cū nec ipſi quidez filij
Juda habitēt in hier'm. ideo
ergo nec iſtud verū eſſe pote-
rit ꝙ Hiebuſei cum iudeis in
hier'z habitēt: q̄n nec ipi q̄dē
habitāt in ea. Sed nos intelli
gimus hoc ſpūaliter, aſſumē-
tes euāgelij parabolā q̄ dicit
de zizanijs[c]: Sinite vtraq;[d]
creſcere: ne forte volētes era-
dicare zizania, eradicet̃ ſimul
cum ipſis ⁊ triticū[e]. ⁊.ſ. Audi
ergo ſcripturā dicentē q2 nō
potuerunt filij Juda diſꝑde-
re hiebuſeos, ſz habitauerūt
cū ipſis vſq; in hodiernū diē
in hier'm. Unde ꝑcor vos qui
fideles eſtis, vt ita vitā vr̄am
et ɔuerſationē ſeruetis, ne in
aliquo vel ipſi ſcādalū patia-
mini, vel alijs ſcandalū facia-
tis: ſed ſit vobis ſummi ſtudij
ſummeq; cautele ne q̄s i hāc
ſctōꝝ congregationē pollut⁹
introeat: ne q̄s hiebuſeus ha
bitet in vobis. Uides enim q2
dicit ſcriptura ꝙ nō potuerūt
eijcere filij Juda hiebuſeos
de hieruſalē. Hiebuſeus autē
interpretat̃ cōculcatio. Eſto
ergo: q2 nō poſſumus eijcere
iſtos q̄ nos cōculcant: eos q̄s
ſaltē poſſum⁹, quoꝝ pctā ma
nifeſta ſunt, eijciam⁹. Ubi em̄
peccatū manifeſtū nō eſt, eij-
cere de eccleſia neminē poſſu
mus: ne forte eradicātes ziza
nia, eradicem⁹ cū illis et triti-
cū. Monet tn̄ me qḋ dixit, q̄a
nō potuerūt eijcere hiebuſe-
os. i. eos q̄ interpretant̃ ɔcul-
catio: et ideo videam⁹ q̄ ſunt
in eccl'ia cōculcantes: illi ſine
dubio de quib⁹ dn̄s dicebat i
euāgelio: Nolite mittere ſan-
ctū canib⁹, neq; margaritas[f]
ante porcos: ne forte ɔculcēt
eas pedib⁹ ſuis: et cōuerſi di-
rūpant vos. Iſtc eſt ergo hie
buſeus. i. cōculcatio, qui indi-
gne audiūt verbū dei: ⁊ cū au
dierint: neq; vt īfideles diſce-
dūt, neq; ꝑmanēt vt fideles:
ſz ꝑcepta myſteriorū notitia,
et fidei noſtre ſecretiorib⁹ ꝑ-
ſcrutatis, cōuerſi poſtmoduz
impugnāt nos: ⁊ cōtradictio
nibus ſuis corda noſtra dirū
punt, cōculcātes verbi dn̄ici
margaritas ⁊ ornamēta fidei
maculantes. De iſtis ergo dr̄
q2 nō potuerūt filij Juda eij-
cere hiebuſeū de hier'm vſq;
in hodiernum diem.
Item idem ſuper duodecim
prophetas.
¶ Porcis ⁊ canib⁹ ſancta nō
ſunt committenda.
Quando[g] ergo vir eccle
ſiaſtic⁹ ⁊ prudens atq;

b ¶ Oſtendat.
Supple q̄ hoc ad
literam vult intel
ligere.
c ¶ De zizanijs.
Id eſt de occultis
peccatoribus.
d ¶ Utraq; cre-
ſcere. i. malos eſſe
cum bonis.
e ¶ Triticū. Ar.
ad queſtionez vbi
vnus interfectus
eſt ab vno de trib⁹ Joſue
ſi dubitat̃ a quo: xv.g.
ꝙ ratione dubita-
tionis oēs debeāt
promoueri: q2 ra-
tione dubitatiōis Dubi-
vitioſa et ſupflua tatio fa
tolerant̃. xiij.q.ij. cit vitio
nō eſtimemus. et ſa tole-
de ſepul. ſacris. ſi- rari.
mile. xliij.q.v. de-
niq;. et ſancti⁹ eſt
impunitū ⁊c̄. ff. de
penis. abſentem.
Arg. cōtra de pe.
diſt. v. ſi quis ꝓ. ff.
ad legē aquil. ita
vulnerat⁹. vj.q.ij.
ſi tantū. et ca. pla-
cuit. Item eſt hic
argu. ꝙ rōne cōne
xionis ꝑmittit̃ qḋ Mat.
alias non licet. ſic vij.a.
lxxxj. diſtin. tātis.
⁊ ca. cum oībus. ⁊
ff. ḋ mino. denīq;.
et. l. verū. ⁊. l. etiā.
⁊ quid iuris ſit de
hoc / in queſtioni-
bus notaui. B.
f ¶ Neq; marga
ritas. ſ. xliij. diſti.
in mandatis.
Quādo. ¶ Ca
ſus. Docet
Hiero. i hoc ca. ꝙ
q̄n multitudo eſt i
ſcelere, ita vt etiā
iudices ꝓ ꝑcio iu-
dicēt: ⁊ paupes vi
tent, ⁊ audire ɔtē-
nant q2 nō h̄nt q̄d
offerāt taceat: tūc
prelatus, ne det
ſctm̄ canib⁹ / ⁊ mit
tat margaritas ā-
te porcos: ſed imi-
tetur poti⁹ Hiere.
dicentē: Solus ſe-
debā: q2 amaritu-
dine replet⁹ erā.
g ¶ Quādo. Ar.
ex hoc ca. ꝙ nō no
cet taciturnitas /

qñ nõ ꝓdeſt cõtradictio: vt notaui.xxviij.diſt.diaconi. corpore xp̃i abſtineat/vt poſtea reconcilietur: ⁊ cũ iſtis
a ❡ Accipiant.§.xliij.diſtin.in mandatis. duobus generibus hoim poſſumus cõicare. Tertius

Ad menſam.
y ❡ Caſus Joannes chryſoſtomus oſtẽdit hic ꝙ cũ paganis, lꝫ ſint peccatores ⁊ a deo ſeparati, comedere poſſum⁹. ⁊ al'as cõicare: ſꝫ cũ chriſtianis anathematizatis non poſſumus. ⁊ hoc vtrũqꝫ probat authoritate apl'i. O quanta ironice loquitur.
b ❡ Permittim⁹. Ad hoc vt eos lucremur. xxiij.q.v.c. iiij.infideles. cum iudeis tñ nõ poſſumus comedere: vt xxviij.q.j.omnes. ſed nec hodie cum paganis licitũ eſt comedere: cũ ⁊ ipi diſcernãt cibos ſicut iudei. Hec ergo eſt cauſa quare nõ poſſumus cõmunicare paganis, ⁊ non excõicatis: cum tamen et illi ʒ ſint membrũ diaboli/vt eos lucrifaciam⁹: tamen ideo qꝛ non multũ curarent lꝫ eos vitaremus: ſꝫ excõicati erubeſcunt ſi non cõmunicatur eis: vt.§.e.ca.audi deniqꝫ.
❡ Euidẽter itaqꝫ.
❡ Caſus. Concludit Gra. ex ſupradictis ꝙ eorũ peccatoꝝ communionẽ vitare non cogimur, qui non ſunt ſentẽtia notati. Et oſtẽdit ꝙ notatio trib⁹ modis intelligit. Primus modus eſt quãdo aliquis cõmittit mortale delictũ ꝓpter quod ſentit ſe idignũ cõione corporis ⁊ ſanguis xp̃i. iſte notatus eſt cõſcientia teſte. Secũdus modus eſt qñ iniungit alicui penitenti: vt vſqꝫ ad certuꝫ tẽpus a

Hier. xv.d.

Excõicatꝭ cõicare nõ poſſumus, ſꝫ bñ paganis.
ʒ Scilꝫ pagani.

j.Co. v.d.

ʒ Hic admiratiue ⁊ ironice loq̃t ſꝫ Arc. Hu. ⁊ d tur. cremata.

intelligens multas impietates i ea que vocat dom⁹ dei, eſſe cognouerit: et non ſolum multas, ſꝫ etiã fortes et q̃ opprimere poſſint iuſtitiã: et intantũ doctoꝝ rabiem ꝓceſſiſſe vt accipiãt [a] precium in iudicio, ⁊ oĩa ꝑ mũerib⁹ faciãt: pauperes deuitent in portis et audire ꝯtemnant: taceat in illo tpe, ne det ſanctũ canib⁹ ⁊ ne mittat margaritas ante porcos, qui cõuerſi cõculcent eas: ⁊ imitet Hieremiã dicentem: Solus ſedebam: qꝛ amaritudine repletus eram.

Item Joã. Chryſoſtomus in epiſtola ad Hebreos.

❡ Cũ pagano comedere, ſed cũ excõicato minime licet.

Ad mẽſam quippe paganoꝝ ſi volueris ire, ſine vlla prohibitione ꝑmittimus [b]. Si enĩ q̀s frater noĩat inter vos: fratreꝫ in hoc loco oẽm fidelẽ ſimpliciter intellige nõ monachũ tm̃: quid aũt eſt ꝙ fraternitateꝫ vocat, niſi lauacrũ regeneratiõis, qđ facit poſſe vocari deũ patrem? Si quis (inq̇t) noiatus fuerit frater fornicator, aut auar⁹, aut ebrioſus: cũ hmõi neqꝫ cibũ ſumere debetis. Cũ auteꝫ de paganis ageret, nõ ita, ſed ſi quis vos vocauerit ex infidelibus (paganos ſignificãs) et vultis ire, omne qđ apponitur vobis comedite: ſi quis frater nominat ebrioſus ⁊c̃. O quãta ʒ itegritas: nos nõ ſolum non fugimus ebrioſos ſed etiam imus ad eos, participantes cum eis.

Euidẽter itaqꝫ ex p̃miſſis apparet ꝙ eoꝝ cõionẽ vitare nõ cogimur, q̇ ſnĩa notati nõ ſũt ſed ipſi⁹ſnĩe notatio multipl'r itelligit. ❡ Aliqñ ei arcet q̀s a liminibus eccl'ie, et a cõione corpis ⁊ ſãguis xp̃i vel teſte [c] ꝯſciẽtia: iuxta illđ apl'i: Probet ſe homo: et ſic de pane illo edat ⁊ de calice bibat: qꝛ q̇ indigne mãducat et bibit, iudiciũ ſibi mãducat et bibit. Itẽ illud ꝓſperi: Facil'⁹ deũ ſibi placabũt ⁊c̃. reqre.j.cã. xxxiij. maleficijs ĩpedit⁹. qõe [d] prima đ pnĩa [e]. Uel ſnĩa eccl'iaſtica: ſicut penitentes quib⁹ tpe prefinito [f] beneficiũ recõcilia tionis ĩpendit: hec ſnĩa [g] excõmunicatio vocat: qꝛ a cõione corporis et ſanguinis xp̃i notatũ ꝓhibet: ſicut ⁊ Adam ab eſu ligni vite excõicat⁹ eſt domino dicẽte: Uidete ne forte ſumatꝭ de ligno vite. qua ſnĩa nõ ſeparat quis a conſortio fideliũ. Eſt ⁊ alia ſnĩa q̃ anathema vocat: qua q̇ſqꝫ ſeparat a ꝯſortio fideliũ: de qua.§. Cũ excõicatꝭ nolite cõmunicare.

❡ Hanc diſtinctionẽ lꝫ cuiqꝫ aduertere ex authoritate Joannis pape: Engeltrudam [h] vxorem Boſonis ⁊c̃. require ſupra in cauſa, quidam ep̃s a propria ſede deiectus.

Item ex authoritate eiuſdẽ. Si quis domum [i] dei violauerit ⁊c̃. Require infra in cauſa xxvij. quidam preſbyter infirmitate grauatus.

Item ex authoritate Syluestri pape: preſenti decreto cẽſem⁹ ⁊c. require ſupra in cauſa: In infamia cuiuſdam ep̃i. Juxta igit hanc diſtinctionẽ intelligenda eſt illa authoritas Innocentij: Si quis ſuadẽte diabolo ⁊c. vt.j. in cauſa quidã preſbyter. vt iuxta etymologiam vocabuli anathemati id eſt ſeparationi ſubiaceat, qui in edictum illud inciderit: qui a corpore ⁊ ſãguine xp̃i, et ab ingreſſu [k] eccleſie ſe alienum facit: qui impias manus in clericũ inijcere auſus fuerit: qui etiam a nullo

modus eſt qñ aliquis anathematizatur cum quo nõ eſt cõmunicandũ. et ad hanc triplicem ſententiã excõmunicationis ſiue notationis probandam inducũt quedaꝫ capl'a que iam habuimus: et quedã q̃ infra habentur. Si autem ab oibus excõicatis abſtineamus: iã eſſet falſum qđ dicitur.§.vj.qõ.ij. ca.ſi tantũ. ⁊ capi. placuit. Prim⁹ incipit ibi: Aliquando enĩ. Secũdus ibi: Uel ſnĩa. Terti⁹ ibi: Eſt ⁊ alia.
c ❡ Uel teſte. Ergo aliquis contra ſeipm̃ fert ſnĩam: vt.xxj.di.nũc aũt. Arg. contra: qꝛ nemo ſibi impare poteſt: vt.ff.de arbi. l.penul. melius tñ eſt ſi hoc faciat authoritate ſupioris.j.de peni.diſtin.j. in actione.B.
d ❡ Queſtione.i. diſtinctione, nam tractatus de peñ. per diſtinctiões diuiditur.
e ❡ De pnĩa.j.de penitẽ.diſtinc.j.§. Item ſicut.
f ❡ Tpe prefinito. in cena dñi. ʒ
g ❡ Sentẽtia. ſic iudex ſcl'arꝭ põt aliquẽ excõicare. i. a legitimis actib⁹ prohibere: vt.ff.đ pe.l.minoris.
h ❡ Engeltrudã. Supra.iij.qõ.iiij. ca.viti.
i ❡ Si q̇s domũ. xvij.q.iiij.q̇ſquis. §.ſi quis domuꝫ. §.v.q.ij.c.ij. Jo.
k ❡ Ab ingreſſu. Graſ. videtur hic ſentire ꝙ qui clericum verberat, tm̃ eſt ſeparatus a ſacramẽtis, ⁊ ab ingreſſu eccleſie, nec

j.Co. xj.b.

Geñ. iij.

Impareneõ ſibi pt.

ʒ vt.l. di.in capite, de ꝯſe.diſ. j.l cena al's incipit a q̃buſdã. Archi.

obſtat ille canon ſi quis ſuadēte. xvij. q. iiij. q̄ anathema: ibi eſt idem q̄ᵹ ſeparatio: hoc tamē non tenet eccleſia: ꝛ ꝯtra eum eſt extra de appel. peruenit. Jo. fauētin⁹ voluit eum corrigere, ꝛ dixit talē eſſe excōicatum, ſed nō vitandā anteq̄ᵹ denūcietur. ſed expreſſe contra eum eſt ex̄ de ſenten. excō. cum non ab homine.

(marg.: Ubi Ui. idē not. q̄ᵹ hic di.)

a ❡ Urbani. J. eo. quibus epi.

b ❡ Ceterū. q. d. bene diſtinguo inter excōicatos ſimpliciter, ꝛ anathematizatos: vt ſcilicet illi ſint vitandi: iſti non.

c ❡ Si tātum. J. vj. q. ij. placuit. ca. ij. ꝛ vlti.

d ❡ Item Gregorius. Cōtra id q̄ᵹ dixerat ſimpl'r excōicatos nō eſſe vitādos: modo oſtēdit oēs excōicatos eſſe vitandos.

episcoporū abſolui, id eſt more penitentiū reconciliari poterit: niſi primum apoſtolico cōſpectui ſe repreſentare curauerit.

Illud autem Petri de Clemēte: Si inimic⁹ eſt iſte Clemens ⁊c̄. de ſententia notatis intelligendum eſt: ſicut et illud Urbani[a], quibus episcopi non cōmunicant ⁊c̄. vt infra in eadem cauſa. Ceteruz[b] falſum eſſet illud Uarēſis cōcilij ſecundi, ſi tantum[c] episcopus alieni ſceleris ſe cōſcium nouit. Item et illud: Placuit vt ſi quando episcopus ⁊c̄. Require ſupra in cauſa, Duo fornicatores et infamia notati. ⁊c̄.

Itē Gregorius[d] clero et populo Salonitano.

❡ Comunicare non licet his qui ex communicatis communicant.

Rogo[e] ꝛ moneo ne cuiq̄ᵹ ſacerdoti ſupraſcripto maximo cōmunicāti[f] contra animā ſuā quiſq̄ᵹ veſtrum cōmunicare preſumat.

Item ex conci. Toletano. j.

❡ Nullus clericorum vel laicorum ad domum excommunicati accedat.

Rogo. ❡ Caſ⁹. Maxim⁹ nominatim excōicatus erat, ſicut dicitur. lxiij. diſt. ſalonitane. ꝛ. xciij. diſ. ca. mirat⁹. ſꝫ q̄daz preſbyteri ei ꝯmunicabāt. Precepit ergo Grego. clero ꝛ populo ſalonitano vt illis ſacerdotib⁹ nō cōmunicēt: ꝛ intellige q̄ꝯ cōicabant ei in crimine, vel erat excōicat⁹ cuꝫ omnibus ſuis fautorib⁹ iſte Maximus.

(marg.: et ita ponit ꝫ pprīaz ſignificatiōnē ip̄ſi⁹ verbi ſic alſ excōita ꝫ te ꝯtā⁹ verba acciperent ꝯpprīā ſignificatiōnē. ff. d enic. lu. ci⁹. i ſi. ff. loca. et cō. l. et ꝯduc tō ꝯ. papinia n⁹. vbi de hoc. Archi.)

e ❡ Rogo. Uerbum rogandi hic preceptiue ponitur. monemus eū quos habemus charos: vt. xxviij. q. j. ſic eñ. ꝛ alibi rogo nō ponit̄ deprecatiue. ff. de neg. geſt. ſi ſerui mei rogatu. ſed ponitur rogare pro mandare, ſic ponit̄ mādare pro rogare. xxiij. q. iiij. guiliſarius.

f ❡ Cōmunicanti. In ſacris ſ̄m h. Uel dic q̄ꝯ Maximus fuit excōicatus cū omnib⁹ ſuis authorib⁹. Uel iſti cōmunicabant ei in crimine: al'r excōicatio non deſcenderet vſq̄ᵹ ad tertiam perſonam. J. e. quoniam multos. nec ob. xix. diſtin. anaſtaſius. quia ibi communicabant ei in crimine hereſis.

Si quis laicus. ❡ Caſus. Statutū fuit in concilio Toletano q̄ꝯ ſiue clericus ſiue laicus ſit anathematizatus, nullus ei cōmunicare preſumat ſi ꝓo contrafecerit, etiā ipſe excōmunicetur. et hoc verum eſt de preſentibus, vel etiā de abſentibus qui nouerunt clericum vel laicum anathematizatum. Excommunicetur: id eſt pro excommunicato habeatur quo ad ſacramenta eccleſie.

g ❡ Epi. Iſti eñ non poterant ignorare ſententiam ſui epiſcopi: vt. xij. q. ij. qui ꝛ humanis.

h ❡ Cōmoniti. Arg. q̄ꝯ ſufficit ſi alicui dictū eſt de excōmunicatione alicui⁹ vt ipſum teneat̄ vitare: vt extra de elec. venerabilem. vltra mediū. in parte deciſa. et de poſtu. prela. ad hec. Argu. ꝯtra ex̄ de cleri. excō. mi. illud. R̄n. p̄ma ſententia vera eſt quādo excōicatio alicuius peruenit ad alium per famam publicam: al'r forte ſecus eſſet, vt in contrario.

(marg.: Excōicat⁹ vitād⁹ eſt)

Si quis laic⁹ abſtinetur ad domū eius vel clericoꝝ vel religioſoꝝ nullus accedat: ſimiliter ꝛ cleric⁹ ſi abſtinetur, a clericis deuitetur. Si quis ꝓo cum illo colloqui aut cōuiuari fuerit deprehenſus etiaꝫ ipſe abſtineatur. ſed hoc pertinet ad eos clericos qui eiuſdē epiſcopi[g] ſunt, ꝛ ad omnes qui cōmoniti[h] fuerint de eo qui abſtinetur, ſiue laico quolibet ſiue clerico.

Sed hoc[i] ſpecialiter in his q̄ excōmunicatꝭ nominatim cōmunicant. vnde infra Urbanus: Sane q̄ᵹ ſuper Richardo ⁊c̄. infra cauſa, quidā ep̄s in hereſim lapſus[k]. Item Nicolaus papa in cap. excellentiſſimus[l] rex Carolus. infra circa finem huius cauſe.

Item Urbanus papa.

❡ Sententia paſtoris timenda eſt, licet iniuſte liget.

Quibus epi non cōicāt, non cōicetis[m]: et quos eiecerint, non recipiatis. valde enim eſt timenda ſentētia epi, licet iniuſte liget[n].

Item ex octaua ſynodo.

❡ Excommunicationis contrahit penam, qui excommunicatis communicat.

❡ Sed hoc. ❡ Hec eſt tertia pars q̄ſt. in qua dicit̄ q̄ꝯ hec regula de vitādis excōmunicatis habet locum in excōmunicatis nominatim: ꝛ ad hoc ꝓbandū inducit. ix. ca. Jo. de fan. (marg.: iij. ps.)

❡ Caſus. Supra dictū eſt in ca. rogo. q̄ꝯ clericus ſalonitanus nō cōmunicaret ſacerdotibus cōmunicantibus Maximo nominatim excōmunicato: propter q̄ᵹ videt̄ vt etiam ab illis qui non ſunt noīatim excōicati ſit abſtinēdū. Soluit autē hoc Gra. ꝛ dicit q̄ꝯ illi ſacerdotes fuerūt noīatim excōicati cum Maximo. ita dicit h. Gra. ſentire. vl' ſ̄m Beñ. illud ca. rogo. intelligit̄ de illis ſacerdotib⁹ q̄ lꝫ nō fuerint noīatim excōicati: fuerunt tñ anathematizati pariter cū Maximo noīatim excōicato. ſic eñ dixit Greg. excōico Maximū cū oībus ſibi fauētibus. ꝛ ad hanc ſolutionē ꝓbandum inducit duas cōcordātias. Sequētia duo capi. plana ſunt. Excommunicationis. i. ſuſpenſionis a ſacramentis et ingreſſu eccleſie. ita dicit Hug.

i ❡ Sed hoc. Uult dicere q̄ꝯ Maximus fuit excōmunicatus cum omnibus ſuis fautoribus. Nec obſtat. J. xxiiij. q. ij. ca. iij. ꝛ. J. eo. excellentiſſimus.

k ❡ Lapſus. xxiiij. q. ij. ca. iij.

l ❡ Excellentiſſimus. J. e. excellentiſſimus.

m Quib⁹ epi. ❡ Non ꝯiectꝭ. ſi. vij. q. j. ſcire debes. xciij. diſ. c. j. Nec ob. vj. q. ij. ſi tñ. q̄ hic loq̄tur cum cōſtat ſentētia: ſed ſcitur eam eſſe iniuſtā.

n ❡ Liget. Dum tāmē error non ſit expreſſus in ſententia, extra, e, per tuas.

(marg.: Sub. q̄ eſt in̄ſtra exordie iudiciario.)

Si quis frater aut palā aut abſcōſe cū excōicato fuerit locut⁹, aut iunct⁹ cō munione: ſtatim cū eo excōicationis cōtrahit penā. Itē ex ɔci. Carthagi.ij. De eodē.

Qui merito facinorum ſuorū ab eccleſia pulſi ſunt: ſi ab aliquo epō vel pbr̄o vel clerico fuerit in cōmunione ſuſcepti: etiā ipſe pari [a] cū eis crimine teneatur obnoxi⁹ refugiēs [b] ſui epi regulare iudiciū. Item ex conci. Carthaginē. quarto.

Qui ſentētiā epi putat eſſe iniuſtā, recurrat ad ſynodū.

Clericus [c] q̄ epi diſtrictionem circa ſe putat iniuſtā, recurrat ad ſynodū. Itē Joānes Chryſoſtomus ſuper epiſtolā ad Hebreos.

Vincula eccleſiaſtica non ſunt contemnenda.

Nemo ɔtēnat eccl'iaſtica vīcula. nō eñ hō eſt q̄ ligat, ſ3 Chriſt⁹ q̄ hāc poteſtatē dedit, ⁊ dn̄os fecit homines tanti honoris. Item Auguſtin⁹ de verbis apoſtoli ſermone.lxviij.

Sathane tradit qui ab eccleſia excōmunicatur.

Omnis chriſtian⁹ dilectiſſimi q̄ a ſacerdotib⁹ excōicatur ſathane [e] tradit. quomodo? q2 ſc3 extra eccleſiam [f] diabolus eſt, ſicut in eccleſia Chriſt⁹: ac ꝑ hoc quaſi diabolo tradit q̄ ab eccleſiaſtica cōmunione remouet. Vñ illos quos tunc apoſtolus ſathane eſſe traditos p̄dicat: excōicatos a ſe eſſe demonſtrat. Idē ſuper Joan. De eodē.

Nihil ſic debet formidare chriſtianus q̄ ſeparari [g] a corpore Chriſti. ſi em̄ ſeparat a corpore Chriſti, nō eſt membrū eius. ſi nō eſt mēbrū eius, non vegetatur ſpiritu eius. Quiſquis autē (inq̄t apl's) ſpiritum dei non habet: hic non eſt eius. Itē Hiero. Quorū dimiſeritis peccata ⁊c̄. i. quib⁹ eccleſiā interdixeritis: niſi reconciliati per ſatiſfactionem fuerint, ipſis ianua regni celeſtis clauſa erit. Item ex concilio Mileuitano.

Vicini epiſcopi audiāt eos qui de iudicijs epiſcopoꝝ ſuorum querunt. Palea.

Preſbyteri [h], diaconi, vl' ceteri inferiores clerici ſi in cauſis q̄s habuerint, de iudicijs ſuoꝝ epoꝝ conqueſti fuerint: vicini eos epi audiāt: et inter eos quicquid eſt definiāt, adhibiti ab eis ex cōſenſu ſuoꝝ epoꝝ. q̄ ſi ab eis prouocandū putauerint: nō prouocent niſi ad Aphricana cōcilia, vel ad primates ſuarū ꝓuinciaꝝ. Ad trāſmarina autē qui putauerint appellandū: a nullo intra Aphricā in cōmunione ſuſcipiātur. Itē ex conci. Carthaginenſi quarto.

Iniuſta epoꝝ dānatio, irrita eſſe cenſetur.

Irritā eſſe et iniuſtam [h] epiſcopoꝝ dānationē

Qui merito. ¶ Caſus. Queſitū fuit in cōcilio Carthagineñ. quam penam pati debeat epiſcopus, preſbyter vel clericus ſi ſcienter communicet excommunicatis. Et reſpondetur q̄ pari crimine obnoxius teneri debet q̄d intelligit h'. quo ad ſacramenta, et ingreſſum eccleſie.

Excōicato nō cōicāo: a q̄ abſolui d3.

a ¶ Pari. Quid ergo ſi epus communicat alicui excōmunicato a ſimplici ſacerdote? tā ligatus eſt a canone. Sed a quo abſoluetur? Decre. dicit q̄ ɔmunicās excōicato, a ſuo p̄lato eſt abſoluendus. extra de pe. ⁊ re. quod autem. ⁊ ita a metropolitano. Sed dicas q̄ a ſimplici ſacerdote poteſt abſolui niſi ɔmunicet ei in crimine: vt extra eo. nuper. videtur tamen q̄ ſicut in ſuſpenſo a iure poſt penitentiā non requirit aliqua abſolutio: ſic nec in excōmunicato a canone: quod nō eſt verum: vt in. c. nuper. in fin. Sed q̄d ſi papa cōmunicet excōmunicato? ille non eſt ligatus: quia non ligat ipſum canō. xxv. q. j. §. his ita.

b ¶ Refugiēs. i. contemnens.

c ¶ Cleric⁹. Intellectum huius ca. habes. ꝟ. e. q. ſi epiſcopus forte.

ſ.coꝝ. v.b.

Nemo.

d ¶ Sz xp̄s. Ex hoc. c. dicit ꝓ. hiſpanus haberi cauſam quare nō poſſit appellari a ſententia excōmunicationis: cū chriſtus eū liget: a cuius ſententia non pōt appellari. Alia eſt rō: quia nemo excommunicatur niſi pro contumacia. [†] J. e. nemo. et non auditur cōtumax appellans: vt. ij. q. vj. §. eſt autem quādo. ver. ſunt etiam quoꝝ. Quidam autem illam aſſignant rationem, quia excommunicatio ſecum trahit executionem ſuam. extra de ap. paſtoralis. vnde ſicut ab executore non appellatur: ita nec ab hac ſententia. Sed hoc non valet: quia quandoq̄ appellat ab executore, cum ſc3 excedit modum: ⁊ ſententia qua quis abſoluitur ab alio, ſecum trahit executionem: tamen appellatur ab ea: extra de appel. qua fronte.

Appellari nō pōt ab excōicatione,

[†] De hoc no. ꝟ. e. epi q.

Omnis. ¶ Caſus. Dicitur in hoc ca. q̄ omnis qui excōmunicatur, ſathane traditur: q2 ſicut extra eccl'iā eſt diabol⁹, ita in eccleſia Chriſtus. vnde q̄ ab eccleſia remouet, q̄ſi diabolo traditur: et ſic exponit eccleſia de traditis ſathane ab apl'o.

e ¶ Sathane. dū tamē iuſta de cauſa excommunicet: vt. xi q. iij. ſi q̄s non recto. Rom. viij.b.

f ¶ Extra eccleſiā. Arg. q̄ qui ſemel excōicat⁹ eſt, amplius excōmunicari non po eſt: quia qui extra eccleſiam eſt, nō poteſt magis eſſe extra eā. Argu contra. iij. q. iiij. angel trudā. De hoc ibi notaui. Mat. xvj.c.

Nihil. ¶ Caſ⁹. Dicit hic augu. q̄ Chriſtian⁹ nihil debet magis timere q̄ ſeparari a corpore Chriſti, q̄d eſt eccl'ia: q2 ſi ab eo ſeparatur: nō eſt mēbrū ei⁹, nec ab eo vegetat. Et hoc ꝓbat duabus authoritatib⁹ Pauli ſc3 ⁊ hieronymi. Sic. i. tm̄.

g ¶ q̄ ſeparari. Juſte. al's nō obeſt: vt extra. e. a nobis. J. e. quid obeſt, tamen ſi cōtemnitur, ſtatim incipit ligare. [†] xxiiij. q. iij. [†] Ad notandū. in fi. ſed ideo maxime eſt timenda, quia maxima eſt pena: vt xxiiij. q. iij. corripiantur. Ad hoc. J. e. §. cū ꝟ. in fine.

Preſbyteri. ¶ Caſus. Require caſum huius ca. ꝟ. ij. q. vj. placuit. Sequens capitulū planum eſt. Irrita, id eſt irritanda de facto ſi eſt ipſo iure irrita. ſed nō facit hoc ca. directe ad propoſitum Gratiani.

h ¶ Preſbyteri. hoc ca. habet. ij. q. vi. placuit.

Irritā. ¶ Iniuſtā, i. irritādam. Vel prout ſonat.

censemus: et iccirco a synodo retractandam[a].

Item ex cõci. Carthaginẽ. v.

Qui causę sue adesse, et innocentiã suam asserere voluerit: intra annũ excõmunicationis hoc faciat.

Ursus[b] cõstitutũ est vt quotiẽs clericis conuictis vel cõfessis in aliquo crimine, vel ꝓpter vtilitatẽ eorũ quorum verecũdie parcitur: vel propter ecclesie opprobrium, aut insolentẽ insultationẽ hereticorum atq; gẽtilium, si forte cause adesse voluerint, et innocẽtiã suã asserere: intra annũ excõicationis hoc faciãt. si vero intra annũ causam suã purgare contẽpserint: nulla eorũ vox penitus audiatur.

Item Gelasius papa.

Audiẽtiam sua negat qui excõicationis sue causam agere intra annum differt.

Quicũq; intra anni spatiũ ciuiliter siue publice[c] causam suã corã suis excõicatoribus[d] nõ peregerint: ipsi sibi aditũ audiẽtie clausisse[e] videant. Qui si obstinato animo sine cõione defuncti fuerint: nos eorum cãm iuxta bti Leonis[f] ꝓdecessoris nři sentẽtiã diuino iudicio reseruantes: quibus viuis nõ cõicauimus, nec mortuis cõicare debemus. Palea.

Qui vero excõicato sciẽter cõicauerit: et ammodo saltẽ in domo simul orauerit: atq; latebras quo minus ad satisfactionẽ perducatur prebuerit: donec ab epo excõicatore penitẽtiã accipiat, corporis et sanguinis dñi cõione priuatũ se esse cognoscat.

Item ex concilio[g] Hilerdẽsi.

Tardius recipiatur ad veniã qui sacerdote iubente ecclesiam exire contẽnit.

Qui iubẽte sacerdote ꝓ qualicũq; culpa ab ecclesia exire contẽpserit: pro noxa ?tumelie tardius[h] recipiatur ad veniã. Sed queritur si ante dãnati absolutionẽ episcopũ mori cõtigerit: vtrũ dãnatus postea valeat absolui?

De his ita statutũ est in concilio Eupanensi.

A successore soluat qui post mortẽ epi remanet ligatus.

Si eps ante dãnati absolutionẽ obitu rapiat correctum aut penitentẽ successori[i] licebit absoluere.

---

a Retractandam. De facto si est ipso iure irrita: vt extra de appel. ad presentiam.

Rursus. Casus. Quidam clerici fuerunt de quibusdam criminibus accusati citati noluerũt venire: propter quod fuerunt excõmunicati. quesitum fuit in cõcilio Carthaginẽsi qualiter vlterius sit procedẽdum? Et respõdetur ꝙ quãuis contumacia faciẽte sint conuicti vel confessi: tamẽ vt eorum parcatur verecundie, ad euitãdam exultationẽ hereticorum vel gẽtilium intra annum expectantur: intra quẽ si venerint: causam suam defendat. si vero non venerint intra annum, postea nullo modo audietur. Idẽ sentit Hu. et Joan. quia q stat in excõmunicatione per annũ: iuris interpretatione pro conuicto habetur de crimine super quo accusatur: nec de eo auditur vlterius: sed de excõmunicatione vel contumacia quandocũq; voluerit satisfacere, audit: iuxta illud. In quacũq; hora peccator. et c. xxvj. q. vj. c. agnouimus. Purgare, id est venire ad iudiciũ vt de causa cognoscatur: vt sic purget vel condẽnetur. Quidam tñ intelligunt hoc ca. de clericis infamatis qui se purgare contẽnunt.

b Rursus. i. post alia statuta. Sic pone casum. Quidam accusatus de crimine, legitime fuit citatus: noluit venire: excõicat ꝓ ?tumacia. si intra annũ venerit, audit sup crimine: postea nõ: q habet ꝓ cõuicto vel cõfesso iuris interpretatione. nã q excõicatus est ꝓ suspitione heresis, post annũ ꝓ heretico habet: vt ex de here. excõmunicamus, circa prin. non ob. iij. q. ix. decreuimus. qt ibi loquit cũ lis est cõtestata. Uel ibi nõ punit de crimine: sed ꝓ cõtumacia. Sed P. hispanus ꝓpter hoc verbum purgare, intellexit hoc ca. de clerico infamato: q si citat vt se purget, et contumax fuerit, iuris interpretatione ꝓ cõuicto habet. xxiiij. q. iij. de illicita. Uel dic ꝙ temperat rigorẽ illorum canonũ q dicebant ꝙ si clericus cõtẽnit excõicationẽ, statim deponẽdus est. s. e. si qs pbyter. et ca. sequẽ. sed hic ꝓpter insultationẽ hereticorum datur ei annus ad ꝓbãdum innocentiã suam. sed si per annũ steterit excõmunicatus, tũc primo deponit. Uel dic ꝙ etiam post annum potest audiri de crimine quantũ ad hoc vt ostendat innocentiã suã: sed non quãtũ ad hoc vt recuperet bona sua: vt. C. de requiren. reis. l. ij. qd tamẽ hic dicitur de anno, videtur correctum: extra de cleri. non resi. ex tue. Sed dic ꝙ non habet ꝓ conuicto spatio minori q̃ anno: vt hic dicitur: sed tamẽ in minori spatio potest priuari beneficijs: vt ibi. Et no. ꝙ seq. c. loquit de ciuili negocio et criminali: hoc autẽ in criminali tantum.

Quicunq;. Casus. Quicũq; fuerint excõicati ꝓpter ciuilẽ vel criminalẽ causam si intra annum causam nõ peregerit corã suis excõmunicatoribus: postea non audiatur. si vero in excõmunicatione fuerint mortui, iuxta sententiã Leonis eis mortuis ?municare nõ debemus: sicut eis viuis nõ cõmunicauimus: sed diuino iudicio reseruentur.

c Siue publice. i. siue criminaliter.

d Excõmunicatoribus. Excõmunicandus est reus cum talis est causa ꝙ actor nõ potest mitti in possessionẽ: vt extra vt lit. nõ cõtest. tue.

e Clausisse. quantũ ad causam possessionis, sed nõ proprietatis. vnde mitius agit in ciuili q̃ in criminali causa, vt dictũ est. s. c. pxi. vt ex vt lit. nõ ?test. qm frequẽter. Uel loquit de actore ?tra quẽ bene ꝓcedit lite nõ cõtestata: vt extra de do. et contu. causam.

f Leonis. xxiiij. q. ij. sane. et ca. de cõmunione.

g Item ex concilio. He sunt palee. B.

h Qui iubẽte. Tardius. Hoc in laico. clericus enim deponit. s. e. si qs eps et iudex potest alicui negare iustitiã ꝓpter delictũ suũ: vt. ff. ex qui. cau. ma. si etsi. §. actio. immo quãdoq; duplicat alicui pena ꝓpter ?tumaciã suã: vt. ff. de pe. aut damnũ. §. quisquis. et est simile. s. xviij. dist. si quis autem.

Sed queritur. Casus. Supra in ca. quicunq; dictũ est ꝙ mortui in excõicatione soli deo reseruant. Nunc ꝓo querit si qs eps excõicator primo moriat, qs debeat absoluere excõicatũ? Et respondet ꝙ successor: qd probat sequẽ. ca. cuius casus patet.

i Si eps. Successori. huic est si. ff. de iudi. mor=

Jta ꝙ directe agat de crimie i q casu loqt hº c. et seq. ...iij. q. ...h. de: cerni: mus. et ista ca. loquun tur lite ?testa: ta fm B. qd dic vt not. ex de do. et ?tu. hi: tar?. in glo. hoc ps. z. iij q. ix. in summa Archi?

Succeſſor facti anteceſſoris ꝯfirmare tenet.

tuo. Eſt ergo hic argu. ꝙ ſucceſſor poteſt corrigere, et tenetur confirmare factum anteceſſoris ſui. xxxv. q. ix. quod ꝗs. extra de precar. c. ij. ⁊ xvj. q. vj. illud. xij. q. ij. quicunq;. et in aut. vt nulli iu. §. et hoc vero iubemus. ſucceſſor autem delegati non poteſt abſoluere vel reſtituere poſſeſſionez adiudicatam, niſi ſuccedat in honore ⁊ onere: ex. de offi. ordi. paſtoralis. §. preterea.

¶ Premiſſis. ¶ Caſus. Hactenus ꝓbauit ꝙ ſententie excõmunicationis ſiue iuſte vel iniuſte parendum eſt. Modo allegat cõtrariũ: ⁊ reſpõdet illis duob⁹ ca. ſententia paſtoris. ⁊ c. ꝗb⁹ epi non cõmunicant. ⁊ dicit ꝙ loquuntur de ſententia iniuſta que nõ eſt ſeruãda, ſed timẽda: qđ allegando dicit. Alia vero ca. intelligũtur de cõtumacib⁹ et negligẽtib⁹: qui licet peccata de ꝗb⁹ impetunt nõ cõmiſerint, tamẽ excõmunicationis ſententis licite feriũtur. Hos ſolos ſcilicet contemptores vel negligentes.

a ¶ Sic et vrbanus. Supra. e. ꝗbus epiſcopi.

Nemo. ¶ Caſus. Hoc ca. diuidit in duas ꝑtes. In prima parte dicitur ꝙ null⁹ epiſcop⁹ dz ſuum parochianum excõmunicare niſi ꝓpter manifeſtam cauſam peccati. In ſcđa parte dicit ꝙ null⁹ debet anathematizari ab epo, niſi ꝓpter cõtumaciã mortalis peccati: nec ſine cõſcientia archiepi vel ſuffraganeorum.

Premiſſis authoritatib⁹ ꝗb⁹ iniuſte ſentẽtie vſq; ad examinationẽ vtriuſq; partis parere iubemur, ita rñdetur. Grego. nõ dicit ſentẽtiã iniuſte latam eſſe ſeruãdã, ſed timẽdã. ſic ⁊ Urban⁹ ᵃ. Timẽda eſt ergo. i. nõ ex ſuperbia ꝯtẽnẽda. Reliqueuero authoritates de excõicatis loquunt ꝗ vel vocati ad ſynodũ venire contẽpſerũt, vel calliditatib⁹ aduerſantiũ occurrere neſciẽtes, iniuſtã ſententiã a iudice reportauerunt: vel ꝗ neglectu ſue vite ſiniſtrã de ſe opinionẽ naſci ꝑmittẽtes ſentẽtiã in ſe excepe rũt. Hos ſiꝗdẽ ſolos excõicationis ſententia ferire licet.

Unde in Meldenſi concilio.

¶ Quibus culpis exigentib⁹ aliquis ſit cõione puniendus.

Nemo epoꝝ quemlibet ſine certa et manifeſta pctĩ cauſa cõione ᵇ priuet eccleſiaſtica. ſub anathemate autẽ ſine ꝯſciẽtia ᶜ archiepĩ aut coepoꝝ nullũ preſumat ponere, niſi vnde canonica docet authoritas: qr anathema eterne eſt mortis ᵈ dãnatio, ⁊ nõ niſi ꝓ mortali dz iponi crimie, ⁊ illis ꝗ aliter non potuerũt corrigi.

Item ex conci. Aluernenſi.

¶ Pro paruis ⁊ leuibus cauſis nullus cõione priuetur.

Null⁹ ſacerdotũ queꝗ; recte fidei hominẽ pro paruis ⁊ leuibus ᵉ cauſis ⁊ cõmunione ſuſpẽdat: preter eas culpas ꝓ quibus antiqui patres arceri ᶠ ab eccłia iuſſerũt committentes.

Item ex cõcilio Triburiẽſi.

¶ Pro his trib⁹ criminib⁹ ꝗlibet cõione priuetur.

Certũ eſt ꝓ his tribus ᵍ criminib⁹ aliquẽ excõmunicari debere: cũ ad synodũ canonice vocat⁹ venire cõtẽnit: aut ſi poſtꝗ; illuc venerit, ſacerdotalib⁹ reſpuit obedire preceptis: aut ſi ante finitã ʰ cauſe ſue examinationẽ a ſynodo abire preſumit.

De his ⁱ inꝗ; ⁊ hmõi premiſſe authoritates loquunt: non de iniuſte ſuſpenſis. Qꝫ autẽ iniuſte ſentẽtie parẽdũ nõ ſit, multis authoritatibus ꝓbat: quarũ prima eſt illa Hiero. ſuper Mattheũ. lib. iij.

¶ Sẽtẽtia paſtoꝝ reũ vel innocẽtẽ nõ ꝯſtituit vel facit.

Quomodo ᵏ ſacerdos mũdũ leproſum non facit,

telligẽ de venialibus: vt. j. de conſe. diſti. ij. quotidie. et ca. panem de altari.

f ¶ Arceri. i. excõmunicari. Baz. tamẽ intellexit ꝙ ꝗcunq; eſt in mortali peccato non debet ingredi eccleſiã per id quod eſt. xxxiij. q. iiij. vir cum ꝓpria. ſed nõ eſt verum vt ibi dixi. et. j. de peni. diſti. v. falſas. ⁊. j. q. j. qui ſtudet. Jo.

¶ Certũ. ¶ Caſus. Quidaz clerici vocati ad ſynodum venire contẽnebant: aut ſi veniebant, non obediebant: vel ſi obediebant ad tẽpus ante finez cauſe a ſynodo recedebãt queſitum fuit de iſtis vtrum ꝓ his tribus criminibus ſint excõicãdi? Et reſpon. ꝙ ſic.

g ¶ Tribus. i. ꝓ cõtumacia iſtorũ. idẽ eſt de quolibet alio crimine.

h ¶ Ante finem. ſic. j. de conſe. diſ. j. miſſas.

¶ De his. ¶ Hec eſt ꝗrta pars. q. in qua probare intẽdit magiſter ſupficialiter ꝙ ſententie iniuſte non ſit parendũ: ſcꝫ ꝙ neminem ligat apud deum, ſup. niſi cõtẽnatur: alꝰ cõtra xxiiij. q. iij. notandũ. Hoc tamen intẽdit probare per xix. c. que aliter intelligunt ꝙ in ſententia excõmunicationis. Jo. de f. iiij. ps

¶ Caſus. Nũc dicit Gratia. ꝙ de talibus contumacibus loquuntur ſupradicte authoritates quib⁹ non eſt cõmunicandũ: ſed nõ loquunt de iniuſte ſuſpenſis: cui iniuſte ſententie ꝓbat ſophiſtice non eſſe parendum multis authoritatibus: quarum prima eſt ⁊c.

i ¶ De his. i. de contumacibus.

Quomodo. ¶ Caſ⁹. Oſtẽdit hic Hiero. ꝙ ſicut ſacerdos veteris teſta. mundũ non faciebat leproſum: ſic hodie prelatus non ligat per ſuam ſententiam inſontes, nec ſoluit noxios: ſed ex officio ſuo ſcire debet quis ligandus ſit, ⁊ quis ſoluendus.

k ¶ Quomodo. Si quis em̃ dicebatur leproſus, ducebatur ad ſacerdotem: et ſi ille iudicabat illum leproſum vel mũdum, ita habebatur: vt. j. de peni. diſt. j. §. ex his itaq;. Et ſic patet ꝙ ſententia non dat nouum ius, ſed vetus declarat: vt. ff. ſi ſer. ven. ſicuti. §. iiij. tñ ſi ſentẽtia fuerit lata ꝓ reo, per hoc nõ tollit obligatio: vt. ff. de cõdi. inde. Julianus. ſed ſi ꝓ actore ferat, dat ei nouũ ius.

Sẽtẽtia non dat nouũ ius.

Ad hoc. s. e. ꝗ merito. de ꝯſe. diſ. ij. ſi nõ ſunt. ibi de hoc. ⁊ no. s. e. epiſ. ⁊. s. e. excõicatos. et xvij. q. iiij. de pbroꝝ. Arcꝗ.

b ¶ Cõmunione. Sacramentorum.

c ¶ Sine conſcientia. Hoc eſt verũ cum illud delictũ tangit totam ꝓuinciam: alꝰ non tenet: vt. ix. q. iij. c. ij. ⁊ ca. archiepiſcopus.

d ¶ Mortis. Sed cũ ſit perpetua dãnatio, qualiter dicit medicinalis? vt. ij. q. j. multi? Reſpon. cũ cõtẽnit, eſt dãnatio: alꝰ non: vt. xxiiij. q. iij. notandum. in fi. Itẽ videt hic ꝙ nemo ſit excõmunicandus niſi pro contumacia: vt. xlv. diſt. ſed illud. ⁊. xxiiij. q. iij. tã ſacerdos. ⁊. c. eccleſie. ſed hoc nõ eſt verũ: ᶠ vt extra de verb. ſigni. ex parte. Uel dic ꝙ tunc demum quis poteſt excõmunicari ꝓ crimine cum eſt incorrigibilis, cum aliter non poſſit corrigi. xxiiij. q. iiij. forte. Jo.

e ¶ Nullus. ¶ Et leuibus. Simile. s. eo. epi. Uel in

nam actionem: vt.C.de re.credi.actori.
a ¶ Nõ alligat. q̃ntũ ad deũ, ſed q̃ntũ ad eccleſiam: vt xxiiij.q.iij.ſi quis non recto.
b ¶ Nec ſoluit noxios. Talis abſolutio non prodeſt q̃ntum ad eum qui querit indiſcretũ ſacerdotẽ vt eum per imperitiã abſoluat: vt.j.de pe.ni.di.vj. qui vult.
c ¶ Scit.id eſt ſcire debet vt iudex. Jo.de fan.

k ¶ Ut noceat. Quia ſi per imperitiam iudicat, facit litem ſuã: vt inſti.de obli.que ex quaſi deli.naſc.§.j.ſed ſi per dolum, incurrit infamiã: et preterea punitur in totam litis eſtimationẽ. † C.de pe.iu.qui male iu.l.ij.eodem modo ad intereſſe punitur qui iniuſte excõmunicauit aliquem, niſi errauerit ex cauſa probabili: vt extra de ſentẽ.excõ.ſacro.

Quid. ¶ Caſus Dioſcorus hereticus alexandrinus p̃triarcha q̃ſdã excõmunicauit qui eius ſentẽtia credebãt ſe eſſe ligatos. queritur a gelaſio vtrũ a tali ſententia ſint ligati: et reſpõdet q nõ nec indigent abſolutione: ſed deponant illam opinionem: et erit ſententia nulla.
d ¶ Illata. a dioſcoro heretico: cuius ſentẽtia nulla fuit. Sz q̃d ſi aliã tuliſſet ſentẽtiã in ſuos ſubditos? Dico q tenet: quia illi qui ſunt extra eccleſiam, bene habent iuriſdictionẽ vt.xxiij.q.v.ſi propterea.et.iij.q.vij. c.vlti. Alij contra ſentiunt vt.xxiiij. q.j.audiuimus. ſz illud non tenet cũ excõmunicatus eſt: vt extra de ſentẽ. et re iudic. ad probandum.

Secundum. ¶ Caſus Nature dei ſcz homini nõ poteſt aliq̃s iniuſte nocere: nec ipſa poteſt iniuſte et ſine cauſa nocere: quia deus non patitur quẽq̃ iniuſte noceri. Sequẽtia capitula plana ſunt vſq̃ ad capi. in cunctis.

ſic ep̃s vel pbr̃ nõ alligat[a] eos q̃ inſontes ſunt: nec ſoluit[b] noxios: ſed ꝓ officio ſuo cũ peccatorum varietates audierit ſcit[c] qui ligandus ſit: qui ſoluendus. Item Augu. ſuper Mattheum. Palea.

Ridiculũ eſt vt eũ mundũ eſſe dicamus q̃ vinculis pctõꝝ ſuoꝝ ligatus eſt propter hoc ſolũ q ep̃s dicit̃ habere hm̃oi poteſtatẽ, vt ſoluti ab eo, ſoluti ſint in celo: et ligati in t̃ris, ligati ſint in celo. Sit ergo irrep̃henſibilis q̃ alterũ ligat aut ſoluit. Itẽ Gelaſius papa ep̃is orĩẽtalibus de damnatione dioſcori.

¶ Non eſt petẽda abſolutio cum inique fertur ſentẽtia.

Qui eſt illata[d] ſnĩa: deponat errorẽ, et vacua eſt. ſz ſi iniuſta eſt: tãto curare eam non debet, q̃nto apud deũ et eius eccleſiã neminẽ põt grauare iniqua ſnĩa. ita ergo ea ſe non abſolui deſideret, q̃ ſe nullatenus ꝓſpicit obligatũ. Itẽ Augu. de ſummo bono.

¶ Deus nõ nocet, nec noceri patitur aliquem iniuſte.

Secũdũ catholicã fidẽ nec dei[e] nature nocere quiſq̃ põt, nec natura dei iniuſte nocere cuiq̃ põt: nec nocere[f] iniuſte patit̃ quẽq̃. q̃ em̃ nocz (vt ap̃ls ait) recipiet hoc q̃d nocuit. Idẽ de v̾bis dñi.

¶ Iniuſta vincula dirumpet iuſtitia.

Colo. iij.d.

Q[g]Epiſti habere fratrez tuũ tanq̃ publicanũ. ligas illũ in terra: ſed vt iuſte alliges vide. nam iniuſta vincula dirũpit[g] iuſtitia. quẽ ſolueris[h] (inquit) in terra: ſolutus erit in celo. Idẽ de ſermone domini in monte.

¶ Temeritas iudicãdi nõ ei qui iudicat̃ ſed iudici nocet.

Temerariũ iudiciũ plerũq̃[i] nihil nocet ei de quo temere iudicat̃. ei autem qui temere iudicat, ipſa temeritas neceſſe eſt vt noceat[k]. Item ad clerũ Hipponeñ.

¶ Nõ obeſt hoĩ iniuſta ſnĩa.

Quid obeſt homini q ex illa tabula[l] vult euz delere humana ignorantia, ſi de libro viuẽtium non deleat iniqua conſcientia? Idem ad Secundinũ manicheum. De eodem.

Sentiat[m] de Auguſtino quicq̃d libet: ſola me in ocłis dei ↄſciẽtia nõ accuſet. Itẽ Greg. Conſtantino mediolanenſi archiep̃o.

¶ Quos cõſciẽtia iuſtificat, alioꝝ maledicta nõ timeant.

In cũctis que in hac vita aduerſa ꝓueniũt: ſola eſt (ſicut noſtis) oĩpotentis dei diſtrictio penſanda: atq̃ ad cor propriũ ſemꝑ recurrẽdũ: vt nullius ibi lingua[n] ipli cet vbi conſciẽtia nõ accuſat. quẽ em̃ cõſcientia defendit, liber eſt inter accuſatiões: et liber ſine accuſatiõe[o] eẽ nõ põt ſi ſola q̃ interius addicit[p] cõſciẽtia accuſet. De v̾a igit̃ ſcrutate abſit a chriſtianoꝝ iudicio

l ¶ Quid obeſt. ¶ Tabula.ij.q.j.c.nomen.
m ¶ Sentiat. e. nõ ſũt cõtra.xij.q̃one.j.nolo. de cõſe.diſtin.j. iubemus in illis ca. dicitur q non ſufficit conſcientia, ſed requirit̃ bona fama quantũ ad alios. ſed illa cap. loquũtur quãdo ſumus inter tales q̃ parati ſunt imitari, et non reprehendere: vnde ne tales corrũpamus exemplo, niti debemus vt fama nr̃a luceat coram eis. ſed hic loquit̃ cum ſumus inter tales qui non curãt imitari, ſed reprehendere: tunc ſufficit nobis quãtum ad eos ↄſciẽtia bona.

In cunctis. ¶ Caſus Cõſtãtinus archiep̃s mediolaneñ. infamatus erat a quibuſdaz maledicis ſuper quibuſdam criminibus: et ideo corriger̃ ſubiectos p̃termittebat: nec etiaz predicabat: q2 credebat q papa crederet v̾a eſſe que dicta ſũt de eo. Papa vero ſcribit ei vt ꝓpter hoc non dimittat vtilitatem ſubditorũ: ſed ſolã cõſcientiã mũdam retineat apḋ deũ. et dicit ſe talia nũq̃ crediſiſſe: cum ſacri eloquij teſtimonia dicant mala nõ eſſe credenda niſi probentur.

Iudex male iudicans qualit̃ punit̃.

† De hoc no. ij.q.vj. hoc ẽt. et ex̃ li. vj. de re iud. cuz eterni. q̃ eſt in not. iiij.

Fama bona cũ conſcientia req̃rit̃.

e ¶ Nec dei.i.deo
f ¶ Nec nocere quin puniat malefactorem: vt.xxxij. queſtio.iiij.nemo.
g ¶ Epiſti. ¶ Dirũpit. vt.xv.q.vj.authoritatem.
h ¶ Solueris.q.d.ſi iuſte ligas, erit ligatus in celo et econuerſo: vt de pe.diſt.j.quem penitet.
i ¶ Temerariũ. ¶ Plerũq̃. Nocet em̃ ſi cõtemnat̃,
n ¶ Lingua. ablatiui caſus: ſcz vt propter nullius linguam credat ſe aliquis implicitum et reum.
o ¶ Accuſatione. interiori.
p ¶ Addicit, id eſt condemnat.

a ¶ Maledicorū. Arg. ꝙ infamia orta ab inimicis nō inducit purgationem. ex̄ de purg. ca. cum in iuuentute. ꝛ. ij. q. v. oībus. nec etiam a leuibus perſonis, nec ab illis qui de facili credunt.
b ¶ Niſi probata. ī. xxx. q. nullum ante.
c ¶ Probata. al's prolata.
d ¶ Ulciſci. i. puniri ꝙ̃ citius fieri poteſt: vt. xxiij. q. iiij. cum quiſqꝫ.

Et ſi ad tps.
¶ Caſus. Dicit Augu. ꝙ ſi quis homo damnet in hoc ſeculo iniuſte a terrena poteſtate, vt Cyprianus martyr: non eſt tamen curandū: qm̄ a ſuperiori iudice recipiet coronam. Et ſm̄ Hug. eſt in litera proconſul. ꝛ ſm̄ hoc erit ibi ad dixerit.
e ¶ Cyprianum. martyrem.
f ¶ Sella. Id eſt ſedes iudicis.
g ¶ Corona. Si ſentētiam patienter ferat: vt. ī. ea. q̄ iuſtus.

Cuſtodi ꝛc.
¶ Caſus. Dicitur hic ꝙ lʒ falſuz teſtimoniū faciat alicui iuſto preiudiciū apud ſeculares, nō tamē apd̄ deum preualebit, cum deus erit iudex: ꝛ ſola cōſcientia teſtis: ꝛ ideo in anima debet innocētia cuſtodiri vbi cauſa iuſti non opprimitur.
h ¶ Cuſtodi, qꝛ corpori vis poteſt fieri: non anime: xxiij. q. v. §. j. xxiiij. q. vj. in princi. Jo. de fant.

Inter verba.
¶ Caſus. hoc ca. diuidit ī duas partes. In prima dicitur ꝙ ſiue laudamur ſiue vituperamur, ſemper eſt ad mentem recurrendū. ꝛ ſi bonū qḋ dr̄ nō eſt in nobis, triſtari debemus. Si vo malū qḋ hoīes de nobis loquūtur nō eſt in nobis, multū gaudere debem⁹. nā lʒ mala de nobis dicantur, cōſcientia tn̄ apud deū nos liberos eſſe demonſtrat. qḋ pbat duab⁹ author. ſcʒ Pauli ꝛ Job. Stulti vero bonis detrahentes, puluerē pcti in oculos ſuos ſufflant: qꝛ magis ſibi nocēt ꝙ̃ aliis: ſicut in puluerem ſufflans magis nocet ſibi ꝙ̃ alij. In ſcd̄a pte dr̄ ꝙ infamantibus eſt ſatiſfaciēdū ſi parati ſunt recipere ſatiſfactionez: ne forte ſcandalizētur. qḋ probat exēplo xp̄i qui ne iudei ſcandalizarentur, ſoluit tributū. ſi aūt nolunt ſatiſfactionem recipere, de ipſoꝝ ſcandalo nō eſt curandum. Et hoc probat duab⁹ rationib⁹: ſcʒ exēplo xp̄i, qui cū audiſſet phariſeos ſcandalizatos eo ꝙ docebat cibos nō diſcernendos: nō curauit, ſʒ ait. Sinite illos, quia ceci ſunt, et duces cecorū. Et authoritate Pauli, qui precepit romanis vt quātum in eis eſſet, cū oībus hominibus pacē haberent, lʒ ſcandalizati ſint de hoc. Secunda ibi: Uocandi tamen.

ea q̄ maledicoꝝ [a] hoīm rumoribus cōficta credim⁹, in qualicunqꝫ modulo ſuſpitiōis adduci: qꝛ ꝛ ſacri eloquij teſtimoniū tenemus, vt mala maioꝝ cū forſitā dicunt, niſi [b] pbata credi nō debeāt ſed citi⁹ pbata [c] vlciſci [d]. Hoc igr̄ dixi vt nimie leuitatis eſſe oſtenderē ſi quis mala grauia credere ſtudeat q̄ pbari non poſſint. vn̄ ſcītas vr̄a dʒ mētē ſuā a maledicorū hoīm rumorib⁹ atqꝫ obtrectationibus diſiūgere: et ſola que eterne vite ſūt, atqꝫ ad vtilitatem ſubditorum proficiant, cogitare.

Unde Aug. in pſal. xxxvij.

¶ Fruſtra ſpernitur ab hoīe quem deus iuſtificet.

Et ſi ad tps damnaris ab hoīe: ꝛ ſi dixerit ſententiā pcōſul in Cyprianū [e]: aliud eſt ſella [f] terrena: aliud eſt tribunal celeſte. Ab inferiori accipit ſententiam, a ſuperiore coronam [g].

Idem in pſalmo. xxviij.

Cuſtodi [h] intus innocētiā tuaz: vbi nemo opprimit cāam tuā. pualebit in te falſuʒ teſtimoniū: ſed apud hoīes. nūqd apd̄ deū valebit vbi cauſa tua dicēda eſt? Quā de⁹ erit iudex, ali⁹ teſtis ꝙ̃ cōſciētia tua nō erit. inter iuſtū iudicem ꝛ cōſcientiā tuā noli timere niſi cauſam tuam.

Item Gregorius papa.

¶ Non hoīm linguas, ſed cōſcientias curare debemus.

Inter verba laudātiū ſiue vitupātiū ad mentē ſep recurrēdū eſt: ꝛ ſi nō in ea inuenit bonū qḋ de nobis dr̄ magnā triſtitiā gn̄are debʒ. ꝛ rurſū ſi nō in ea inuenit malū qḋ de nobis hoīes loquunt: ī magnā debem⁹ letitiā pſilire. Quid eīm ſi nō oēs laudāt: et cōſcia liberos nos eſſe demonſtret: habem⁹ Paulū dicētē. Gl'ia nr̄a hec eſt: teſtioniū cōſciētie nr̄e. Job q̄ʒ dicit. Ecce in celo teſtis meus. Si ergo eſt nobis teſtis ī celo, teſtis in corde: dimittamus ſtultos foris loqui qḋ volūt. Quid eīm aliud detrahentes faciūt, niſi ꝙ in puluerē ſufflāt, ꝛ in oculos ſuos terrā excitāt? vt vn̄ plus detractiōis perflāt: inde magis nihil veritatis videāt? Uocādi tn̄ etiā ſunt ipſi, ꝛ trāquille admonendi: eiſqꝫ ſatiſfieri modis oībus dʒ: ſciētes qḋ de iudeis ỽitas dicit: Ne forte [i] ſcandalizemus eos. Si autē ſatiſfieri ſibi ex veritate noluerint, habes cōſolationē quā aſpicias in euāgelio. cum eīm dn̄o dictū fuiſſet. Scis qꝛ audito hoc ỽbo [k] ſcandalizati ſunt [l] iudei? rn̄dit. Sinite illos: ceci ſunt, ꝛ duces cecorū. Paul⁹ quoqꝫ apl's admonet dicens: Si fieri pōt (qḋ ex vobis eſt) cum oībus hominib⁹ pacē habētes. dicturus cum oībus pacem habeamus: hoc difficile eſſe perſpiciens, premiſit [m], ſi fieri poteſt: ꝛ ſubiunxit quod fieri poteſt, cum dicit quod ex vobiſ eſt: qꝛ ſi nos in mente charitatem erga odientes ſeruare cupimus: et ſi illi nobiſcum pacem non habent, nos tamen cum illis [n] ſi

i ¶ Ne forte. hec fuerūt verba chriſti cum peteretur ab eo tributū, dixit Petro. Uade ad mare, ꝛ piſcem qui tibi prius occurrerit tolle: ꝛ qḋ inueneris ī ore piſcis, des pro me et p te: vt. xxviij. q. j. iam nunc. Et eſt arg. ꝙ aliquid omittit ratiōe ſcandali. l. diſtinct. de his vero.
k ¶ Uerbo. Non quod intrat in os, ſed qḋ procedit ex ore coinquinat hominem. tunc dixerunt diſcipuli. ſcis quia phariſei audito hoc ỽbo ſcandalizati ſunt? phariſeorum eīm erat religio in cibis diſcernendis.
l ¶ Scandalizati. id eſt indignati ſunt.
m ¶ Premiſit. Arg. ex ordine verboꝝ argumentādū. arg. xliij. diſt. ca. j. in fi. ex̄ de reſcrip. cum dilecta.
n ¶ Cum illis. Arg. ꝙ fides eſt illi ſeruāda qui eā nō

Marginal notes:
vbi ꝺ hoc videas xxiij. q. iiij. non luenit. iux̄ ſi. Archi.
qḋ eſt itelligēdum ꝙ nemo pt̄ iferre violētiam aīe ſed corpori iux̄ illḋ mat. x. Nolite timere eos qui occidūt corpa, aīaʒ ꝛc̄
ij. Corin. j. c.
Job xvj. d.
Xp̄s tributum ſoluit.
Mat. xvij. d
Rom. xij. d.
Forte meli⁹ diceret te dignati ſm̄ id qḋ le. et no. xlv. diſt. ỽa iuſtitia Archi.

f Ad vult ſeruare.xxxiij.q.v.quod deo.xxij.q.iiij.innocens. idē.xcv dis.eſto vbi de hoc, contra.arg.extra de iureiu.peruenit.in fi. f ꝛ eſt huic ſi.ff.de arbi.celſus.§.idem.

¶ Hoc inter eos. ¶ Caſus. Dictū eſt.§.in ca.inter verba.ꝙ dimittēdi ſunt ſtulti foris loqui:nec eſt curandū de detractionibus malorū. Sed dicit Gra.ꝙ hoc intelligēdum eit de illis qui parati ſunt reprehendere,et nō imitari apō quos ſola cō ſcientia ſufficit:apud vero illos q̄ parati ſunt audire, cōſcientia ꝛ fama eſt neceſſaria: quod probat ſeq.cap.

Non ſunt audiēdi. ¶ Caſus. Quidā ſancti viri vel femine cū infamarent a quibuſdam,nō curabant,dicentes ſolā conſcientiā mūdam ſibi ſufficere apud deū.queſitū fuit ab au.vtrū bene dicerent:et rñ. ꝙ nō:q: cōſcientia nr̄a nobis eſt neceſſaria:alijs vō fama nr̄a. Uel etiaz cum excuſatione. Vbi gratia. Uidebant mali iuſtū ex cauſa infirmitatis frangere ieiunia: q̄ neſciētes cauſaz reprehēdebāt. vñ nō debet hoc facere in publico. Uel forte prelat⁹ malū parochianū ꝑpter ſcādalū tolerat in pctō:qd alij neſciētes reprehēdūt:et ideo cā dz eis dici.

a ¶ Non ſunt.ij.q.j.nolo.
b ¶ Cū occidāt.ſicut ſi exēplo:vt.ij.q.vij. Paulus.
c ¶ Uiam dei.id eſt chriſtianam religionem.
d ¶ Cū excuſatione.vt ſi viderēt aliquē ſoluere ieiunium iuſta de cauſa ipſi idē faciūt exēplo eoꝝ:cū tamē ignorēt cauſam quare ille faceret,ꝛ ſic ſe excuſant per aliam.

(Sub. liqua ſiū viuunt: q ſi alia faciūt: vel qui veniūt in malā ſuſpitionez: ſicut ſi aliq̄s ſā ctus hō tret ſolus ad publicas meretrices vt eis pdicaret ꝛ eas cōuerteret Archi,)

e Si q̄s. Hic reuertit G.ad ꝓpoſitū,ad oſtendēdū ſcz ꝙ ſentētia iniqua nocet ei q̄ eā ꝓtulit,nō autē ꝯ quē ꝓlata eſt.pōt etiā hoc intelligi de reb⁹ ipſis,i.ſi q̄s vitia dixerit eſſe virtutes,vel ecōuerſo.
f ¶ Dixerit,iudicando,
g ¶ Juſtum abſoluendo,
h ¶ Abominabilis.q: mortaliter peccat: ꝛ cōſonat ei qd dicit Aug.ſup primā epiſtolā ad Corin.ꝙ errare in reb⁹,eſt mortale pctm̄.ſ.cū putat q̄s id opus eſſe bonū qd eſt malū: vel ecōuerſo.nam quilibet adult⁹ tenetur ſcire hoc eſſe bonū ꝛ illō malū.Ul' dic dixerit .i. firmiter aſſeuerauerit,cuz non ſit certus. — Error q̄ñqz ē pctm̄ mortale.

ne dubio habemus.

Hoc inter eos obſeruādū eſt q̄ parati ſunt ſuſpicari quod nō vident:parati ſemp reprehēdere,nunq̄ imitari. Apud alios autē cōſcientia eſt neceſſaria nobis,fama illis.

Unde Auguſt.

¶ Conſciētia nobis,et fama proximis eſt neceſſaria.

Non ſunt[a] audiēdi ſiue viri ſācti ſiue femine q̄ q̄ñ reprehēdunt in aliq̄ negligētia,ꝑ quā fit vt in malā veniāt ſuſpitionē,vnde ſuā vitā longe abeſſe ſciunt:dicūt corā deo ſufficere ſibi ꝯſciētiā: exiſtimationē hoīm nō ſolū ipudēter verūetiā crudeliter contēnētes:cū occidāt[b] aīas aliorū ſiue blaſphemātiū viā[c] dei: quib⁹ ſcḋm ſuā ſuſpitionē quaſi turpis q̄ caſta eſt diſplicet vita ſanctoꝝ:vel etiā cū excuſatione[d] imitantiū nō qd vidēt, ſed qd putāt. Proinde q̄ſquis a criminib⁹ flagitiorū atq̄ facinorū vitā ſuaz cuſtodit,ſibi benefacit:quiſquis autē etiaz famā,ꝛ in alijs eſt miſericors: nobis enim neceſſaria eſt vita noſtra,alijs fama noſtra.

Itē Hieronym⁹ ſup epiſtolam Pauli ad Philemonē.

¶ Apud deū maledicit q̄ moribus diſſonā ꝓfert ſententiā.

Si quis[e] dixerit[f] iuſtū[g] iniuſtū,ꝛ iniuſtū iuſtū: abominabilis eſt vterq̄ apō deū.ſimiliter qui ſanctū dicit nō ſanctū:et rurſus nō ſanctū aſſerit ſanctū:abominabilis[h] eſt apud deum. Idem.

¶ Chriſtū violat qui ſanctū nō ſanctum,vel non ſanctum ſanctum eſſe crediderit.

Si q̄s hominē q̄ ſanct⁹ nō eſt,ſanctū eſſe crediderit[i]:ꝛ dei eū iunxerit ſocietati:Chriſtū violat:cui⁹ membra ſum⁹.ꝛ.ĩ. Oēs credentes (ſcḋm apl'm) Chriſti corp⁹ efficimur.q̄ in Chriſti corpore errat[k] ꝛ labit,aſſerēs mēbrū ei⁹ eſſe ſctm̄,cū nō ſit:vel non eſſe ſanctū,cū ſit: vide q̄li crimine obnoxi⁹ fiat. Eſaias em̄ dicit: Ue his q̄ dicūt dulce amarū: et amarū dulce:ponētes tenebras lucē,et lucem tenebras. Dulce puto eſſe ſanctimoniā: amarū qd ſanctimonie cōtrarium eſt. Item Eſaias.

¶ Eternū ve maledictionis inueniet qui bonos malos,et malos bonos dixerit.

Ue qui dicitis bonum malum,et malū bonū: ponentes tenebras lucē,ꝛ lucē tenebras.propterea captiuus duct⁹ eſt populus meus quia non habuit ſcientiam: et nobiles eius[l] interierunt fame,et multitudo eius ſiti exaruit.propterea dilatauit[m] infern⁹ animaz ſuam:et aperuit os ſuum abſq̄ vllo termino:ꝛ deſcenderūt fortes eius et populus eius ꝛ ſublimes glorioſiq̄ eius ad euz:et incuruabit homo[n] et humiliabitur vir[o]:et oculi ſublimiū deprimētur: et

Si quis hominē. ¶ Caſus. Redit G.ad ꝓpoſitū ſuū.ſ.ad ꝓbādū iniquā ſententiaz nocere ei qui eā tulit:et non illi ꝯtra quē lata eſt,ꝛ ita nō eſſe ei parcēdū. Eſt ergo caſus hui⁹ ca. Quidā dicebant iuſtū hominē eſſe iniuſtū:alij dicebāt iniuſtū eſſe iuſtum. queſitū fuit a Hiero. vtrum iſti ſint mali.ꝛ rñdet ꝙ ſic ꝛ hoc ꝓbat authoritate Eſaie dicētis: Ue his q̄ dicūt dulce amarū. — Rom. xij.b. — Eſaie v.d.

i ¶ Crediderit.i. aſſeuerauerit.
k ¶ Errat,nō opinando,ſed ſtulte aſſerendo.

Ue q̄ dicitis. ¶ Caſus. Eſaias docet in hoc ca. ꝙ qui dicit maluz eſſe bonum,ꝛ ecōuerſo:habebit penam temporalē et eternam.ꝛ hoc ꝓbat exēplo Iſraelitici populi,qui nō ſolū captiuus duct⁹ eſt in Babylonem,ſed etiam infern⁹ dilatauit animam ſuam vt eos reciperet:ꝛ os ſuū abſq̄ termino aperuit: q: in hoc deſcēderūt. Ad eū.i. ad infernū. Et poſſunt hec duo ca.ītelligi nō ſoluz de perſonis,ſz etiam de reb⁹,ſcz de vitijs ꝛ virtutib⁹: vt ſi aliq̄s dicat vitiū eſſe virtutē,vel econuerſo. — Eſaie v.c.

l ¶ Eius.i.hieruſalem.
m ¶ Dilatauit. Loquitur humano more.
n ¶ Homo.i.minor.
n ¶ Homo.i.ſuperbis,
o ¶ Uir.i.maior,
o ¶ Uir,i,ſuperbus,

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a Exaltabitur.i.altus apparebit.
b Sanctificabitur.i.ſanctus apparebit: vt ibi,ſanctificetur nomen tuum.
c Ipſe. Priuat.i.meretur priuari. ſic.xij.q.ij. ſepe fit. vel proprie,quia priuilegium non concedit ad abuſum.
d Iudicare. Sua: vt j.e.quatuor.
Tunc vera eſt. Caſus. Inducit hoc ca. Gratianus ꝙ etiā iniuſta abſolutio nō ꝓdeſt: ⁊ a contrario ſenſu nec iuſta cōdēnatio. Oſtendit Gratianus ꝙ prelatus nō debet abſoluere delinquentē niſi prius videat a dño peccatū ſibi eſſe remiſſum. Et hoc ꝓbat exemplo Lazari mortui quatriduani: quem diſcipuli non abſoluerūt priuſꝙ viderūt ipſum a Chriſto viuificatum,
e Interni.i.cōſcientie vel dei.
f Iudicij.i.dei hic vult dicere ꝙ ſacerdos neminē abſoluet niſi preceſſerit abſolutio dei idest contritio.
Priuilegium. Hec eſt pars illius.ꝫ.diſtic.lxxiij. vbi iſta.⁊.c.geſta.
g Priuilegiū. Perditur priuilegiū ꝓpter abuſum vt hic. Propter delictum.xxv.q.ij.ita nos. Itē ꝓpter cōtrariū factū.ex. de priuile.ſi de terra ⁊ extra de ꝯſti. cū acceſſiſſent. Itē propter negligentiā.ff.de nundinis.l.j. Item propter enorme damnū ſuperueniēs.extra de deci. ſuggeſtū. Sed nūquid eccleſia perdit priuilegiū ſi delinquāt canonici vel monachi? Videt ꝙ ſic: qz ⁊ ciuitas perdit ſi deliquerint ciues.xxv.q.ij.ita nos. Itē nauis eccleſie publicat ꝓpter delictū.C.de ſacroſanc.eccle.iubemus.arg. extra de priui.cum ⁊ plantare.in fi. Sed dicas ꝙ non: arg.extra de arbi.cum tempore.
h Non debet. Penam.ſi ergo conſtet tibi ꝙ ſententia iudicis eſt iniqua,potes iudici violenter reſiſtere.extra de appel.ſignificauerunt.lxj.diſtin.ca. nullus inuitis. Eſt ergo hic argu.ꝙ ſi quis celebrat poſt excommunicationem iniuſte latam,ꝙ non debet ſuſtinere aliquam penam: quia qui probat ſententiam excōmunicationis eſſe iniuſtam,non eſt cogendus ad aliquam ſatiſfactionē.extra de offi.ordi.ad reprimendam: argu.ꝫ.e.cui eſt,ſed hoc non eſt verum: vt.ꝫ.e.ſi epiſcopus forte,⁊ ca.ſequen.

Ex his. Caſus. Cōcludit Gratianus ex ſupradictis ꝙ iniuſta ſententia nec apud deū nec apud eccleſiam quenꝙ ligare poteſt. Et ad hoc probandum ſophiſtice inducit.c. Gelaſij pape.ꝫ.e.cui eſt illata.⁊ ideo dicit ab eius cōmunione nō eſſe abſtinēdum. Sed poſt ea huic ſolutioni obijcit duo cap.ſcꝫ Carthaginēſis cōcilij et Aphricani.ꝫ.ca.clericus.⁊ cap. placuit.obijcit etiā cap. Maguntinē. concilij: vt.j.e.ca. proxi.
i Ex Gelaſij.ꝫ.e.cui eſt.
k Carthaginēſis.ꝫ.e.ſi eps.
l Et Aphricani.ꝫ.e.placuit.
Epiſcopus. Caſus. Quidam epiſcopus vel preſbyter vel diaconus iniuſte fuit degradatus. queſitū fuit in ꝯcilio Maguntinē.vtrū poſſit exercere officiū ſuū ſicut prius faciebat? Et reſpondet ꝙ non,niſi inſignia graduū recipiat corā altari de manu epōrum ſicut prius amiſerat. Idē eſt de reliquis clericis. hodie ſolus papa reſtituit depoſitos: vt.ꝫ.ij.q.vj.ideo ij. Unde hoc ca.eſt correctum. Vel loquitur ſecundum antiqua tempora: vel de delegatis a domino papa.
m Synodo. Hodie concilium non deponit epiſcopum ſed ſolus papa: nec concilium reſtituit epiſcopū, ſed ſolus papa: vt.ij.q.vj.ideo. Et hic eſt argu.ꝙ epiſcopus poteſt reſtituere clericum depoſitum: quod verum eſt cum dicit depoſitionem nullam: quia per falſos teſtes vel per allegationes eſt ꝯuictus: licet ſit argumentum contra.ff.de queſtionibus.l.j.in fine. Ubi habetur ꝙ preſes prouincie illum quem damnauit, reſtituere non poteſt: ſed illud intellige cum petitur reſtitutio officio iudicis.ſecus vbi iure actionis. Archidiaconus.
n Orarium.i.ſtolam.
o Planetam.i.caſulam.

exaltabitur[a] dñs in iudicio: et deus ſanctus ſanctificabitur[b] in iuſtitia. Itē Greg.in Homil.xxvij.

Ligandi ſoluendiꝙ poteſtate ſe priuat qui hanc iniuſte exercet.

Ipſe ligandi atꝙ ſoluēdi poteſtate ſe priuat[c] qui hanc pro ſuis voluptatibus ⁊ non ſubditorū moribus exercet.

Idem. **De eodem.**

Iudicare digne de ſubditis nequeūt qui in ſubditorū cauſis ſua[d] vel odia vel gratiam ſequuntur.

Non eſt vera preſidētis abſolutio,niſi ſequat arbitrium interni iudicis.

Tunc vera eſt abſolutio preſidētis,cū interni[e] ſequitur arbitriū iudicis[f]. quod bene quatriduani mortui reſuſcitatio illa ſignificat. hoc videlicet demōſtrat: quia prius dñs mortuū ſuſcitauit et viuificauit dicēs. Lazare veni foras. ⁊ poſtmodū is qui viuus fuerat egreſſus, a diſcipulis eſt ſolutus: ſicut ſcriptum eſt. Idem in regiſtro.

Priuilegio meretur exui qui eodem abutitur.

Priuilegiū[g] omnino meret amittere qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. Idem.

Is in quē canonica nō fertur ſententia,penā non debet ferre canonicam.

Non debet is penā[h] ſuſtinere canonicā,in cuius damnatione non eſt canonica prolata ſententia.

Ex his dat intelligi ꝙ iniuſta ſentētia nullū alligat apud deū,nec apud eccleſiā eius aliquis grauat iniqua ſententia: ſicut ex Gelaſij[i].c.habet. Nō ergo ab eius cōmunione abſtinēdum eſt,nec ei ab officio ceſſandū, in quē cognoſcit iniqua ꝓlata ſententia. Cur ergo capitula Carthaginēſis[k] ⁊ Aphricani[l] atꝙ aliorū conciliorū ꝓhibent iniuſte dānatū in cōmunione recipi ante iudicij examinationē? cur ⁊ illud in ꝯcilio Maguntinenſi ſtatutū eſt?

Qui dānat a ſynodo,quō in ſcda innocēs reparet.

Epiſcopus pbr aut diaconus a gradu ſuo iniuſte deiectus: ſi in ſcda ſynodo[m] innocens inueniatur,nō poteſt eſſe quod fuerat,niſi gradus amiſſos recipiat corā altari de manibus epōrum. Si eps eſt,orariū[n] ⁊ baculū ⁊ anulū. Si pbr eſt,orariū ⁊ planetā[o]. Si diaconus,orarium

Idem facit,propter quod priuari,⁊ eſt ſi.lv. diſtin.penitentes in fine, lxxxij. diſ. plurimos. iuxta ſi. iiij.q.v. quiſquis.

Conc. tex.i.l. liberā. ff.de pe cu. ⁊ in l.quod ſine ff.de ne. geſt.

Excōicatus iniuſte celebrāns an ſit puniendus.

Sed hoc ſophiſticū: quia ſententia ipſo iure nulla ē: que data a nō ſuo iudice: quia ab heretico damnato.h.

Conc. l.xpianos. C. de paga.ſac. et tem. et.l.liberā.ff. de pe cu.

Epus deponitur ⁊ reſtituit a ſolo papa.

a ¶ Reliqui. Hic patet ꝙ eque deponit aliquis a minoribus ordinibus, ſicut a maioribus: vt.xxiiij.diſtinc. ca.vlti.ⁿ.xxvij.q.j.ſi quis epiſcopus.licet ſit argu.contra.xxv.diſtin.epiſcopus.

¶ Si ergo. Hec eſt.v.pars i qua facit diſtinctionē.ⁿc. Joan.de fan.

¶ Caſus. Concludit Gratianus ex cap.§.proximo dicēs ꝙ ſi iniuſte degradati nō poſſūt eſſe quod fuerunt niſi de manib⁹ epiſcoporū recipiant quod iniuſte amiſerunt, apparet ꝙ iniqua ſentētia excōmunicationis ligat. Sȝ ſtatim reſpondēdo facit trimembrem diuiſionem iniuſte ſentētie dicēs ꝙ ſententia quandoqȝ iniuſta eſt tātū ex animo: quādoqȝ tantū ex ordine: quandoqȝ tantū ex cauſa. Et ad probandū iſtam diuiſionem ſequentia capi.inducit: et dicit ꝙ in omnibus caſibus iſtis eſt parendū ſententie.

b ¶ Ex cauſa.ff. de lib.ⁿ poſthum. ſed ⁿ ſi.ⁿ.l.ſi poſthumus.§.vltimo ⁿ.l.idē.ⁿ.ff.de con di.et demon.cū tale.§.falſuȝ.ⁿ.§.ſe queti.ⁿ.l.falſa.

¶ Ira. ¶ Caſus. Quidā ſeruato ordie iudiciario quēdam delinquentē ex odio cōdemnauit. queſitum fuit an recte iudicauerit. Et reſpondet ꝙ ſic ꝗtum ad cōdemnatuȝ: ſed tamen condemnās dei iuſtitiā nō imitabatur, in quem non cadit perturbatio: cum hoc ex odio fecerit.

v.pa. et albam. Si ſubdiacon⁹, patenā et calicem. ſic et reliqui[a] gradus in reparatione ſua recipiant ea que cū ordinarent perceperant. Si ergo iniuſte deiecti nec etiā p̄ epos reparari poſſunt niſi de manib⁹ eorum recipiāt q̄ amiſerāt: quō ſua authoritate cuiqȝ licet iniuſte ligatis cōicare, et eis nō petita abſolutiōe ſua celebrare officia: ſicut Gelaſi⁹ videt ſentire? Ad hoc reſpōdēdum eſt ꝙ ſnia aliqñ eſt iniuſta ex aio pferētis, iuſta ṽo ex ordine ⁊ cā: aliqñ eſt iuſta ex aio ⁊ cā, ſȝ nō ex ordine: aliqñ iuſta ex aio ⁊ ordine, ſed nō ex cauſa[b]. Cū autē ex cauſa iniuſta fuerit, aliqñ nullū in eo oino q̇ accuſat delictū eſt qđ ſit dānatione dignū. aliqñ nō eſt in eo illud ſupra qđ fertur ſentētia: ſȝ ex alio nominādus eſt. Ex aio eſt iniuſta ſentētia, cū aliquis ſeruata itegritate iudiciarij ordinis, in adulterū vel in quēlibet criminoſuȝ nō amore iuſtitie ſed liuore odij vel precio aut fauore aduerſarioꝝ iduct⁹ ſniam profert. Unde beda ſup epl'am iacobi ait. Ira enī viri iuſtitiā dei nō operatur: qꝛ qui iratus in aliquē ſniaȝ pfert: etſi ille ꝗtum[c] ad ſe iuſtā reportet ſententiā, iſte tamē qui nō amore iuſtitie, ſȝ liuore odij in euȝ ſniaȝ dedit: iuſtitiā dei (i quē perturbatio nō cadit) nō imitatur. Item Grego.

Jaco. i.j.

¶ Sententia iuſtitie non eſt pro premio ferenda.

Qui recte iudicat, ⁊ premiū remunerationis expectat[d], fraudē i deū ppetrat qꝛ iuſtitiā quā gratis impˀtiri debuit, acceptiōe pecunie vēdidit. bonis male vtūtur q̇ p tpali lucro iuſte iudicāt tales quippe ad ṽitatē non iuſtitie defenſio, ſed amor p̄mij puocat: qb⁹ ſi ſpes nūmi ſubtrahitur cōfeſtim a iuſtitie ꝯfeſſione recedunt. Acceptio nūmorū, preuaricatio veritatis eſt. vnde et p iuſto dicit. Qui excutit man⁹ ſuas ab oi[e] munere, iſte in excelſis habitabit. Idē Mauricio impatori.

¶ In prepoſitoꝝ opibus ſibi totum ratio vendicet.

Illa prepoſitorū ſollicitudo vtilis eſt, illa eſt cautela laudabilis, in qua totum ratio agit, ⁊ furor ſibi nihil vēdicat. Reſtringēda ſub ratione poteſtas eſt: nec quid agendū prius ꝗȝ cōcitata ad tranquillitatē mēs redeat. nā cōmotionis[f] tēpore iuſtū putat omne quod fecerit. Itē Ambr. de ſctō Joſeph.

¶ Grauiter delinquit qui ex ira ſententiam profert.

Ira ſepe etiā inocētes ad crimē adducit: quia dū iuſto ampli⁹ iraſcimur, et volum⁹ aliena coercere[g] peccata: grauiora cōmittim⁹. idō apl's ait. Nō vos vindicātes[h] chariſſimi, ſed date locuȝ ire.

c ¶ Quantū ad ſe. Not. ſententiā quo ad vnū tenere, quo ad aliū non: vt.xxiij.q.v.miles.ⁿ.c.cū miniſter. ſic xlix.diſtin.capi.vlti.

Qui recte. ¶ Caſus. Quidam iudex ordine iudiciario ſeruato iuſtam tulit ſententiam: pro precio tamen. queſitum fuit a Grego. vtrum talis iudex debeat dici bonus: Et rñdet ꝙ non: qꝛ nō amor iuſtitie ſed pecunia illum ad veritatem prouocauit: cui ſi ſpes nummi non aderit, a iuſtitie tramite deuiabit. ſed bonus iudex ab omni munere excutit man⁹ ſuas: qui pro recto iudicio vitam accipiet ſempiternam.

d ¶ Expectat. Argu. ꝙ licet nō interceſſit pactio, peccat tamen qui expectat remunerationem: ſicut fenerator: vt.xiiij.qō.iij. c.j. Sed nunquid peccat qui iudici dat pecuniam vt iuſte iudicet? Dicunt quidā: ſi dās hoc exp̄mitꝙ ideo det pecuniā vt pro eo ferat ſententiā turpiter facit: nec tunc repetet quod dedit. ſed ſi ſimpliciter det ei vt iuſte iudicet, vel vt iuſte teſtet, non peccat: ⁊ tunc repetet quod dedit.† xiiij. queſt.v.non ſane. Pleriqȝ. doctores legum dicūt: qualitercūqȝ det, non repetit: qꝛ voluit corrumpere iudicem: vt.ff.de condi.ob tur.cauſam l.ij.ⁿ venales ſentētie nulle ſunt.ij. q.vj.§.venales.

Judici dās pecuniaȝ vt iuſte iudicet an peccet?

† Ad hoc.ff. de con. ob tur. cau.l. iij.ⁿ.l. ſi ob turpē. Archi.

e ¶ Ab omni.§. j.queſt.j.ſunt non nulli.

Illa. ¶ Caſ⁹. Mauricī⁹ imperator furioſe delinquentes feriebat quādoqȝ. quare Greg. ex hoc eū redarguit: qꝛ tempore cōmotiōis iudex putat eſſe iuſtum quod facit: ⁊ tamen eſt iniuſtū. vñ iudex iudicare nō debet niſi mente tota tranquilla et pacifica.

f ¶ Cōmotionis. Judex ergo cū offenditur debet dare inducias: arg. xxiij.q.v.c.ij.ⁿ.v. queſtio.ij. relatū. in fi.ⁿ.q.v.qui ambulat.

† vt.§.j. diſ.ius naturale. et ſic hoc verbū apl'i eſt cōſiliū ſed ſubtili⁹ intuētibus vꝫ eſſe p̄cepti ꝯm Lau.

Ira. ¶ Caſus Docet hic Amb. ꝙ platus i corrigēdo delinquētes, iram debet a ſe remouere. Et hoc probat duabus authoritatibus.ſ.chriſti ⁊ pauli.

g ¶ Coercere. Judex nō dȝ pl⁹ iuſto incādeſcere i eos quos malos putat.ff.de offi.preſi.obſeruandum.

h ¶ Vindicantes. Repercutiendo.xxiij.qōe.j.§.j.al's poſſumus vim vi repellere.ff.de iuſti.et iur.vt vim. et C. vnde vi.l.j.

hoc eſt declinem⁹ eā, ne nos il la corripiat. vnde dñs ieſus mittēs ad euāgelizandū diſci pulos, miſit eos ſine auro, ſi ne argento, ſine pecunia, ſine virga: vt incentiua litis, et in ſtrumenta eriperet vltionis.

Itē ex li. eccl'iaſtice hiſtorie.

¶ Ratio dz corrigere qđ fu rore promulgatum eſt.

Cum apud theſſaloniā ſeditio eſſet exorta: et quidā vir ex militarib⁹ īpetu fuiſſet ppl'i furētis extinctus: Theodoſius repētini nuncij atrocitate ſuccēſus, ad ludos circenſes inuitari ppl'm, eiq3 ex īprouiſo circūfūdi milites atq3 obtrūcare paſſim prout q̇ſq3 occurriſſet gladio iubet: ⁊ vindictā dare nō crimini: ſz furori. Ob hoc cū a ſacerdoti bus italie redargueret, agno uit delictū: culpāq3 cū lachry mis ꝯfeſſus, publicā pniam in totius eccl'ie cōſpectu egit: et in hoc ſibi tēpus aſcriptū abſq3 regali faſtigio patiēter impleuit: quib⁹ oib⁹ illud q̇q3 mirabiliter adiecit, leges ſan xit in poſterū vt ſnīe principū ſup animaduerſione[a] ꝓlate, in diem .xxx. ab executoribus differrētur: quo locus miſeri cordie, vel (ſi res tuliſſet) peni tentie non periret.

Item Gregorius.

¶ In dictādis ſententijs re ctores nullo furore ducātur.

Summopere ꝓcauēdū eſt ne rectores eccl'ie et q̄ publica[b] iudicia exercent: in dictādis ſentētijs nullatenus leuitate aut furore[c] ducti ſint ꝓcipites: ſz cauſis pri⁹ diligē ter vētilatis, cū res q̄ ignora bat ad notitiā plenit' venerit tūc diuina: ⁊ hūana lex reſol uatur[d]: ⁊ tunc ſm[e] qđ ibi cōſti tutū eſt: remota ꝑſonarū acce ptiōe definitiua ꝓferat ſnīa. Hic eſt q Moyſes querelas ppl'i ſemp ad dñm tabernacu lum ingreſſus referebat: ⁊ iu xta qđ dñs īperabat, iudicia proponebat: nimirum nos in ſtruens, vt non ex corde nr̄o, ſed ex precepto diuino condē nationis ⁊ iuſtificationis ſen tentiam proferamus.

Item Augu. ad macedoniū.

¶ Iuſtū iudiciū vēdi nō pōt.

Non licet iudici vende re iuſtū[f] iudiciū: et ſi li ceat aduocato vendere iuſtū patrocinium, et iuriſconſulto rectum conſilium.

Item Iſidorus.

¶ De eodem.

Pauper dū nō habz q̇d offerat in iudicio: nō ſo lum audiri cōtemnit', ſed etiā contra veritatē opprimit'. Ci to violatur auro iuſtitia: nul-

Cum apud. ¶ Caſus. Quidā miles impetu furen tis populi apud Theſſaloniam fuit interfectus: quo audito Theodoſius imperator atrocitate ſceleris cōmotus, ad ludos circēſes iuſſit ppl'm ꝯuocari: et pre cepit militib⁹ vt ppl'm indifferēter obtrūcarēt. Super quo facto cum ab epis italie redar gueretur, in cōſpe ctu eccl'ie indumē tis regalib⁹ depo ſitis publicā peni tentiam egit: ⁊ ſta tuit vt ſnīe princi pum ſup capitali cauſa prolate, ab executoribus vſq3 ad dies trigīta dif ferrētur: vt locus eſſet mīe ſi videre tur expedire, vel equitati ꝯſonare.

a ¶ Aiaduerſio ne. In ciuilib⁹ cau ſis ſi actio eſt ꝑſo nalis, vſq3 ad qua tuor mēſes nō mā datur ſnīa execu tioni: ex̄ de offi. de leg. querēti. ſi eſt realis, ſtatim mā datur executioni: vt inſti. de offic. iu di. §. j. Sed ſi ſnīa ſit lata ſup crimi ne, ſtatim manda tur executioni: vt ij. q. j. ſicut. C. đ pe nis. cū reis. niſi in caſibus. ſ. cū prin ceps ex iracundia tulit ſnīam: vt hic ⁊ C. de pe. ſi vindi cari. Item cū ſnīa lata eſt cōtra mu lierem pregnantē differt' executio vſ q3 ad tps partus. ff. de pe. pregnan tis. Item ſi eſt la ta in ſeruū, differ tur executio q̄uſq3 dño reddiderit ra tiocinia. C. de bo. proſcrip. l. j. Item differtur quando inſula aſſignanda eſt a principe. ij. q. vj. biduū. §. ſi quidē. Item differt' cū quis eſt confeſſus de crimine † donec appareat an velit in cōfeſſione ꝑſe uerare. C. de cuſto. re. l. ij. Hec habent' in his verſibus.
In perſonali poſt menſes quatuor, in re.
Protinus eſt omnis ſententia perficienda.
Sic in criminibus: ſed caſus excipe quinq3:
Confeſſus, pregnans, iratus, ⁊ inſula, ſeruus.

Summopere. ¶ Caſus. Quidā rectores eccleſie vl' ſeculares iudices ex leuitate vel furore ſentētias proferebant. Sed Grego. docet hoc non eſſe faciēdum ſed re pleniter inueſtigata, ſine acceptiōe ꝑſonarū ſm leges ⁊ canones dicit eſſe definiēdū: ⁊ hoc ꝓbat exem plo Moyſi, qui querelas ppl'i ad deum referens iuxta dñi preceptū iudicabat: nos inſtruens vt non ex corde noſtro, ſed ex precepto dei cōdemnationis ⁊ abſolutio nis ſententiā ꝓferamus. Seq. duo ca. plana ſunt.

b ¶ Qui publica. Id eſt ſecularia.

c ¶ Aut furore. ij. qōne. j. deus oipo tens. j. xxx. q. v. iu dicantem.

d ¶ Reſoluat'. i. aperiatur.

e ¶ Et tunc ſm. tamen bene tenet' iudex iudicare ſz qđ ſibi videtur: vt in aut. iuſiurā: qđ preſtat' ab his. §. ij. col. ij. ff. de arbi. qualem. Et eſt ar gu. q ſm allega tiones poti⁹ q̄ ſm cōſcientiā ſit pro cedendū: vt. iij. q. vij. iudicet.

f ¶ Non licet. ¶ Iuſtū. Multo magis in iuſtum. xiiij. qōne v. nō ſane. San. di xit q aduocatus vel iuriſperit⁹ nō debet vendere vel cōſilium vel patro cinium q2 ſi cauſa eſt iniuſta non de bet eā iudex aſſu mere: immo ſemp acceptā vel aſſum ptam deſerere de bet. C. de iud. rem non nouā. ſi eſt iu ſta, grat' tenetur cōſulere vel patro cinari. ⁊ dicit Au guſtinum hic lo qui ſecūdū leges. Sz tu dicas q ta les operas bene pōt locare quis. † nemo enim de ſuo cogitur facere be neficiū. x. queſtio ne. ij. ꝓcarie. Ta men dico q ſi ſine labore poſſunt dare cōſiliū non reuoluendo libros, nec laborādo in ꝓlegendis allegationib⁹: tūc gratis tenen tur ſubuenire. De iudice delegato dicas q nihil poteſt petere niſi expēſas. ex̄ de vita ⁊ ho. cle. cū ab omni. mo dica tamen xenia poteſt petere vel accipere: dū tamen talia ſint que iudicātis animū nō immutent. arg. ex̄ de ſimo. ⁊ ſi queſtiones. q2 illa nō cōputant' inter lucra. ff. de offi. ꝓcōſu. l. ſolet. §. vlti. nec hmōi xenia debēt exce dere in anno centū aureos. ff. ad legē iul. repe. l. eadē. in fi. teſtis etiam ſumptus petit: vt. iiij. qō. iij. venturis Ordinarius aūt iudex non pōt expenſas petere cum ei ꝯ certi ſunt reditus ſtatuti. xxiij. q. j. militare. †

Pauper. xxiij. q. iiij. ne amiſſo.

Snia i fra qđ tps mādat' exe cutiōi.

Snia ſup cri mine la ta ſtatī mādat' execu tioni ꝓ terq3 in caſib⁹ quinq3.

† Hoc lō q2 nō ſtat cō feſſioni n'ſi ꝑſi ſtēs ꝑſe ueret. ff. de q̄ ſtio. l. j. §. diu⁹ et. §. ſi quis vl tro, ar.

Iudex an ſm cōſcien tiā de beat iu dicare.

Aduo cat⁹ an poſſit operas ſuas lo care.

† Adde an ⁊ qñ aduo cat⁹ poſ ſit pac ſci đ ſa lario. gl. ij. in l. ſupr⁹. ff. đ pa. ⁊. l. ſiq̄ aduo catorū, et ibi Cy. C. đ poſt.

† Si vis de iſta mat'ia plenā hr̄e no titiā vi de qđ not. in ſpe. li. j de ſala rijs. §. j ⁊ de aſ ſeſ. §. ſa lariū.

a ¶ Exiſtimat. Simile.l.diſt.ſi lapſis.
¶ Huic itaq₃ ¶ Caſus. Concludit Grat.ex ſupradictis ca.dicẽs ꝙ q̄uis ſententia non feratur amore iuſtitie: tamen ei humiliter eſt obediendum.
S Eruetur. ¶ Caſus. Queſitũ fuit in Niceno concilio vtrum illi qui ſunt excommunicati ab epis ſuis, ſint ab alijs epis recipiẽdi? Et reſpondet ꝙ non: ſed requirendum eſt vtrum iuſte vel iniuſte ſint excommunicati: vt ſi iniuſte fuerint excõmunicati, abſoluãtur. Illi vero q̄ iuſte fuerint excommunicati, a ceterꝫ epis habeãtur excõicati quouſq₃ reſipiſcant.
b ¶ Ab alijs. Licet etiã priuilegiati ſint aliq̄: tamen tenẽtur vitare excommunicatos.
c ¶ Epiſcopi. ex de ſen.excõ.nulli.
d ¶ Abſtẽti ſunt. Id eſt excõmunicati ſunt.
e ¶ Epiſcoporũ. Ergo ſi ex iuſta cã eps aliquẽ excommunicauit, ſuperior nõ debet abſoluere eũ: ſed debet eũ remittere abſoluẽdum ad epm, etiã ſi appellatũ ſit ad epm: qḋ verũ eſt cũ euidens eſt ipſam ſententiã eſſe iuſtã. ex de ſentẽ. excõ. ca. per tuas. in fine. alioquin ſecus: vt eadem decreta. ꝫ.e.ſi epiſcopus forte.
¶ Item ſentẽtia. ¶ Caſ. Hic Gratianus oſtẽdit ſecundũ membrum diſtinctionis. ſ.ꝙ ſentẽtia tũc eſt iniuſta ex ordine, quãdo iudiciario ordine non ſeruato aliquis propter culpã ſuam cõdemnatur: qḋ non eſt faciendum: ⁊ hoc probat per ſequentia ca. Duo ſeq. ca. plana ſunt.
f G Raue. ꝫ. diſt. xxxiij. ca. vlt. de hoc notatũ eſt. ſed vbi ius dubiũ eſt, bene fertur ſnia certa. xxx. q̃one. iiij. ca. vlti. q̄nq₃ etiam in dubio facto certum ius ſtatuitur, extra de ſpon. iuuenis.
g Q Uãuis. ¶ Iudici. Arg. ꝙ iudicandũ eſt ſḿ allegata, et non ſḿ opinionem iudicis.
E Orum. ¶ Caſus. Queſitũ fuit a Damaſo papa vtrum crimina aliquoꝝ ſint examinanda vel puniēda anteq̄ canonice vocenꝶ ad ſynodũ? Et reſpon. ꝙ non: qḋ probat authoritate Salomonis: ⁊ q̄uis obiecta crimina ſint manifeſta, non tamen iudici tanq̄ iudici: ⁊ ideo ſemper eſt examinatio facienda.
h ¶ Intelligat. Nam niſi intelligat, non dicitur fieri eo preſente. ff. de verbo. ſigni. coram.
i ¶ Intellige. Ars dicitur: ſicut praue intellexiſti, ſic praue reſpondes. de conſecrat. diſt. ij. prima.
k ¶ Apertiſſima. i. aperta et manifeſta: nõ tamẽ vt iudici notoria. Uel intellige cum iudici eſt manifeſta.
l ¶ Cõtrarioꝝ. i. aduerſariorum.
m N On ſolum. ꝫ. lxxxvj. diſt. ſi quid. ꝫ.e.q. ca. in cũctis. et ca. ſi quis dixerit. iij. Re. iij. c.
¶ Cũ ergo ¶ Hec eſt. vj. pars. q. in q̃ probat ꝙ ſi ſnia excõicationis ex ordine nulla fuerit, tamẽ ſeruãda eſt: etiã ſi ſit ex cauſa iniuſta: q₂ ligatur propter ꝯtemptũ. ⁊ hoc ꝓbat p. xxij. autho. Io. de fan. Eccli. xix. c.
¶ Caſus Concludit Gra. ex ſupradictis ꝙ lꝫ ſnia ſit iniuſta ex ordine: ei tñ eſt obediẽdũ. ⁊ allegando quandam falſam rationẽ aſſignat dicẽs aliquãdo cõtingere ꝙ aliquis ligatus eſt apud deũ pro aliquo reatu: et tamẽ pro reatu alio quẽ non fecit cõdẽnatur: velut ſi adulter ḋ crimine ſacrilegij quod nõ fecit, nõ ſeruato ordine iudiciario condemnatur: que tamen ſentẽtia tenet non ſacrilegij ratione qḋ nõ fecit, ſed rõne adulterij pro quo iãdiu apud deum fuerat excõicatus. Et ad hoc probãdum inducit ca. Grego. ꝫ.e. ſentẽtia, ⁊ exponit ca. illud qualiter intelligi debeat. vj. ps.
n ¶ Pro ſacrilegio. Gratianus male itelligit illud ca. ꝫ.eo.c.j. innuit em̄ hic ꝙ etiã eſt tunc timenda ſententia paſtoris quãdo vel illud crimen pro quo eſt excommunicatus, vel aliud eſt in eo. alias ſi nullum eſt in eo crimen, nulla eſt, vel non eſt timenda ſententia. et fuit deceptus ex illo verbo, ſiue ex alia culpa mereatur. ſed Gregorius vocat aliam culpam quam de nouo que-

lãq₃ reus ꝓtimeſcit culpã quã redimere nũmis exiſtimat[a].

H Uic itaq₃ ſententie que non amore iuſtitie: ſed ex alia qualibet cauſa fertur in quemq̄, humiliter obediendũ eſt.

U nde in Niceno concilio.

¶ Non recipiantur ab alijs, qui ſuorum epiſcopoꝝ cõtrahunt offenſam.

S Eruetꝶ iſta ſnia, vt hi q̄ ab alijs excõicãtur: ab alijs[b] ad cõionem nõ recipiãtur. Requiratꝶ ſane ne forte q̄ ex aliqua indignatiõe animi, aut cõtẽptione: aut qualibet tali cõmotione ſtomachi epi[c] ſui abſtenti[d] ſunt: vt ita demũ hi qui ob culpas ſuas epoꝝ[e] ſuorũ merito ꝯtraxerũt offenſas: digne etiam a ceteris excõicati ſiꝶ habeãtur quouſq₃ epo ſuo viſuꝫ fuerit humaniorem circa eos ferre ſentẽtiã.

I tem, Sententia eſt iniuſta ex ordine: quãdo non ſeruato iudiciali ordine q̄libet pro ſua culpa damnatur.

U nde Grego. ſcribit Cõſtãtino Mediolanenſi epo.

¶ Res dubia non definiatur certa ſententia.

G Raue[f] ſatis eſt et indecens vt in re dubia certa detur ſententia.

I tem Augu. in lib. de pnia.

¶ Non credanꝶ que certis indicijs non demonſtrantur.

Q Uãuis vera ſint, q̄dam tamen iudici[g] non ſunt credenda niſi certis indicijs demonſtrentur.

I tem Damaſus papa.

¶ Anteq̄ examinenꝶ aliqui non iudicentur.

E Orum q̄ accuſanꝶ cauſas diſcutere non licet priuſq₃ canonice vocati ad ſynodũ veniant: ⁊ p̄ſens p p̄ſentem agnoſcat veritatẽ: ⁊ intelligat[h] q̄ ei obijciunꝶ: qḋ et per ſapiẽtiã Salomonis ḋr: Anteq̄ ſcruteris nõ reprehẽdas. Intellige[i] pri⁹ ⁊ tũc increpa. Anteq̄ audias nõ reprehendas. Et lꝫ apertiſſima[k] ſit cõtrariorum[l] reprehenſio: verũ tamen oportet ab his qui dati ſunt ad eorum examinationem ordinem ſeruari.

I tem ex. viij. ſynodo.

¶ Qui falſum de alio ꝓfert, et is qui crimina credit: vterq₃ reus eſt.

N On ſolum[m] ille reus eſt qui falſum de alio profert: ſed etiã is qui aurem cito criminibus prebet.

C Um ergo ſnia ex ordine iniuſta eſt, nec tũc ab ea recedẽdum eſt: quia etiã anteq̄ ſnia dareꝶ in eũ, pro qualitate ſui reatus ligat⁹ apud deũ tenebatur. Cõtingit aliquãdo vt adulter ſententiã pro ſacrilegio[n] reportet, cuius reatum

in cōſcientia non habet[a]. hec ſnia etſi iniuſta ſit, qꝛ non eſt in eo crimen ſuper qđ lata eſt ſnia: tamen iuſte ab eo reportata eſt: quia ex reatu adulterij iam diu apud deum excōicatus fuerat. Et in hoc caſu intelligēdum eſt illa authoritas Gregorij. Snia paſtoris ⁊c. Juſtā ſentētiam vocat qn̄ crimē ſubeſt ſup quod fertur: iniuſtā quādo illud nō ſubeſt que tamen timēda vel ſeruanda eſt: qꝛ ex alio iādudū damnandus erat. vnde cū premiſiſſet Grego. vtrū iuſte an iniuſte obliget paſtor, paſtoris tamen ſnia gregi timenda eſt ſubſecutus adiecit: Ne is qui ſubeſt, ⁊ cū iniuſte forſitan ligatur: ipſam obligationis ſue ſentētiā ex alia culpa mereatur. Paſtor ergo vel abſoluere indiſcrete timeat, vel ligare. Js autē qui ſub manu paſtoris eſt, ligari timeat vel iniuſte: nec paſtoris ſui iudiciū temere reprehendat: ne etſi iniuſte ligatus eſt, ex ipſa tumide reprehēſionis ſuperbia culpa que non erat, fiat.

Aliqn̄ nullum ſubeſt crimē: et tamen vel odio iudicis vel factione inimicorum oppoſitam ſibi ſententiam damnationis in ſe excipit.

Unde Gregorius ait.

¶ Quot modis humanū iudicium peruertitur.

Quatuor[b] modis humanum iudiciū peruertitur: timore[c], dum metu poteſtatis alicuius veritatē loqui pertimeſcim⁹. cupiditate, dū premio alicui⁹ animū corrumpimus. odio, dū cōtra quēlibet aduerſariū molimur. amore, dum amico[d] vel ꝓpinquo cōtendimus preſtare auxilium. Quā vero graue ſit vel odio vel amicitia vel metu vel munere vel quolibet modo iudicium peruertere, Auguſtin⁹ teſtatur dicens.

¶ De his q̄ aliquo modo iudicium peruertunt.

Quicūqꝫ aut conſanguinitate aut amicitia ſeu hoſtili odio vel inimicitijs[e] in iudicando ducitur: peruertit iudiciū Chriſti, q̄ eſt iuſtitia: et fructū illius vertit in dānationis amaritudinem.

Idem ad Caſulanum.

¶ De his qui metu poteſtatis veritatem occultant.

Quiſquis metu cuiuſlibet ptātis veritatē occultat[f], iram dei ſup ſe prouocat: qꝛ magis timet hoiem q̃ deum. et poſt pauca. Uterqꝫ reus eſt: ⁊ qui veritatē occultat[g]: et qui mendacium dicit: quia et ille prodeſſe[h] nō vult: et iſte nocere deſiderat.

Idem in eodē. De eodem.

Nemo peritorum, aut prudentiū putet ꝙ minus ſit periculum in verbis lingua[i] mentiendo, q̃ manibus ſanguinem fundēdo. melius[k] eſt autem pro veritate pati ſupplicium, q̃ pro adulatione beneficium.

Itē Pelagius Benigno archiepiſcopo. De eodem.

rit: contemnendo ſcilʒ excōicationem. † Uel dicas eum allegando ‡ hoc dicere.

a ¶ Non habet. Sic. xxiiij. q. iij. notādum. in fine: vbi dicit̃ ꝙ iniuſta excōmunicatio nō nocet niſi contemnatur. ſic ex̃ de ſenten. excom. per tuas. ſic nec denūciatio iniuſta eſt cōtemnenda. ex̃ de ope. nun. ca. cum ex iniuncto.

¶ Aliqn̄ ¶ Caſ⁹. Hic proſequit̃ tertium membrū: ſcʒ quādo ſnia eſt iniuſta ex cauſa: ſcʒ quādo nullum crimē ſubeſt, ſʒ odio iudicis vel machinatione aduerſariorum ſeruato ordine iudiciario cōdemnat̃. qđ ꝓbat ſequenti ca.

Quatuor. ⁊c. ¶ Caſ⁹ Docet hic Gregorius ꝙ q̃tuor ſunt quibus humana iudicia ꝑuertunt̃: ſcilʒ timor, cupiditas, odium, ⁊ amor: et de quolibet ponit exemplum.

b ¶ Quatuor. eſt ⁊ quintus modus quādo iudex pauperib⁹ miſeretur: vt. xxiij. qō. iiij. eſt iniuſta. ⁊ ca. ne amiſſo. Item ſunt alij duo modi: nimia ſeueritas, et nimia remiſſio: vt xlv. diſ. diſciplina. non eñ eſt cōſtās iudex cui⁹ animi motū vultus detegit. ff. de offic. preſi. obſeruandum. Itē eſt ⁊ alius modus quando ꝑ imprudentiam male iudicat. inſtitu. de obli. q̄ ex quaſi delic. naſcun. §. j.

c ¶ Timore. ſed nūquid tenet ſnia quā iudex ꝑ metū tulit? Sic: ſed elidi poteſt per exceptionem. ‡ xxv. q. j. omne. ff. de furt. interdum §. j. Argu. contra. ff. de acquiren. heredit. l. vj. §. vltimo. Sententia autem que per premium lata eſt, nulla eſt: vt. ij. q. vj. §. venales. ſed ſi odio vel amore lata eſt, bene tenet: ſed irritatur. ff. ad trebellia. l. ſeruo. §. cum pretor. Joan.

d ¶ Dum amico. De hac amicitia vel inimicitia nota. iij. qōne. v. capi. j.

e ¶ Quicūqꝫ. ¶ Inimicitijs. Uidetur ꝙ iudex eque poſſit recuſari propter non capitales ſicut propter capitales inimicitias: vt. iij. q. vij. iudicet. extra de appel. ad hoc. vnde patet ꝙ ꝓ minori cauſa recuſatur iudex q̃ teſtis: vt dixi. iij. q. v. accuſatores. ſʒ ideo qꝛ facilius habentur mille iudices, q̃ vnus teſtis. extra de ap. poſtremo.

Quiſquis ⁊c. ¶ Caſ⁹ Docet Augu. ꝙ excuſari nō debet qui metu alicuius poteſtatis celat in iudicio veritatē: qꝛ vterqꝫ reus eſt, et qui veritatem occultat, et qui mendacium dicit: qꝛ ille ꝓdeſſe non vult et iſte nocere deſiderat.

f ¶ Occultat. Tunc ſcʒ cum inducitur in teſtem: al's bene poteſt et etiam debet qñqꝫ quis occultare veritatē: vt. xxij. q. ij primū. ver. ſeptimū. et ca. ne quis. ⁊. xliij. diſt. in mādatis. et cū a xp̄o quereret̃ quid eſt veritas, nō reſpōdit. †

g ¶ Occultat. ff. de falſa, ſi quis ob repſerit.

g ¶ Occultat. cōtra. xxij. q. ij. ne quis arbitretur.

h ¶ Prodeſſe. aliquis ergo cogitur alij prodeſſe, cum ſibi nō obeſt. ff. de aqua plu. arcen. l. ij. §. item Uarus.

Nemo. ¶ Caſus Querit̃ quis magis peccet, an qui mentit̃ an qui ſanguinem effundit? Et rñ. ꝙ equaliter peccant vnde nō debet aliquis mentiri: ſed melius eſt pro veritate pati ſuppliciū, q̃ pro mendacio beneficium. Melius, electiue ponitur.

i ¶ Lingua. mentiendo de aliquo: propter quod ipſe perdit vitam. talis enim dicitur homicida. j. de peni. diſtin. j. periculoſe. l. diſt. ſi quis viduam.

k ¶ Meli⁹, electiue: vt. j. c. iniuſtū. xxij. q. j. conſiderat.

⁊ hoc ptʒ i fi. §. ibi ſnia: culpa q̄ nō erat.

† Ad hoc dictū facit. j. e. §. hec etſi ⁊c. vbi ptʒ ꝙ ita intellexerit vt dictū eſt. Archi.

‡ Sub. ⁊ ſic dʒ itelligi j. e. iniuſtū. vbi de hoc ſm Jo. de fan.

Recuſat iudex facili⁹ q̃ teſtis.

† Adde hic qđ dicam xxij. q. ij. §. itē qđ dr. Archi.

a Nicul*ꝗ*. ❡ Ne Jeſuz.vij.q.j.ois q̄ gemebat. ❡ Unicuiq*ꝫ*. ¶ Caſus. Dictū eſt.§.in precedēti cap.ꝙ q̄ iniuſte aliquē condēnat, deum negat. Dicit enim Gratia.ꝙ ſic deū negat qui veritatem occultat pro pecunia, vel falſum teſtimoniū dicit.qđ probat per ſeq.ca. tate apoſtoli ꝙ non ſolum dominus verbis negatur, ſed etiam prauis factis: ſicut etiam bonis factis deum confitemur. Et oſtendit ꝙ non ſolum illi ſunt a deo reprobandi qui in martyrio ipſum negant, ſed ⁊ illi quorum ſermone, opere ⁊ cogitatione Chriſtus negatur. ⁊

Abijt Judas. ¶ Caſus. Beda in hoc cap. primo ponit v̄ba marci euāgeliſte: q̄ durant vſq*ꝫ* ibi: Multi. Poſtea dicit ꝙ multi hodie abhorrent ſcelus Jude, qui deum ꝑ pecunia vendidit: ⁊ tamen idem committunt. Nam qui dicit falſum teſtimonium ꝑ pecunia, deū negat, qui eſt veritas. Similiter qui fraternam ſocietatez diſcordat et cōmaculat, deū qui charitas eſt ꝑdit: maxime cum non ex infirmitate vel ignorātia hoc facit, immo faciendi opportunitatez querit.

† Abras ſic d*ꝫ*.

Mat. xxvj.a

b ❡ Uēdūt.quātum in ſe eſt.nam ipſe vendi non poteſt.j.qō.ij.ſaluator. Uel vēdunt.i. a ſe ſeparāt. ſicut venditor rem venditā a ſe ſeparat ⁊ alienat precio accepto: ita iſti deuz a ſe alienant precio accepto. ⁊ ſic dicitur per ſimilitudinem.

Deus vendi nō pōt. Joā. xiiij.a.

j.Joā. iiij.c.

c ❡ Infirmitate. corporis. † nā infirm⁹ neſcit quid faciat.xvij.q.ij.ca. gonſaldus.

† vt.xv q.j.§. itaq*ꝫ*.

d ❡ Arbitris. Jd eſt bonis viris. ſicut Judas captauit abſentiā apoſtolorum.

Exiſtimant. ¶ Caſ⁹. Quidā putāt ꝙ Chriſtus tunc tantum negaretur, cum a paganis quis captus, ſe negauit Chriſtianuz eſſe. Sed probat Hieronymus authori-

Niculq*ꝫ* prouidenduz eſt ne aliquem iniuſte proſequatur, iudicet, vel puniat: ne Jeſum ᵃ perſequaꝛ.

Hic † quoq*ꝫ* qui veritatē pro pecunia negat, vel falſuz teſtimoniū cōtra aliquē dicit: deū negare vel vendere probaꝛ.

Unde Beda ſuper Marcū.

❡ Qui falſum teſtimoniū dicit, ⁊ v̄itatē pecunia negant: ſceleris Jude participes fiūt.

Abijt Judas ad ſummos ſacerdotes: ⁊ ꝯſtituerūt ei pecuniā ſe daturos. ❡ Multi hodie ſcelus Jude qui deum ac magiſtrū dominūq*ꝫ* ſuum pecunia vendidit, velut immane ⁊ nefarium exhorrēt, nec tamen cauent. nā cum ꝑ muneribus falſum contra aliquem teſtimonium dicunt, ꝑfecto quia veritatem ꝑ pecunia negant, deum pecunia vendunt ᵇ. ipſe enim dixit. Ego ſum veritas. Cum ſocietatē fraternitatꝫ aliquis diſcordie peſte cōmaculāt, deum ꝑdunt: quia deus charitas eſt. Qui ergo charitatis et veritatis iuſſa ſpernunt, deū vtiq*ꝫ* qui charitas eſt et veritas, ꝑdunt: maxime cū non infirmitate ᶜ vel ignorātia peccāt, ſed in ſimilitudinē Jude opportunitatē querūt qualiter arbitris ᵈ abſentib⁹ mēdacio veritatē ⁊ virtutē crimine mutēt.

Item Hieronymus.

❡ Chriſtū negat qui peruerſis ſe ſocium facit.

Exiſtimāt quidam in eo tātum deum negari, ſi in perſecutione quis a gētib⁹ cōprehēſus ſe cōfiteri renuerit eſſe Chriſtianū. Ecce apoſtol⁹ in oīb⁹ que peruerſa ſunt factis ᵉ deum aſſerit negari.

Chriſtus ſapiētia eſt, iuſtitia, v̄itas, ſctitas, fortitudo. Negaꝛ per inſipiētiā ſapiētia: per iniq̄tatē iuſtitia: per mēdaciū veritas: per turpitudinē ſanctitas: per imbecillitatē animi fortitudo. quotiēſcunq*ꝫ* vincimur a vitijs atq*ꝫ* peccatis totiēs deū negam⁹: ⁊ ecōtrario q̄tiēs bonū q̄d agim⁹, deū ꝯfitemur. Nec arbitrandū eſt in die iudicij illos tm̄ a dei filio eſſe denegandos, q̄ in martyrio Chriſtū negauerūt, ſꝫ ⁊ illos oēs quoꝝ opere vel ſermone vel cogitatione Chriſt⁹ negat⁹ negat ᶠ, vel ꝯfeſſus ꝯfiteꝛ. de hac puto cōfeſſione de q̄ diſcipulis precepit dicens: Eritis mihi teſtes in hierl̄m, ⁊ in omni Judea ⁊ Samaria, et vſq*ꝫ* ad vltimum terre.

Item Auguſtinus.

❡ Qui Chriſtianuz ſe negat Chriſtū negare cōuinciꝛ.

Non ſolū abnegat xp̄m q̄ dicit eū nō eſſe Chriſtū, ſꝫ ille etiā q̄ (cū ſit) negat ſe eſſe Chriſtianū. Dn̄s em̄ non ait ᵍ Petro: Diſcipulū meum te eſſe negabis. negauit ergo Chriſtū cū ſe negauit eſſe ei⁹ diſcipulū. q̄d autē aliđ iſto modo ꝙ̄ ſe negauit eſſe xp̄ianū? Jdē. Timendo mortē carnis tue, mortē dabis aīe tue. quāta em̄ vita eſt ꝯfiteri Chriſtū, tanta mors eſt negare ʰ Chriſtū. An apoſtol⁹ Petr⁹ (ſicut eū q̄dā fauore peruerſo excuſare nituntꝛ) Chriſtū nō negauit, q*ꝛ* interrogat⁹ ab ancilla hominē ſe neſcire reſpōdit.

Item Jo. Chriſoſtomus.

❡ Ueritatem ꝓdit, nō ſolum qui pro veritate mendacium loquitur, ſed etiam qui veritatem non libere predicat.

omnes illos confitebitur Chriſt⁹ coram patre, quoꝝ opere bono et ſermone Chriſt⁹ eſt cōfeſſus. Paſſiue ponitur hec dictio confeſſus, ⁊ vel ponitur ꝑ id eſt. poteſt etiam proprie poni.

e ❡ Factis. Nota ꝙ ipſo facto negamus Chriſtuz: vt h. † Ipſo facto mentimur.xxij.q. v.cauete. Ipſo facto appellam⁹. extra de appella. dilecti. Ipſo facto habem⁹ ratum.ff.de ꝙ quis inofficioſo teſta. ſi ꝓponas.§.j.ff. rez ratam habe.l.v. Ipſo facto eligimus. extra de his que fiunt a maio. par.ca.ex ore.

Ipſo facto multa fiūt. † Et ſic habes hic ar. ſi ope negat, loquiꝛ, cōfiteꝛ, ꝓdicat. xxij.q. v.cauete.xlvj. q. habz hoc.⁊.j. q.j.cuz annis. Archi.

f ❡ Negat. Quidam habēt, negatus negat: vt hic.

Non ſolum. ¶ Caſ⁹. Queſitum eſt ab Augu. vtrum ille qui timore mortis negat ſe eſſe Chriſtianū Chriſtū negare dicaꝛ? Et rn̄det ꝙ ſic: q*ꝛ* nō ſolū negat ille Chriſtū q̄ dicit eum nō eſſe: ſed etiā q̄ negat ſe Chriſtianū qđ probatur exēplo Petri, q̄ Chriſtū negauit eoipſo ꝙ ſe ei⁹ diſcipuluz eſſe negauit.

Luce xxij.d.

g ❡ Non ait. Argu. hic ⁊ ex p̄cedēti cap.ꝙ qui vnum dicit, et omne id quod ſequiꝛ ex illo dicit: vt.§.diſti. viij. quo iure. extra de dolo ⁊ contu. cum dilecti. in fi. ex̄ de offic. dele. cuz ſuper.ff.quod met.cau.l.j.

h ❡ Negare xp̄z.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ṡed quid ſi aliquis coact⁹ negat Chriſtū ore, ſed corde nō negat? non videtur peccare. nam ex corde procedūt vitia. xv. qō. vj. c. j. ⁊ deus cor interrogat. xiiij. q. v. ſi quid tamē dico q̄ mortaliter peccat: quia nulla cōditione debet ad hoc adduci, xxij. q. ij. primū. Nā etſi non vult negare Chriſtū: vult tñ iſtud ꝑpter qđ negat: ſcilꝫ vitam, xv. q. j. merito.

Chriſtū negans etiā ſolo ore, peccat. Mat. x. c.

Nolite timere eos. ¶ Caſ⁹. Hoc cap. diuidiť in duas partes. In prima dicitur q̄ timore mortis nō debet aliquis veritatem tacere. In ſecūda parte tractatur de tribus ꝓditorib⁹ veritatis ſcꝫ de eo qui ꝓ veritate mēdaciū loquitur: ⁊ de eo q̄ per timorem negligit veritatem predicare ⁊ de eo q̄ veritatē auditā nō defendit. nā ſicut ſacerdos veritatē quā audiuit a deo dꝫ libere predicare: ſic laic⁹ veritatē quā audiuit a ſacerdotibus dꝫ libere defendere.

Nolite timere[a] eos qui occidūt corp⁹ ne forte ꝓpter timorē mortis non libere dicatis qđ audiſtis, nec fiducialiter predicetis oib⁹ qđ in aure ſoli audiſtis. Sicut enim ex his verbis oſtendiť, non ſolum ille ꝓditor[b] eſt veritatis qui trāſgrediēs veritatē, palam ꝓ veritate mendaciū loquitur: ſed etiā ille qui non libere veritatē ꝓnunciat, quā libere ꝓnūciare oportet: aut non libere veritatē defendit, quā libere defendere conuenit, ꝓditor eſt veritatis. Nam ſicut ſacerdos debitor eſt vt veritatē quā audiuit a deo, libere predicet: ſic laicus debitor eſt vt veritatem quam audiuit a ſacerdotibus, probatā quidem in ſcripturis defendat fiducialiter: quod ſi nō fecerit, prodit veritatē. Corde enim crediť ad iuſtitiam, ore autē confeſſio fit ad ſalutem. ¶ Hec ſentētia potius iudicem ledit, q̄ eum in quē temere fertur.

Unde Auguſt. ait.

¶ Iniuſte aliquē anathematizans, ſibi non alijs nocet.

Illud plane nō temere dixerim, q̄ ſi quiſq̄ fidelium fuerit anathematizatus iniuſte potius ei oberit qui facit, q̄ qui hanc patiť iniuriā[c]

a ¶ Nolite timere. Non remouet naturalē timorem mortis, naturale ei eſt quēlibet timere et horrere mortem. vnde Jeſ⁹ eā timuit, ſicut legiť. Cepit Jeſ⁹ pauere ⁊ tedere. ⁊ alibi. Pater ſi poſſibile eſt trāſeat a me calix iſte. ſed dicit ne in tātū timeamus eā vt per ei⁹ timorem aliquid cōtra iuſtitiā agamus vel quod nobis per ſcripturā vel magiſtros vel per reuelationem diuinā reuelatū eſt, ſuſtineam⁹: vnde ſubdit quaſi exponendo, ne forte ⁊c.

Rom. x. b. Mortē timere naturale eſt.

b ¶ Proditor. Proditor eſt q̄ loquitur mendaciū: vel non libere pronunciat veritatem: vt hic, qui ſibi crimē cognitum malitioſe publicat. ij. queſtio. j. ſi peccauerit qui alium circumuenit, et eū in periculum trahit. xxiiij. q. iij. transferunt, qui res vel munitiones hoſtibus tradunt. xxij. q. v. de forma. qui ſecreta ſibi commiſſa reuelat, de pe. di. vj. ſacerdos.

Proditor.

¶ Hec ſententia. ¶ Caſ⁹. Supra in §. aliquādo, dictum eſt q̄ iudex quandoq̄ ex odio condēnat non delinquentē. Nūc vero dicit Gra. q̄ talis ſententia potius iudicē ledit q̄ condemnatū: quod probat ſequenti caplo.

Illud. ¶ Caſ⁹. Quidam prelatus iniuſte quēdam ſuum parochianū excōicauit, queſitū fuit ab Auguſtino cui talis ſententia potius obſit. Et reſpōdet q̄ prelato. Et hoc probatur vna ratione, ſcꝫ quia ſpiritus ſanctus nulli ingerit penam immeritā: ⁊ peccata tenet vel dimittit ſm arbitrium dei, ⁊ non hominū. Similiter probat vna ſimilitudine Salomonis dicentis q̄ ſicut paſſer vel auis alia redit illuc vnde volauit ſic maledictū iniuſte prolatū reuertitur ſuper maledicētem. Et expone: tenet, id eſt nō dimittit.

Spūs enim ſanct⁹ habitās in ſanctis, per quē quiſq̄ ligatur aut ſoluiť, immeritam[d] nulli ingerit penā: per eū quippe diffunditur charitas in cordibus noſtris: que non agit perperam. Pax[e] eccľie dimittit peccata: ⁊ et ab eccleſie pace alienus tenet pctā, nō ſm arbitrium hominū: ſed ſm arbitriū dei. Petra[f] tenet, petra dimittit, colūba[g] tenet, columba dimittit. Itē Salomon: Sicut auis in incertū volans[h]: ⁊ paſſer quolibet vadens: ſic maledictum fruſtra prolatum venit ſuper eum qui miſit illud.

Item Greg. in Homiľ. xxvj.

¶ Cuius vita officio non cōgruit, alios ligatus ſoluit.

Pleruq̄ cōtingit vt iudicis locū teneat, cui⁹ ad locū vita minime ꝯcordat: ac ſepe agiť vt vel dānet immeritos, vel alios ipſe ligat⁹ ſoluat: ſepe in ſoluendis ac ligādis ſubditis ſue voluntatis mot⁹, nō autē cauſarū merita ſequiť. vnde fit vt ipſe[i] ligādi aut ſoluēdi ptāte ſe priuet. et ī. Sepe fit vt erga quemlibet proximū odio vel gratia moueatur paſtor. iudicare autē digne de ſubditis ⁊c. vnde recte per ꝓphetā[k] diciť. Mortificabāt aīas que non moriun-

c ¶ Iniuriā. Poteſt ergo agere cōtra excōmunicatorem actione iniuriarum: quod verum eſt cū dolo excōmunicauit, alš non. ff. vi bo. rapt. l. ij. §. ſi publican⁹. Lau. Immo ſemper poteſt eū cōuenire ad intereſſe, niſi iudex probabiliter errauerit: et etiam agere vt alš puniatur. extra de ſen. excom. ſacro. ij. q. j. nemo. Et ſi temerarie excommunicat, puniť. ſ. e. temerarium.

d ¶ Immeritā. id eſt ſine cauſa. ſine culpa ſepe aliquis punitur temporaliter. xlv. diſt. ſed illud. Ad idē de ꝯſe. di. j in ſctā. vbi de hoc. ſ. j. q. iiij. in prin.

e ¶ Pax. i. ſpiritus ſanctus.

f ¶ Petra, id eſt Chriſtus.

g ¶ Columba. i. eccleſia.

h ¶ Uolans. ſuper ple reuertitur quandoq̄.

Pleruq̄. ¶ Caſus. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte reprehendit Greg. illos prelatos qui iniuſte vel indiſcrete ſubiectos ligant vel abſoluunt. In ſcđa parte oſtendit q̄ prelat⁹ debet cauſas cōſiderare quibus peccator ſit ligādus vel abſoluēd⁹. Unde ſi viderit peccatorē interius. i. in mēte a dño viuificatū, abſoluat eum exterius. qđ ꝓbat exēplo Lazari. Si vo viderit illū impenitentē: nō abſoluat eū, nec remedium ei cōferat. Scđa pars incipit ibi: Cauſe ergo. Hec ſolutionis verba ſunt Greg. ⁊ non Gra.

i ¶ Ut ipſe, repetit hic tenorē illorum. c. ſ. e. ipſe. ⁊. c. iudicare. ⁊. c. tunc vera.

k ¶ Per prophetam, Ezechielem, xiij. cap.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

Injuſtum. ¶ Caſus. Hoc ca. diuiditur in tres partes. In prima dr ꝙ ſnia lata per metū regis vel alterius/non valet. In ſcda parte dr ꝙ parū eſt religioſo homini inimicitias non exercere, niſi eas extinguere conetur. In tertia parte dr ꝙ melius eſt mala humiliter confiteri, ꝗ̄ de bonis ſupbe gloriari. Scda ibi: Homini religioſo. Tertia ibi: Melior eſt in malis factis. Sequens capitu. per ſe patet.

a ¶ Non valeat. Argu. ꝙ ſentētia per metū lata, nulla eſt ipſo iure: vt h̄: 2. xxxj. q. ij. lotharius. xxv. qō. j. omne. Sed dic ꝙ tenet niſi elidatur ꝑ exceptionem.

b ¶ Parum eſſe. id eſt nō ſufficit ei ꝙ ipſe nō ſit inimicus/vel non generet alijs inimicitias, niſi ſtudeat in alijs eas extinguere. xxij. qōne. v. de forma.

c Qui iuſtꝰ ē. ¶ Premium. in hoc ꝙ patienter ſuſtinet.

¶ Hic etiā ¶ Caſꝰ Dictum eſt. s. in duobus membris diſtinctionis ſententie excōmunicatiōis eſſe parendum. Nunc dicit Gra. ꝙ etiam ſententie excōmunicationis eſt parēdū ſm tertiū mēbrū: ſcʒ quando apud deum ligatus nō erat: ne ex ſupbia ſua ligandus videatur. Poſtea oſtēdit ꝙ ſi ꝓlatꝰ precipiat aliquid mali ſubditis ſuis, ſubditi ei obedire nō debent. qḋ probat per ſequē. ca. vſqʒ ad. §. cum ergo.

¶ Idē eſt. ¶ Hec eſt. vij. pars qō. in qua intendit probare ꝑ. xiiij. authori. ꝙ i malis nō eſt obediendū ꝓlatis ſcʒ vbi iuſſio eorū continet errorem intolerabilem. extra de offic. delega. cum contingat. 2 extra de ſenten. excom. per tuas. que

Ar. ꝺ pe. di. j. quē penitet. ꝟ ſi. dr ei. ij. q. j. in primis. xv. q. vj c. j. xxxiij. q. v. nonſi caſti. ex li. vj. de his q̄ vi met. cā ſi. abſolutiōis. Archi.

tur: 2 viuificabāt aīas que nō viuūt. Nō morietē q̄ppe mortificat, q̇ iuſtū dānat: 2 nō victuruʒ viuificare nititur, qui reū a ſupplicio ſoluere conatur. Cauſe ergo pēſande ſūt: et tunc ligādi ac ſoluēdi ptās exercēda. Unde vidēdū eſt q̄ culpa preceſſit, 2 q̄ ſit pnia ſecuta poſt culpā: vt quos oīpotens deꝰ ꝑ cōpūctiōis gratiā viſitat, illos paſtoris ſnia abſoluat. tunc em̄ vera eſt abſolutio 2c̄. 2. j̄. Ex qua cōſideratione intuēdū eſt ꝙ illos nos debemus ꝑ paſtoralē authoritatē ſoluere, quos authorē noſtrū cognoſcimꝰ ꝑ ſuſcitantem gratiā viuificare. 2. j̄. Ueniat itaqʒ foras mortuꝰ. i. culpā ↄfiteatur pctōr. Uenientem vero foras ſoluāt diſcipuli: qr paſtores ecclie ei debēt penā amouere quā meruit, qui nō erubuit confiteri quod fecit.

Hec de ſolutiōis ordīe breuiter diximꝰ: vt ſub magno moderamine paſtores ecclie vel ſoluere debeant vel ligare.

Item Calixtus papa.

¶ Viribus caret ſentētia iniuſte prolata.

Injuſtū iudiciū et diffinitio iniuſta regio metu et iuſſu aut cuiuſcūqʒ epi aut potētis a iudicibus ordinata vel facta nō valeat[a]. ¶ Homini religioſo paruʒ eſſe[b] debet inimicitias alioꝝ non exercere aut augere male loquēdo, niſi etiā eas extiguere factis bene loquendo ſtuduerit.

¶ Melior eſt in malis factis humilis confeſſio, ꝗ̄ in bonis ſuperba gloriatio.

¶ Itē Aug. ſup pſalmū. cij.

¶ Premium meretur qui iniuſte maledicitur.

Qui iuſtus eſt, et iniuſte maledicitur: premiuʒ[c] illi redditur. Hic etſi, vt dictū eſt, nō teneatur ligatꝰ apud deum, ſnīe tamen parere debet: ne ex ſupbia ligetur, qui prius ex puritate conſcientie abſolutus tenebatur.

Idem eſt quādo cōtra equitatem[d] ſentētia fertur: veluti quādo ſubditi nō poſſunt cogi ad malū, ſcientes obedientiam non eſſe ſeruandā prelatis in rebus illicitis.

Unde etiam Euticianus papa ait.

¶ Non eſt obediendum epiſcopo qui ꝑ hereticis miſſam canere iubet.

Si quis epſ aut abbas pbro aut monacho ſuo iuſſerit miſſas pro hereticis[e] cantare, nō licet: nō enim expedit obedire eis.

Item Auguſtinus.

¶ Preceptis nō obedire multotiens expedit.

Non ſemꝑ malū eſt nō obedire precepto[f]. cuʒ dn̄s iubet ea q̄ ſunt contraria deo, tūc ei obediendū nō eſt.

Item Hiero. in epiſtola ad Epheſios. De eodem.

Si dn̄s[g] ea iubet q̄ non ſunt aduerſa ſctis ſcripturis, ſubijciatur dn̄o ſeruus. Si ꝟo contraria precipit, magis obediat ſpūs ꝗ̄ corporis dn̄o. et. j̄. Si bonum eſt quod precipit imperator, iubentis exequere volūtatē. ſi malum reſponde: oportet deo magis obedire ꝗ̄ hominibus.

¶ Hoc ipm 2 de ſeruis apud

de hoc loco tracte ſunt. Joen. de fan.

d ¶ Equitatem. Ab hoc loco oſtēdit quid iuris ſit de ſententia precepti, 2 dicas ꝙ ſemper parendū eſt iudici in rebus licitis: dum tn̄ illa ſpectent ad officium eius precipere: vt. vij. q. j. quia. et. ff. de regn. iur. factum. 2 ſi dubium eſt an ſit licitum, parēdum eſt ei. xxiij. qō. j. qd culpatur.

e Si quis epſ. ¶ Caſꝰ. Queſitum fuit ab Euticiano ſi epſ aut abbas ꝓcipiat preſbytero vel monacho miſſam ꝑ hereticis cātare, vtrū ei ſit obediēdum. Et rn̄det ꝙ non.

e ¶ Pro hereticis. Mortuis: qḋ nō licet ſpāli oratione: vt. xiij. q. ij. non eſtimemꝰ. ſed ꝑ viuis hereticis et alijs malis etiā ſpeciali oratiōe licitum eſt orare. vt xiij. q. ij. ꝑ obeuntibus. ſed generali oratione pro oībus defunctis licitum eſt orare: vt de peni. diſt. v. falſas. 2. xxiij. qō. iij. corripiantur.

f Non ſemp. ¶ Precepto. non ſolū iniuſto, ſed etiā inhoneſto. vel etiā ſi a iudice precipiatur aliquid qḋ ſit inhoneſtum, vel incōmodū: vt. ff. de recep. ſi cuʒ dies. §. compromiſſo. 2. ij. q. ij. preceptuʒ. et. ff. de iudi. ſi longius. et iij. q. ix. hortamur

g Si dn̄s. ¶ Caſus. Dicitur hic ꝙ ſi dn̄s precipiat ea que bona ſunt, ei eſt obediēdum. ſi vero mala precipiat, deo celi potius ꝗ̄ terreno eſt obediendum. Idem dicitur de ſeruis, vxoribus, et filijs, qui in bonis tantum debēt obedire. Sequentia duo capitula plana ſunt, et per te videbis.

g ¶ Si dominus. ff. de re iudi. ad ea que.

vij. ps

Orone ſpāli ꝑ heretiicis orare nō lʒ

Uotum a ¶ De vxoribus.xxxiij.q.v.manifeſtum.contra.vbi
vxoris dicitur ꝙ lȝ vir precipiat vxori ꝙ nõ ſeruet votũ:lȝ ipſe
põt ma pecce:ipſa tamen tenetur ei obedire. Sed dic ꝙ lȝ vir
ritꝰ ipe- precipiendo peccat:nõ tamẽ precipit id qđ eſt peccatũ:
dire, qꝛ preceptũ dñi eſt vt in tali caſu obediat vxor viro: vt
xxxiij.q.v.noluit.
Item adhuc obij- citur ꝙ ſeruꝰ quo ad q̃d a piurio ex- cuſat ꝑpter mãdatum dñi. xxij.q.v. qui ↄpulſus.⁊ ca. ſi q̃s coactus. Rñ. tñ excuſat a pena pro parte:ſed non a peccato.ꝟ.diſti. iiij.deniqȝ.

I Ulianus.
b ¶ Obediebãt.j.xv.q.vj.nos ſctõꝝ.⁊.c.iuratos cõtra. ibi em̃ dicit ꝙ ſi dñs eſt noiatim excõicatus vl' hereticus, ſtatim vaſallus eiꝰ abſolutus eſt a ſacramento. Rñ.Julia. adhuc tolerabat ab eccl'ia:ne ſuſcitaret ſcãdalũ aduerſus xp̃ianos.† hoc autẽ verũ eſt: quia excõicatio nõ tollit obligationẽ qua eſt vaſallus obligatus dño:ſȝ tm̃ effectũ obligationis, vnde dño abſoluto ſtatim tenetur ei obedire: vt.xv.qõe.vj.nos ſanctorum.

Excõicatio dñi non liberat vaſallũ a ſacrã.

† Sub. ideo ei obediebatur, arg.iij. q.vij.c. vl.in fi. xvij.q. iiij.ꝟ. vlt.ar.

I Ta corporis ¶ Caſꝰ. Nicolaus papa in hoc ca.redarguit Lotharium regem qui fornicabatur cum Gualdrada:⁊ ſub tectis p̃bebat exẽpla ſilia faciẽdi:et quod ipſe deliquerat in hoc, probat ꝑ Teugualdũ et Guntharium ep̃os, qui depoſiti ſunt, quia crimẽ ipſius approbauerunt / ei obedientes in malo.

c ¶ Probat.Argu.ꝙ ſententia lata contra vnum preiudicat aliĩ. ſic.iij.qõ.vj.hec quippe.lxxxj.diſtin.tantis.extra de ſenten.⁊ re iudica.cum ſuper. vbi alter appellãs cogitur probare cauſam appellationis.

dños,⁊ de vxoribus[a] apud viros ⁊ de filijs apud patres:ꝙ in illis tm̃ debeãt dñis ⁊ viris parẽtibuſqȝ eſſe ſubiecti, q̃ cõtra dei mandata non ſunt.

Item Ambroſius.

¶ Non ſunt audiendi q̃ contra deum aliquid iubent.

I Ulianꝰ impator q̃uis eſſet apoſtata, habuit tamen ſub ſe xp̃ianos milites quibus cũ dicebat:Producite aciem pro defenſione reipublice:obediebant[b] ei.cum autem diceret eis:Producite arma in xp̃ianos:tunc cognoſcebant imperatorem celi.

Item Fabianus papa.

¶ Non iubet aliquid iniuſtũ, qui deum timere probatur.

Q Ui oipotentẽ deũ metuit:nec cõtra euangelium,nec cõtra aplõs,nec cõtra ꝓphetas vel ſctõꝝ patrũ inſtituta agere aliq̃d vllo modo cõſentit. Item Nicolaus papa Lothario regi.

¶ Et q̃ peccat,⁊ q̃ peccãti cõſentit,vterqȝ reus eſt.

I Ta corpis tui cedere motibꝰ conſenſiſti:⁊ relaxatis voluptatum habenis temetip̃m in lacũ miſerie ⁊ in lutũ fecis prohibitũ deieciſti: vt qui poſitꝰ fueras in gubernatione populoꝝ effectus ſis ruina multoruȝ. probat[c] hoc Teugualdi et Gũtarij dudũ ep̃oꝝ legitimꝰ caſus:q̃ pro eo ꝙ te minime cõpetenter erudierũt:quinimmo qꝛ p̃uaricationẽ tuã tegere argumentis ſuis,⁊ ſub quadã iuſtitie ſpecie fucatis quibuſdã exquiſitis adinuẽtiõibꝰ equitatẽ obruere ſtuduerũt:noſtra ſunt apl'ica depoſiti authoritate, et ab omni ep̃atus regimine regulariter ſequeſtrati.

Item Auguſti. De eodem.

Q Ui reſiſtit p̃tãtiᵈ dei ordinationi reſiſtit. Sed q̃d ſi illud iubeat qđ nõ debeas facere:hic ſane cõtẽne poteſtatẽ. ipſos humanaꝝ legũ gradus aduerte:ſi aliq̃d iuſſerit curator,faciendũ eſt:nõ tñ ſi cõtra ꝓcõſulᵉ iubeat. Nõ vtiqȝ cõtẽnis p̃tãtem, ſed eligis maiori ſeruire.nec hinc debet minor iraſci,ſi maior p̃latus eſt. Rurſus ſi ipſe conſul aliquid iubeat,⁊ aliud iubeat imperator:vel ſi aliud iubeat imperator,⁊ aliud deus:quid iudicatis? Maior p̃tãs deus: da veniã o imperator:tu carcerem,ille gehennã minatur. hiciam tibi aſſumenda eſt fides tua tanq̃ ſcutum:in quo poſſis omnia ignea iacula inimici extinguere.

Item Donatiſtis. De eodẽ.

I Mperatores ſi in errore eſſent(qđ abſit)et ꝑ errore ſuo cõtra veritatem leges darẽt,per quas iuſti probarentur ⁊ coronarent:nõ tamen faciendũ eſt qđ illi iubẽt qꝛ deus prohibet:ſicut iuſſerat Nabuchodonoſor vt aurea ſtatua adoraretur:qđ qui facere noluerũt ideo talia ꝓhibenti placuerũt. Quando aũt imperatores veritatẽ tenent:⁊ pro ipſa contra errorẽ iubent:ꝙ quiſqȝ cõtempſerit ipſe ſibi iudiciũ acquirit.nam

Q Ui reſiſtit.¶ Caſus Dicit hic Auguſti.ꝙ ſi aliquis nõ obedit poteſtati in bonis,deo reſiſtit.Si vero poteſtas malum iubeat,potius eſt obediendũ domino celi q̃ dño terreno.⁊ hoc probat exemplo ſecularium poteſtatum:in quibus ſi maior precipiat ↄtra minorem,maiori eſt obediendum.

d ¶ Poteſtati. Hec regula vbiqȝ fallit.nam potius tenemur obedire ep̃o q̃ metropolitano:vt.ix.q.iij.ꝑ totũ. Item et monachus potiꝰ obedit abbati† q̃ epiſcopo:vt.lviij.diſ. ca.j.⁊.ij.et potius ſtatur excõicationi prelati,q̃ abſolutioni epi. extra de offic.ordi.cum ab eccleſiarũ.niſi intelligas in eo caſu loqui quando minor habet iuriſdictionem a maiore:ſm ꝙ loquitur lex.ff.de iud',iudiciũ. Uel loquitur in eo caſu cum,appellatur ad maiorem:tunc potius maiori q̃ minori parẽdũ eſt. Item adhuc obijcitur đ epiſcopo q̃ potius obedit regi q̃ ſuo metropolitano.xviij.diſtin.ſi quis ep̃s.ſed ibi loquitur cum preuenit mandatuȝ regis. Item obijcitur de vxore que potius obedit viro q̃ deo vt.xxxiij.q.v.manifeſtũ.ſed ſolutũ eſt.ꝟ.e.ſi dñs.

† Monachꝰ abbati potius q̃ ep̃o obedire debet. Nam potiꝰ ẽ monachꝰ ſub abbate q̃ vxor ſub viro:vt no.xxxiij.q.v, noluit. Arch.

e ¶ Proconſul. ꝟ.diſtic.viij.que cõtra mores.⁊ loquitur hic in eo caſu quãdo in eadeȝ ciuitate ſunt plures iudices quoꝝ vnꝰ maior eſt alio: vbi maior iudex poteſt punire minorem:vt.C.de offici.recto.prouin.

Dañ. iij.a.

I [potioris.h. Mperatores

¶ Caſus. Donatiſte dicebãt ꝙ cum imperatores chriſtiani iubebant aliquid cõtra eos:ſubditi obedire non debebant.ſed Augu.ſcribit contra eos:docens ꝙ ſi imperatores in errore eſſent,et iuberẽt iuſtos affligi,non

eſſet eis obediendū:qꝛ deus hoc prohibet.⁊ hoc probat exemplo Nabuchodonoſoꝛ:qui cum preciperet aureā ſtatuā adoꝛari:qui non obedierunt,placuerūt deo. Si vero imperatoꝛes cōtra hereſes ⁊ cōtra hereticos ꝓ veritate aliquid iubent:qui nō obedierit,peccat:⁊ hoc ꝓbatur exēplo Nabuchodonoſoꝛ qui precepit vt quicūqꝫ blaſphemaret deū, Sidrac, Miſac,⁊ Abdenago, iret in interitum, dom⁹ eius iret in ꝑditionē. Poſt miracula ꝑcepit Nabuchodonoſoꝛ, vt Sidrac, Miſac,et Abdenago adoꝛarēt ſtatuā aureā et qꝛ facere noluerunt,precepit eos mitti in foꝛnacem ardētem:ſed quia ignis nō nocuit eis ideo poſtea precepit vt nullus deū eoꝛuꝫ blaſphemaret. Exſufflari:⁊ a vobis ⁊ ab illis q̄s rebaptizatis.

a ¶ Exſufflari.ſicut enī nr̄i ſacerdotes exſufflāt in baptiſmo diabolū, ſic ſacerdotes hereticoꝝ Chꝛiſtuꝫ: vt.xxiij.q.iiij.qū.⁊ de cōſecra.diſtinc.iiij.poſtea.

¶ Julian⁹. ¶ Caſus. Julianus imperatoꝛ ⁊ apoſtata habebat ſub ſe milites xp̄ianos:q̄ ſi ꝑcipiebat eis vt idola colerent, vel alia mala facerēt non obediebāt ei. ſi vero precipiebat eis vt cōtra hoſtes pro re publica dimicarent, obediebant ei.

¶ Quid ergo. ¶ Caſ⁹. Docet hic Greg.ꝙ homo peccatoꝛi i hac vita ꝑſenti debet ſuo prelato in bonis obedire.⁊ hoc probatur exemplo Chꝛiſti,qui vſqꝫ ad moꝛtem patri obediuit. Docet etiam ꝙ bonum mediocre debet ſubditus propter obediētiam dimittere. quod probat exemplo Ade,cui domin⁹ precepit vt ab eſu arboꝛis paradiſi abſtineret:nō quia arboꝛ mala eſſet,ſed vt a bono mediocri prohibitus,per obedientie meritum creſceret. Si vero prelat⁹ malum precipiat: nunqꝫ eſt ei obediendum.

inter homines penas luit,et apud deum frontem non habebit:qꝛ hoc facere noluit qđ ei per coꝛ regis ipſa veritas iuſſit:ſicut et ipſe Nabuchodonoſoꝛ poſt miracula ſalutis trium pueroꝛum cōmotus atqꝫ mutatus,ꝓ veritate contra erroꝛem edictum propoſuit,vt quicunqꝫ blaſphemarent deum Sidrac,Miſac,et Abdenago,in interitū irent: et domus eoꝛum in diſperſionem. Et non vultis ꝙ aliquid tale iubeant contra vos imperatoꝛes Chꝛiſtiani cum ſciāt a vobis in illis quos rebaptizatis, Chꝛiſtum exſufflari[a].

Idem in pſalmis. Julianus extitit infidelis imꝑatoꝛ,nonne extitit apoſtata iniquus et idololatra? Milites Chꝛiſtiani ſeruierunt imperatoꝛi infideli. vbi veniebant ad cauſam Chꝛiſti,non agnoſcebant niſi illum qui in celo erat.quando volebat vt idola colerent, et thurificarent,pꝛeponebant illi deum. Quando autem dicebat: Producite aciem,ite contra illam gentē:ſtatim obtemperabant:⁊ diſtinguebant dominū eternū a dn̄o tēpoꝛali.

Item Gregoꝛius.

¶ Per obediētiā bonū deſerere,malū vō nūqꝫ facere lꝫ.

Quid ergo mirum ſi peccatoꝛ homo obedientie preſenti vite bꝛeuitate[b] ſe ſubiicit,qñ hanc mediatoꝛ dei et hoīm tenuit,⁊ tenendā precepit:⁊ cū obedientes remunerat,nō relinqt? Sciēdū tñ eſt nunqꝫ ꝑ obediētiā malū fieri: aliqñ autē ꝑ obediētiā debet bonū qđ agit̄ itermitti[c]. Necqꝫ enim in paradiſo arboꝛ mala extitit quā de⁹ homini ne ꝯtingeret interdixit:ſed vt melius per obedientie meritū homo bene cōditus creſceret,dignū fuerat vt etiam a bono ꝓhiberet̄:quaten⁹ tanto verius hoc qđ ageret virt⁹ eſſet,q̄nto ⁊ a bono ceſſās authoꝛi ſuo ſe ſubditū ⁊ humilem exhiberet.

Item Jſidoꝛus.

¶ Apud deum maledicit̄ qui peccantibus conſentit.

Qui conſentit[d] peccantibus,et defendit alium delinquentē:maledictus erit apud deū ⁊ hoīes:⁊ coꝛripietur increpatione ſeueriſſima. Hinc etiā quidā ſanctiſſimus pater ait. ¶ Si q̄s peccātem defendit:acrius[e] q̄ ille q̄ peccauit coerceat̄. Hinc et alius pater ait:Si q̄s alteri⁹ erroꝛi conſentit:ſciat ſe cū illo ſimili modo culpabilē iudicandū.

Item Jſidoꝛus.

¶ Non eſt obediēdum quod contra deum precipitur.

Si is q̄ ꝑeeſt,fecerit,aut cuiqꝫ qđ a dn̄o prohibitum eſt,facere iuſſerit:vel qđ preceptū eſt ꝑterierit,aut preterire mandauerit:ſcti Pauli apoſtoli ſentētia ei ingerēda eſt dicētis:Etiam ſi nos[f] aut angelus de celo euāgelizaue

b ¶ Breuitate. Breue enim dicitur tempus vite huius.xxiij.q̄one.iiij.ipſa pietas.⁊ de peniten.diſtinct.v. conſideret.

c ¶ Intermitti. Nota pro obedientia omitti bonum: vt hic,⁊.xxj.diſt,deniqꝫ.⁊.ff.de re mili.l.iij.§.in bello.⁊ xvj. queſt.j.monachi. Item pro obedientia bonuꝫ eſt pati etiā quod iniuſtum eſt.ſi.c.diſtin.cōtra moꝛem. et licet iſte iniuſte facit precipiendo, iſte tamen iuſte facit parēdo.xxiij.q.j.quid culpatur.in fi.⁊ adimplere tenemur preceptuꝫ licꝫ vix tolerabile. xix.diſt.in memoriam. Sed quid ſi epiſcop⁹ precipiat alicui vt eat Romā:et ille ſe excuſat ideo qꝛ aliij inueniuntur melioꝛes? hec excuſatio nō valet: qꝛ i legationibus oꝛdo non eſt ſeruādus: vt.ff.đ leg.ſciēdū.§.penul.⁊ eſt hic arg.ꝙ ſi clericus vouerit iter ꝑegrinationis,ꝙ nō poteſt ire inuito ep̄o. de conſecra. diſti. v.non opoꝛtet. — Obedientia ē ſumme neceſſaria. — Ad idez qđ le.⁊ no. xxiij. q. j.c. vlti, vbi de hoc vide.⁊ qđ le.⁊ no. xvj.q.j. nos aūt Archi,

Qui cōſentit. ¶ Caſus In hoc capi. tractatur de duobus generibus cōſenſus in malum : ſcilicet de conſenſu cooperationis,⁊ de conſenſu illi⁹ qui homineꝫ in malo defendit. Primus cōſenſus pariter cū faciente punitur: ſecundus magis. Et hoc ꝓbat duabus authoꝛitatibus ſanctoꝛū patrū,que ſunt in libꝛo, quem dicunt vitas patrū. — Leuit. xix.a. — Gala. j.a.

d ¶ Qui conſentit. Per cooperationem,⁊ authoꝛitatem: vt.ij.q.j.notū ſit.in fine.

e ¶ Acrius.J.xxiij.q.iij.q̄ alioꝝ.Z.lxxxvj.diſt. tanta.

Si is q̄. ¶ Caſus. Dicitur hic ꝙ null⁹ ex precepto prelati debeat aliquid facere qđ ſit ꝯtra dominū. ⁊ hoc ꝓbat authoꝛitate Pauli dicētis,etiam ſi nos ⁊c̄. Sequentia duo ca.plana ſunt.

f ¶ Si nos. Ergo aliquis ſeipſum vel ſibi parē excō

ſſ iiij

j.Ti. j.a.

Excõi: care ſe: ipm ne: mo põt munícare poteſt: vt hic, ⁊ .xij.q.ij.non liceat.xxj.diſtin. nunc autem. Sed contra: par in parem non habet imperium: vt.xxj.diſt.inferior.extra de elec.innotuit.nec aliquis in ſeipſum habet imperium: vt.ff.de arbi.l.penul. Sed dic ꝙ per hec verba nõ anathematizauit, ſed et vnus dixit, excõmunico te ſi ille nõ excõmunicat te. Dic ꝙ ſi ambo illa verba ꝓferunt: non eſt excommunicatus. Io.contrarium credo. B. Itẽ quid ſi indeterminate dico, excõmunico alterum illorum: nunquid ambo ſunt vitãdi? videẗ ꝙ ſic: quia in genere poteſt ferri

tantum dixit eum eſſe anathematizatũ.i.ſeparatum ab eis, vt ei non eſſet credẽdum: vel oſtẽdit ꝑ hec verba quid fieri debeat. Et eſt ſimile ꝙ nõ ſemp eſt credendum viro ſancto.l.diſtic.ſi quis prepoſtera.

¶ Ergo ¶ Caſus. Cõcludit Gratia.ex ſupradictis ca.dicens ꝙ ſi ſubditi excommunicẽtur a prelato, quia non obediunt ei in malo, tali ſentẽtie nõ eſt obediendũ: quia iniqua ſentẽtia nõ grauat quẽꝗ̃ apud deum. Et oſtendit ꝙ ſupradicta cap.in quib⁹ cõmunicantes ex:

viij.ps cõmunicatis ab eccleſia ſeparari iubentur, nõ intelliguntur de quibuſlibet cõmunicantibus, qꝺ ꝓbat ſequentibus ca. Sẽ

† Ig: naro. tẽtie.excõmunicationis vt ob hoc faciat malum quod precipiẗ: ei tamen eſt obediẽdum: qꝛ ſe debet gerere ꝓ excommunicato, ⁊ petere abſolutionem. vel ſententie interruptionẽ.

Excõi: co te, et abſol: uo te: an liget vel ſol: uat? a ¶ Cogi nõ poſſunt. Quid ſi eps dicat, excõmunico te, ⁊ abſoluo te: an

rit vobis pꝛeterꝗ̃ quod vobis euangelizauimus, anathema ſit. Itẽ. Si quis prohibet vobis quod a domino preceptũ eſt, vel rurſus iperat fieri qꝺ domin⁹ prohibet: execrabilis ſit omnib⁹ qui diligunt deum. Idẽ. Is qui preeſt, ſi preter voluntatẽ, vel preter quod in ſanctis ſcripturis euidẽter precipiẗ, vel dicit aliq̇d vel imperat: tãꝗ̃ falſus teſtis dei aut ſacrileg⁹ habeatur. Cum ergo ſubditi excõmunicantur, ideo qꝛ ad malũ cogi nõ poſſunt [a], tunc ſententie non eſt obediẽdum: quia iuxta illꝺ Gelaſij. Nec apud deum nec apud eccleſiam eius quẽꝗ̃ grauat iniqua ſententia.

Quod autẽ ſupra cõmunicãtes excommunicatis de eccleſia abijci iubentur: nõ de quolibet modo communicãtibus intelligendum eſt.

Unde Nicolaus papa ſcribit Igmaro ‡ Remoꝝ archiepõ.

¶ De his qui cum excomunicatis communicant.

Excellẽtiſſim⁹ rex Carolus apoſtolatũ noſtrũ cõſuluit qđ agendũ ſit de his qui cõmunicant [b] cum his qui cuꝫ Engeltruda ſepe dãnata cõicant femina: qm̃ eam cum cõmunicatoribus ſuis ⁊ fautoribus pari vinculo anathematis ꝯſtat eſſe aſtrictam. Quapropẗ nũc btitudini tue iniũgim⁹ vt ſup hoc nr̃a authoritate fret⁹, curã de his ſumere ſtudeas: et quia docta diuinitus ſanctitas tua valde nouit aliud eſſe ex neceſſitate, aliud ex ignorãtia atꝗ aliud qꝺ de ſtudio delinquiẗ, iſtud que poſterius duobus prioribus ſtrictius eſſe puniendũ: idcirco ſollerter inuigilet, ⁊ cauta diſtrictione ſinguloꝝ modos diiudicet: quaten⁹ q̇ ex neceſſitate aut ignorãtia delinquunt, authoritate nr̃a ꝑ te abſoluanẗ [c]: ſi tamen ipſa eorũ ignorantia vel neceſſitas vera ⁊ nõ ſimulata, vel nõ ex volũtate [d] ꝓceſſerit: qꝛ (vt bene noſti) ſunt pleriꝗ qui poſſunt quidẽ, ſed nolunt recta noſcere. vnde Pſalmiſta de hmõi ait: Noluerunt q̇dẽ itelligere vt bene agerẽt. Illos autẽ q̇ ſtudio ſuo obligantur, ⁊ contemptu interdicta noſtra poſtponũt: non niſi digna ſatiſfactione preueniẽte volum⁹ a te ꝓrſus abſolui. Pſal. xxxv.

Item Gregorius.vij.

¶ De his q̇ ſine culpa cũ excõmunicatis cõmunicant.

Quoniaꝫ multos peccatis noſtris exigentib⁹ ꝑ cauſa excõicatiõis perire quo

excõmunicatio. extra de offic.ordi.ſi ſacerdos.

¶ Qꝺ autẽ. ¶ hec eſt. viij.pars.q.in qua excipit quaſdaꝫ perſonas que nõ ſunt excommunicate ꝗ̃ꝗ̃ excommunicatis communicẽt, duꝫ tamẽ in crimine non cõmunicent eis, ⁊ hoc ꝓbat ꝑ quatuor autho.Io.de fan.

Excellentiſſimus. ¶ Caſ⁹ Engeltruda fuit excõmunicata cuꝫ omnib⁹ ſuis cõmunicatoribus ⁊ fautoribus: cum quibus fautorib⁹ quidaꝫ cõmunicabãt ex neceſſitate: quidam ex ignorãtia, quidam ex voluntate. vnde Carol⁹ queſiuit a Nicolao q̇d de his faciẽdum ſit. Nicola⁹ vero ſcribit nõ Carolo ſꝫ Igmaro remorum archiepõ, ⁊ precipit vt cõmunicantes ex neceſſitate vel ignorantia abſoluat authoritate apoſtolica, niſi ignorãtia illa vel neceſſitas ex volũtate vel ex ſimulatione proceſſerit. ſpõte vero cõmunicãtes nõ abſoluat: niſi digna ſatiſfactiõe interueniente abſoluãtur de facto: qꝛ revera excõicati non ſunt: vt.j.cap.ꝓxi. Vel poteſt dici ꝙ antiquo iure excõicati erant: ſed hoc corrigitur per ca.proxi.qm̃ multos.

† Sub. qꝛ revera excõmunicati nõ ſunt: vt j.c.px. vel põt dici ꝙ ãtiquo iure excõicati erãt. ſꝫ corrigitur per c.j.pxi. qm̃.ſm Bern.

vel ſol: uat? potius ſit excõmunicatus ꝗ̃ abſolutus? Due hic ſententie videntur, ſicut plura ſunt precepta iudicũ: vt extra de do ⁊ contu.cum dilecti.ſicut plures ſunt ſtipulationes cum promittitur hoc ⁊ illud.ff.de verbo.obliga.ſcire debemus. ⁊ .l.quod dicitur. ‡ Dic ꝙ nulla eſt excõmunicatio, propter ſui contrarietatem. Si autem diuerſe ſentẽtie ex interuallo proferuntur, valet vtraꝗ. Item quid dices ſi dicat, excommunico te vel abſoluo? Dic ꝙ ſi ante non erat excommunicatus, modo eſt excõmunicatus. ſed ſi fuit ante excommunicatus, modo eſt abſolutus. Io. Ego dico ꝙ talis prelatus preſumitur fatuus: ⁊ pro eodem habetur ac ſi nõ tuliſſet ſententiam: vt extra de ſucce.ab inte.cũ dilectus. B. Item pone, mandatũ eſt duobus vt excommunicent aliquẽ:

‡ Sub. ⁊ ſic habeẗ pro abſoluto: ⁊ cũ abſolutio vltima fuerit: ſm P. ⁊ idẽ ſentit. Io. ꝺ f.

b ¶ Qui cõmunicant. Non intelligas ꝙ hec excõmunicatio tranſit in tertiam perſonã: qꝛ ipſa cum ſuis cõmunicatoribus omnibus fuit excõmunicata. vnde illi cõmunicãtes intelligunẗ nominatim excõmunicati: vt ex͂ de ſenten.excõ.quod in dubijs.

c ¶ Abſoluantur.i.abſoluti iudicẽtur. ‡ ſic.xxiiij.q.j. audiuimus.

d ¶ Uel nõ ex volũtate. ſic.ff.qꝺ me.cau.ſi mulier.

Quoniã multos. ¶ Caſ⁹. Quidã cõicabãt excõicatis tẽpore Greg.vij. vel ignorãtia iuris: vel ꝓpter nimiã ſimplicitatẽ: quidã timore vel neceſſitate: nec cu

rabant poſtea petere abſolutionē. quos cū videret Gre go. ſine abſolutione decedere, antiquū rigorē excōica tionis tēperauit: excipiēs ab hac excōicatione quaſdā perſonas, ſcʒ vxores ⁊ filios, ſeruos ⁊ ancillas, manci pia, ruſticos ⁊ ſeruiētes excōicatoꝝ ⁊ eoꝝ curiales, dū modo ſupradictorū ꝯſilio ſcelera nō perpetrētur. excipit etiaʒ qui ignorantia facti participant excōicatis: ⁊ eos q̇ tranſeūt ꝑ terrā excōicatorū. In fine dicit̃ ꝙ nō ꝓhibetur aliquid dari excōicato intuitu pietatiſ. Bene. ſic ait. Ad tempus. i. ꝓpter tēpꝰ futurū, vel ꝓpter defectū nr̃i tēporiſ.

❡ Quonīā. Quidam ſic ponūt hūc caſum. Aliquis ꝓpter enorme crimē fuit excōicatꝰ: ⁊ ꝓpter enormitatē criminis ꝓhibebat̃ tēpore Gregorij ꝙ nec filius nec vxor nec aliq̇s de familia ei cōmunicaret: et hoc licite potuit fieri, vt dicunt, per id qḋ eſt. xxiiij. q. iij. ſi habes ibi niſi grauiſſime cōmouerer. ſed cum Gregorius videret eos cōtēnere talē excōmunicationē, tēperauit ſentē tiā circa familiā. ⁊ ſm̄ hoc expone perire ꝓpter contē ptū, quia non petebant abſolutionem.

a ❡ Ignorantia. facti craſſa ⁊ ſupina.

b ❡ Simplicitate. iuris errore.

c ❡ Ex neceſſitate. que vitari poterat, vel etiā inevitabili. Sʒ certe Inno. ponit hanc queſtionē, ⁊ eam non ſoluit, ſcʒ vtrū ꝑ enormi delicto tota familia ſit vitāda. extra de ſen. excō. inter alia. in fi. ⁊ preterea hoc ſtatutū nō eſſet generale, ſʒ tantū in vno caſu quādo q̇s cōmitteret crimē enorme. Alij ſic ponūt caſum. Apl̄s ait: ſi qui fratres nominant̃, cū his nec cibū ſumere licet. et illa ſententia ad oēs fideles extēdebat̃: vt. ſ. eo. ad mē ſam. vnde vſqʒ ad tēpꝰ Gregorij tenebat̃ ꝙ familia excōicatoꝝ vitabat̃ ſaltē in ſacramētis. hunc nimiū rigorem tēperat hic Greg. nec eñ q̇ ad eccleſiā triūphantē ligate erāt tales ꝑſone, nec etiā credendū eſt apoſtolū voluiſſe vxorē ſeparādam eſſe a viro. ⁊ ſm̄ hoc expone: perire. i. puniri ab eccleſia in ſacramentis. Tertius caſus melior videt̃. ante tēpꝰ Gregorij oēs qui in hoc ca. continentur, ipſo iure erant exēpti ab excōicatione, licʒ communicarēt excōmunicatis: ſed quidā ſimplices credebāt ſe excōicatos ſi cōmunicarent dn̄is ſuis, vel vxores maritis: nec tamen petebant abſolutionē: ⁊ ſic peccabant mortaliter propter conſcientiā leſam: quia omne quod fit contra conſcientiam, edificat ad gehennā. xxviij. q. j. §. ex his. ⁊ melius extra de ſimonia. cap. per tuas. ij. Dat ergo hic Greg. conſtitutionē ꝙ tales non ſunt excōmunicati habēdi: ⁊ expone perire propter cōſcientiā ignorantia. i. ignorauerunt eos fuiſſe excōicatos: ⁊ tamē eis ignoranter cōicauerunt, ⁊ credebant ſe teneri, nec petebant abſolutionem.

Excōicatis ſine piculo cōicat eoꝝ familia

...tidie cernimꝰ, partim ignorātia[a], partim nimia ſimplicitate[b], partim timore, partiʒ etiā ex neceſſitate[c]: deuicti mīa, anathematiſ[d] ſentētiā ad tempus[e] (ꝑut poſſumꝰ) temperamus[f]. Aplica itaqʒ authoritate ab anathematiſ vinculo hos ſubtrahimus: vcʒ vxores[g], filios, ſeruos, ancillas, ſeu mācipia: necnō ruſticos et ſeruientes, necnō ⁊ omnes alios q̇ nō adeo curiales ſunt vt eoꝝ cōſilio ſcelera[h] ꝑpetrent̃, ⁊ eos q̇ ignorāter excōicatis cōmunicāt, ſiue illos q̇ cōicāt cū illis q̇ excōicatiſ cōicāt. Quicūqʒ aūt orator ſiue peregrinꝰ[i] aut viator in terrā excōicatoꝝ deuenerit, ⁊ ibi nō poſſit emere, vel non habeat vnde emat: ab excōicatiſ accipiēdi licētiā damꝰ. Et ſi q̇s excōicatis in ſuſtētatione nō ſuperbie ſʒ humanitatiſ cauſa dare[k] aliq̇d voluerit nō ꝓhibemꝰ. Itē Bonifacꝰ marty ⁊ zacharie pape.

❡ De Bonifacio qui excōicatis a pſeudoepiſcopis ſenō cōmunicaturū iurauit.

Antecessor predeceſſoris nr̄i venerande memorie Gregorius dū me indignū ordinauit: ⁊ ad predicandum verbuʒ dei Germanicis gētibus miſit: ſacramēto[l] me aſtrinxit vt canonicis ⁊ iuſtis ep̄is et preſbyteris in verbo ⁊ facto et cōſenſu aſtipulator[m] ⁊ adiutor fierē. hoc autē cū di...

d ❡ Anathematiſ. ꝓprie ponit̃. i. ſimpliciſ excōicatiōis.

e ❡ Ad tempus. ſ. futurum.

f ❡ Tēperamꝰ. i. tēperata eſſe oſtendimus. Eſt ergo hoc verum ꝙ nunqʒ familia excōicāda eſt propter delictum dn̄i niſi forte vt dixi propter enormitatē ſceleris: vt. xxiij. q. iij. ſi habes. vbi dicit Auguſti. Niſi grauiſſime cōmouerer; nunqʒ excōmunicarē filiū pro delicto patris. Sʒ nōne tota familia bonifacij fuit pro eo excōicata, q: oblationes familie ſue non recipiebātur: vt. xvij. q. iiij. miror? Sed dic ꝙ tātum in rubore dn̄i non recipiebātur oblatiōes familie: ſicut non recipiuntur oblationes raptoꝝ ⁊ diſcordantium ⁊ impenitentiū, licet nō ſint excōmunicati: vt. xc. diſt. oblationes.

Familia pro dn̄i delicto nō ē excōicāda.

g ❡ Uxores. Sʒ nūquid vir excommunicatꝰ pōt petere debitum ab vxore? dicit h. ꝙ non: ſed ipſe tenet̃ reddere. quod cōcedo. Sed ſi petat vir mulierē in iudicio, ⁊ ipſa obijcit ei excōmunicationē: iudex tenetur ex ſuo officio reſtituere ei mulierē: cum in hoc caſu poſſit ei cōicare. vñ credo ꝙ tenet̃ ei debitū reddere. hoc tñ ſcias ꝙ ſi filꝰ eſt excōicatꝰ vel ſeruꝰ nō dʒ pater vel dn̄s cōicare ei: vt. xxvij. q. j. de filia. ſi filꝰ ſit in poteſtate pr̄is, tenet̃ filꝰ cohabitare ei. ſʒ ſi eſt emācipatꝰ, tūc tenet̃ filꝰ vitare patrē. huic tñ obſtat. xxij. q. vlti. de forma. vbi eadē fide eſt ſuꝑior inferiori aſtrictꝰ, q̄ ecōtrario. Ea tñ q̄ hic dicunt̃, non tenēt in clericiſ: q: ſemper debēt vitare ſuū ep̄m excōicatum: vt. xciij. diſt. miratus. quia nō ſunt ita aſtricti ep̄o vinculo nature ſicut filius patri.

Excōicationē opponere viro vxor nō poteſt.

h ❡ Scelera. i. ſi tales ſunt q̇ nō ſeruiūt ei i crimine: in q̄ nec filꝰ nec vxor excuſat̃: vt ex̄ de ſen. excō. inter alia.

i ❡ Siue peregrinus. extra eo. ſi vere.

k ❡ Dare. Dūmodo nō ſit eccl̄iaſticū ſtipēdiū: vt ex̄ de cle. ex. mi. poſtulaſti. ⁊ eſt ſi. xiij. diſt. quieſcamus. q: eleemoſyna nulli eſt denegāda. lxxxvj. diſt. paſche.

No. 3 id qḋ not. B. compoſtel. ex̄ de elec. quod ſi cut.

Antecessor. ❡ Caſꝰ. Greg. miſit Bonifa. martyrē ad p̄dicādū ỽbū dei Germanicis gētibꝰ, ſʒ eū ſacramēto aſtrinxit vt ỽbo ⁊ facto bonis ſacerdotibꝰ cōicaret, falſos ỽo ⁊ hypocritas vel corrigeret, vel declinaret: qḋ ex parte ſuauit, ⁊ ex parte ſuare non potuit. nā cū veniſſet in Frācia, nō potuit facere q̇n excōicatiſ cōicaret neceſſitate cogēte: nō tñ i ſctā cōione corꝑis xp̄i illis cōicauit. de q̇ cū putaret ſe obligatū, ꝯſuluit papā zachariā, zacharias ỽo reſcribit ſibi ſequēs ca. qḋ p̄deceſſor. in q̄ ſupradicta narrat, dicēs ꝙ ex tali cōione neceſſitatis nullū cōtraxit detrimētū: ex quo aīa eiꝰ ꝯſilio vel cōſenſu iniq̇tatis eoꝝ non eſt coinquinata.

l ❡ Sacramēto. Sacramentū forte ideo req̇ſiuit ab eo q: habuit eum ſuſpectum, vel ad cautelam.

m ❡ Aſtipulator. i. confirmator.

uina gratia implere ſtudui. fal ſos autē ſacerdotes, hypocritas ⁊ ſeductores populorum, vel corrigerē ad viam ſalutis, vel declinarē, ⁊ abſtinerē a cō munione ipſorū: quod ex parte ſeruaui, ⁊ ex parte cuſtodire et implere non potui. Sed et ſpūaliter[a] impleui ſacramē tum: q̄r in ꝯſenſum ⁊ in cōſiliū eoꝝ nō venit aīa mea. Corporalr̄ autē oīno ab eis abſtinere nō potui. dum eñ veniſſem ad principē Francoꝝ, cogēte eccleſiarū neceſſitate: non tales reperi quales volui: ſed tñ in ſancta cōmunione corporis Chriſti illis nō cōmunicaui.

Item zacharias papa Bonifacio martyri.

Excōicatis nō cōmunicat qui eis animo nō conſentit.

Quod[b] predeceſſor beate memorie Gregorius huius ſedis apłice preſul duz ad predicandū verbū euangelij tuā miſiſſet fraternitatē in Germanie partibꝰ, ⁊ gentibꝰ illis paganis: et verbo pollicitationis illam voluit ante eſſe munitam, ita vt orthodoxos ep̄os pbr̄os vel quoſcunq̄ reperire potuiſſes in verbo exhortationis ꝑfectos[c], ampliꝰ cōfirmares: ⁊ eis cōīcares: qđ ⁊ factum eſt. Si quos vero ſeductores ep̄os aut pſeudopreſbyteros a recto fidei tramite deuiare reperiſſes, nulla tibi cum eis eſſet cōmunio: qđ te deo ſolatiante vſq̄ ad preſens ſpiritualiter ſeruaſſe confeſſus es: vel ſi oīno per principalē et humanū fauorē gētis Frācoꝝ dū ad eos acceſſiſſes corporalr̄ abſtinere nō potuiſti cogēte ecclīarū dei neceſſitate: attamē in eoꝝ ꝯſilio ⁊ cō munionis cōſenſu aīa[d] tua nō eſt coinquinata. ita ꝓpter hoc ꝙ cū eis cōuerſatus es nō conſentiēs iniq̄tati eoꝝ nullū tibi eſt detrimētū corā deo. Excō municatiōis autē forma ⁊ modꝰ atq̄ recōciliatiōis hec eſt.

Modus ⁊ forma excōmunicationis.

Debēt[e] .xij. ſacerdotes epiſcopū circūſtare: et lucernas ardētes in manibus tenere: quas in ꝯcluſione anathematis vel excōmunicationis proijcere debent in terrā, et cōculcare[f] pedibus. deinde epiſtola per parochias mittatur continens excōicatorū nomina ⁊ cauſam excōicationis.

Itē ex conſilio Auraſico.

De eodem.

Canonica iſtituta ⁊ ſanctorū patrū exēpla ſequentes, ecclarū dei violatores[g] authoritate dei et iudicio ſancti ſpūs a gremio ſctē matris ecclie, ⁊ a ꝯſortio totiꝰ chriſtianitatꝫ eliminamꝰ quouſq̄ reſipiſcāt, ⁊ eccleſie dei ſatiſfaciant. Item ex eodem.

Modꝰ recōciliationis excōmunicatoꝝ, ⁊ ſolēnitas.

Cum aliq̄s vel excōicatus vel anathematizatꝰ penitētia ductꝰ veniā poſtulat ⁊ emēdationē ꝓmittit: ep̄s q̄ euz excōicauit, ante ianuas eccleſie venire dꝫ: ⁊ .xij.[h] pbr̄i

a Sed ⁊ ſpiritualiter. Arg. ꝙ ſufficit ꝙ quis non faciat contra mētem reſcripti, licet faciat cōtra verba. ſic .xxij. q. ij. ne quis. ⁊ .q. v. humane. ff. de li ius vo. quāuis. Hic eñ verbotenꝰ exceſſit fines mandati. et habemus hic ꝙ iuramentum pro parte valet, ⁊ ꝓ parte non. xxij. q. iiij. inter. ſic donatio. xij. queſt. ij. ſi quos.

Reſcriptū q̄tum ad verba q̄nq̄ n̄ ſeruat.

b Quod ſup ple ſcripſiſti nobis.

c Perfectos. h habes ꝙ perfectū ampliꝰ poteſt ꝑfici. vnde licet matrimoniū dicat ꝑfici per carnis copulam: non ideo priꝰ fuit imperfectuz. Et ex hoc eſt ar. ꝙ excōmunicatus ampliꝰ pōt excommunicari.

Perfectū ampliꝰ ꝑficit.

d Anima tua. ſufficit ergo mentaliter aliquid impleri, etiam ſi non corporaliter adimplet: vt. xxiij. q. iiij. recedite. Item argu. ꝙ in obligationibꝰ bone fidei plꝰ eſt intelligendum q̄ꝫ verbis exprimatur. xxiij. q. v. ſi nō licz. xxij. q. iiij. meretrices. Item argu. ꝙ ſi iuraui am modo non accedere ad concubinaz meā, ꝙ per hoc nō excludit mihi licitus matrimonialis coitus. ar. xxxi. q. j. illđ. nā ſi liberta iurauit non nubere, de illicitꝫ nuptijs intelligitur. ff. de iure pat. adigere. §. vlti.

Excōmunicatio... Hec eſt nona pars queſt. in q̄ querit qualr̄ quis debet anathematizari ⁊ abſolui: et de hoc ponit q̄tuor ca. Jo. de fan.

Caſus. Supra facta eſt mētio de excōmunicatione: que q̄r indiget recōciliatione: ideo Gra. oſtēdit q̄ ſit forma vel modꝰ recō ciliationis: priꝰ tñ oſtēdit q̄ ſit in forma excōicationis.

Debent. Caſus. Dicitur hic ꝙ quādo epiſcopꝰ facit ſolēnem excōmunicationē, duodecim ſacerdotes debent epiſcopū circunſtare tenentes candelas ardētes in manibꝰ ſuis: ⁊ in fine anathematis eas debent proijcere, ⁊ pedibꝰ conculcare: ⁊ poſtea epiſtola ꝑ parochias debet mitti continens nomina excōmunicatorum, ⁊ cauſam excōmunicationis.

e Debent. Sed cū dicit, excōmunico te: videt ꝙ de minori ſit intelligēdū. arg. extra ꝺ cen. ex parte. ff. de leg. iij. nūmis. ⁊ ff. de reg. iur. ſemꝑ i obſcuris. ff. de penis. ſi preſes. Naz maior ſemper ſpecificanda eſt. arg. ij. q. iiij. Engeltrudam. Jo. ſed certe a verbis nō eſt recedēdum: vt. ff. de leg. iij. nō aliter.

f Conculcare. Nec poſtea ſumētur ad aliquē vſū, ſed foras proijciētur: vt ſal infatuatum. ij. q. vij. non omnes. ix. ps.

Canonica. Caſus. Hic docet ꝯcilium Auraſicū qualr̄ epiſcopus ſententiam excōicationis formare debeat et ꝓferre. ſ. hoc modo: Tales violatores eccleſiarū authoritate dei et iudicio ſācte ſynodi a gremio ſctē matris eccleſie, ⁊ a cōſortio totiꝰ xp̄ianitatꝫ excludimꝰ donec reſipiſcāt, et eccleſie ſatiſfaciāt. et dicit H. ⁊ Beñ. ꝙ ſacrilegi non ſunt ipſo iure excōmunicati. arg. xij. q. ij. indigne. xvij. q. iiij. q̄ſquis. Sꝫ tūc tēporis erāt q̄dā ſacrilegi et violatores eccleſiarū quos cō ciliū excōicauit.

g Violatores. Videt hic ꝙ oēs ſacrilegi ſint ipſo iure excōmunicati: vt extra de ſen. excō. cum ꝑ cā. ſm hoc eſt cōtra. xvij. q. iiij. q̄ſq̄s. xij. q. ij. indigne. Dicas ꝙ violatores eccleſiarum ſunt ipſo iure excōicati. alij nō: vt extra de ſen. excō. ꝯqueſti. ⁊ .xvij. q. iiij. oēs. ⁊ hic de illis loquitur.

Arg. ad hoc. xiij. q. ij. clerici. Archi. De hoc no. xij. q. ij. cū deuotiſſimā: ⁊ extra de ſen. ex. tua. ⁊ ibi videas. Archi.

h Cum aliq̄s. Et. xij. Arg. ꝙ in reſtitutiōe epiſcopi vel clerici tot intererūt ep̄i, quot fuerunt

in depoſitione. De hoc.xxxv.q.ix.veniam.
a ¶ Et de futuris.ſi.extra de ſen.excō.ex tenore.
b ¶ Cautelā. Similiter ab heretico reuertēte requiritur iuramentum ꝙ decetero non labetur: vt.j.q.vij. quotiens. ⁊ ab incendiario: vt.xxiij.q.viij.peſſimā.ſi᷑ in quolibet horrēdo crimie iurabit penitens ſe nunꝙ ſimile cōmiſſurū. xij.q.ij.de viro.nō tamē idem credo faciendum in quolibet mortali peccato. Sed cum hodie ſimplici verbo quis poteſt excōicari, † vt extra de eo qui fur.ord.re. ca.j.videt᷑ ergo ꝙ hodie ſimplici verbo pōt abſolui q̄s: quia omnis res ꝑ quaſcunq; cauſas contrahit, per eaſdē diſſoluit᷑: vt extra de reg.iur.omnis res.
¶ Pbris. ¶ Hec ē x.pars.qō.in qua ponitur que penitentia debet imponi illis qui excōicati celebrauerunt. Jo.de fan.
D E illis. ¶ Caſus. Tēpore Nicolai q̄dā p̄ſbyteri dū eſſent excōicati preſumpſerunt diuina officia celebrar᷑: quo mortuo cū ipſi penitētiā agere vellent: q̄ſiuit clerus ſalonitanus a papa Joāne que penitētia ſit illis ſacerdotib⁹ imponēda. Et reſpōdet ꝙ ᷣ iure deberēt deponi: de mia tamē ſedis ap̄lice in ſancta cōmunione ꝑmittunt᷑: ita vt tribus continuis annis in vnaquaq; hebdomada in ſecūda ⁊ quarta et ſexta feria a vino ⁊ a carnibus ieiunent, ⁊ vltra lugenda non committant.

Excōicat⁹ an ſimplici v̄bo poſſit abſolui. † Hoc ſane intellige ne ꝯdicat ex̄ de ſen. excō.cū medicinalis. Archi. x.ps. † Sub. non ab alio.q̄. qōe.v. quāto. in fine. xxiij.q. iiij.eſt iniuſta. Lau.

cū eo, q̄ eū hinc ⁊ inde circunſtare debent: ⁊ ſi ille terre proſtrat⁹ veniā poſtulat, et de futuris[a] cautelam[b] ſpōdet tunc ep̄s apprehēſa manu eius dextera: in eccl'ia illū itroducat et cōioni xp̄iane reddat: et ſeptē pſalmos penitētiales decantet: ⁊ cū iſtis p̄cibus: kyrie eleiſon: p̄r nr̄: Saluū fac ſuū tuū: orō. Preſta queſum⁹ dn̄e huic famulo tuo dignū penitētie fructū: vt eccl'ie tue ſctē, a cui⁹ integritate deuiauerat peccādo, admiſſoꝝ veniā ꝯſequendo reddatur innoxius. Per.⁊c̄. P br̄is vero q̄ excōmunicati ſacrum miniſteriū cōtingere preſumunt: que penitētia ſit iponēda: Joannes viij. clero et ordini Salonitano ſcribens definit dicens.

¶ Que ſit penitētia ſacerdotum q̄ excōicati ſacrū miniſterium cōtingere preſumunt.

D E illis pbr̄is q̄ tēpore ſanctiſſimi predeceſſoris nr̄i dn̄i pape Nicolai excōmunicati ſacrū miniſteriū cōtingere p̄ſūpſerūt, ipi in ſe dānationis (ſicut canōes ſtatuerūt[c]) ſentētiā intulerūt. tn̄ q̄r miſeratio ap̄lica veniā ſolet preſtare correct᷒: ob multitudinē mie illius hāc indulgentiā exhibem⁹, vt ſancta cōione ſaginati[d] ſtudeāt trib⁹ annis cōtinuis ꝑ hebdomadā oī tēpore.ij.⁊.iiij.⁊.vj.feria a vino et a carne penit⁹ ieiunare, ⁊ vltra lugēda nequaꝙ ꝯmittere. Q ui autē excōicatis cōmunicāt: ꝓ modo peccati penitentie modum accipiant. V nde Urban⁹.ij. Genebaldo Conſtantieñ. ep̄o.

¶ Pro modo peccati puniantur qui excōicatis cōicant.

S Anctis quippe canonibus cautū conſtat vt q̄ cū excōicat᷒ cōmunicauerit, excōmunicet᷑. ipſius tamē penitētie atq; abſolutionis modos eo moderamine decernimus, vt quicūq; ſeu ignorantia[e] ſeu timore[f] ſeu neceſſitate cuiuſq; negocij maximi et maxime neceſſarij eorū ſe cōuictu et ſalutatiōe, oratione, oſculatiōe cōtaminauerit: cū minoris penitētie medicina, ſocietatis noſtre participationem ſortiātur. Eos vero qui aut ſpōtanee aut negligēter[g] inciderint: ſub ea volumus diſcipline coerctiōe[h] ſuſcipi, vt ceteris metus incutiatur.

¶ Cauſa.xij.

Q Uidā clerici ꝓpria[i] relinquere volūt, de ſuis et eccleſie reb⁹ teſtamentū cōficiūt. ᷣ reb⁹ eccleſie nonnulla largiuntur.

ex ignorantia vel timore/neceſſitate vel volūtate. quare queſiuit Genebaldus ep̄s Conſtantieñ. ab Urbano ſcdo qualiter puniri debeant: vel ad ſatiſfactionē recipi. Et reſpōdet ꝙ ſi non reſipiſcāt/anathematizari debent. Si vero ſatiſfacere velint: illi qui ignorātia, timore vel neceſſitate excōicatis participauerunt, ſub minori penitētia ſūt recipiēdi. Qui vero volūtate vel negligentia cōicauerunt, ita diſtricte ſunt recipiēdi/vt ceteris metus incutiatur.
e ¶ Ignorantia. craſſa: q̄r vere ignorās nō eſſet excōmunicatus. vnde lex dicit. Scientiā nō ignorātiam volum⁹ obligari.
f ¶ Timore. extra qō met.cau.ſacris.
g ¶ Aut negligēter. No. negligentiam cōparari voluntati.ff.de reg. iur.l.late culpe.
h ¶ Coerctione. Sꝫpone ꝙ aliq̄s laic⁹ iurauit ſe alij laico ſatiſfacere. poſt abſolutionē vult ei ſatiſfacere corā ſcl'ari iudice. nūq̄d iudex eccl'iaſtic⁹ pt cognoſcere de iſta ſatiſfactiōe cū illa ſit cā ciuil᷒? ſic, ar. ex̄ de doñ. inter vi. ⁊ vxo. ᷣ prudentia. ex̄ de cōiu. ſer.c.lꝫ. vbi iudex eccl'iaſtic⁹ de libertate ſiue de her̄ditate cognoſcit ⁊ ꝓnūciat: ⁊ iudex eccleſiaſtic⁹ de cā natiuitat᷒ cognoſcit. extra qui fi.ſint legi.c.lator.
Q Uidā clerici

c ¶ Statuerunt.ᷣ.eo.ſi quis ep̄s.cōtra. vbi eis negatur ſpes reſtitutionis: ſed non negatur quin a papa ‡ poſſint reſtitui.
d ¶ Saginati. pingue verbū de pingui intellectu proceſſit.xliij.diſt.§.ſi.
¶ Qui aute ¶ Caſus. Hic docet Gra. ꝙ cōicantes excōicatis pro modo peccati maioris vel minoris debent penitere: quod probat ſequenti ca.
S Anctis. ¶ Caſus. Quidā cōicauerūt excōicatis

¶ Caſus. In.xj.cauſa.q.j.c.inolita.⁊.c.placuit.itroduxit mgr̄ Gra. clericos litigātes de reb⁹ ꝓprijs. Sed q̄r poſſet dubitari an clerici debeāt habere ꝓpria, q̄r p̄deceſſores eoꝝ oīa habebāt cōia: de q̄b⁹ d̄r: Multitudinis credentiū erat cor vnū/⁊ aīa vna: nec quiſq; eoꝝ aliq̄d ſuū eſſe dicebat/ſꝫ erāt eis oīa cōia: ideo ſupponit hāc xij. cauſam/in qua oñdit an clerici poſſint ꝓpria habere/⁊ annecti de alienatione rerū eccleſie: ⁊ vtrū clericis liceat cōdere teſtamēta. Ut autē hec oīa meli⁹ pateāt/proponit thema de quo quinq; elicit queſtiones, in hūc modum dicens: Quidam clerici ⁊c̄.
i ¶ Propria.ᷣ.xxi.cauſa.qō.j.in illo ca.inolita.et ca.